

บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิม
ในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
Role of Masjid Committee for Developing Muslim Youth
in Tak Bai District, Narathiwat Province

มูฮามะ แวนาซา
Mohammad Wainasa

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Islamic Studies
Prince of Songkla University**

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาคี๊ะ)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นายมูหามะ แวนาซา)
นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และไม่ได้ถูก
ใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายมหามะ แวนาชา)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิม ในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
ผู้เขียน	นายมูหามะ แวนาซา
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (2) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบจังหวัดนราธิวาสโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มตัวอย่าง ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน และคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบจำนวน 10 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างด้านวิจัยเชิงปริมาณคือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 230 คน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เป็นการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทและความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสและ ขั้นตอนที่ 2 เป็นการจัดสนทนากลุ่มโดยมีแบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือและใช้สถิติในการวิจัยที่ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสอยู่ในระดับ มาก
- 2) ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสอยู่ในระดับปานกลางโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับดังนี้ คือ ด้านศาสนาอยู่ในระดับ มาก ด้านการศึกษาอยู่ในระดับ มาก ส่วนระดับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง
- 3) แนวทางในการพัฒนาเยาวชนมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนา เช่น การจัดอบรมในเรื่องของศาสนา ด้านการจัดการศึกษา เช่น การจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้และด้านการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมพบปะครอบครัว กิจกรรมเยี่ยมเยียน และกิจกรรมกีฬาของชุมชน

Thesis Title	Role of Masjid Committee For Developing Muslim Youth in Takbai District, Narathiwat Province
Author	Mr.Mohammad Wainasa
Major Program	Islamic Studies
Academic Year	2018

ABSTRACT

The objectives of the research were (1) to study the level of learning and understanding of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province (2) to study the role of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province (3) to study approaches in developing muslim youth in Takbai Narathiwat province. The study was divided into 2 steps. 1) survey research step in which the questionnaire about the roles and learning Imam developing muslim youth. 2) group discussion in which record form of group discussion. The statistics used in the study were: frequency, percentage, average and standard deviation.

The results

1) The level of roles of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province in general were in the "Good" and in religion were in the "Very Much" level. for islamic education were in the "Very Much" level and for islamic activities were in the "Good" level

2) The level of learning and understanding of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province in "Very Much" level

3) The are 3 approaches in developing the muslim youth in Takbai Narathiwat province: such as training, meet up and sport day

موضوع البحث	دور اعضاء مجلس ادارة المساجد في بناء الشخصية الاسلامية للشباب
الباحث	محمد وي ناسا
البرنامج الرئيسي	الدراسات الاسلامية
العام الدراسي	1440 هجرية

مستخلص البحث

يستهدف هذا البحث الى (1) دراسة مسؤولية اعضاء مجلس ادارة المساجد في بناء الشخصية الاسلامية على مدى وعيهم وفهمهم بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات (2) دراسة دور اعضاء مجلس ادارة المساجد في بناء الشخصية الاسلامية بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات (3) بحث سبل تنمية الشخصية الاسلامية بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات والمشاركين في اجراء هذه الدراسة هم 230 عضوا من اعضاء مجلس ادارة المساجد بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات. وقد قسمت الدراسة الى مرحلتين، المرحلة الاولى هي الاستبيان لمدى وعي اعضاء مجلس ادارة المساجد وفهمهم في بناء الشخصية الاسلامية للشباب بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات والمرحلة الثانية اقامة هي نقاش الجماعي بين 10 اعضاء المجلس الاسلامي بولاية ناراتيووات و 10 اعضاء الاتحاد الائمة بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات والادوات المستخدمة في اجراء النقاش هي دفتر تسجيل النقاش الجماعي. الاحصائيات التي استخدمت في الدراسة هي قيمة التردد، النسبة المئوية، القيمة المتوسطة وقيمة الانحراف

نتائج البحث

- (1) دراسة مسؤولية لاعضاء مجلس ادارة المساجد في بناء الشخصية الاسلامية على مدى وعيهم وفهمهم بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات في الوجه العام تكون على مستوى "جيد جدا"
- (2) دور اعضاء مجلس ادارة المساجد في بناء الشخصية الاسلامية للشباب بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات في الوجه العام تكون على مستوى "جيد" بحيث من الناحية الدينية تكون على مستوى

" جيد جدا " ومن الناحية التعليمية تكون على مستوى " جيد جدا " ومن الناحية النشاطاتية تكون على مستوى " جيد "

(3) سبل تنمية الشخصية الاسلامية للشباب بمنطقة تقباي ولاية ناراتيووات تكون من 3

مجالات وهي المجالات الدينية والمجالات التعليمية ومجالات النشاطات مثل الدورة والتعليم وغيرهما

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กิตติกรรมประกาศ

บรรดาการสรรเสริญทั้งหมดเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลโลก ขอความสันติสุขจงประสบแด่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้ซึ่งเป็นผู้นำสู่แห่งแนวทางที่เที่ยงตรงและเป็นแบบฉบับที่เที่ยงแท้แก่มวลมนุษยชาติ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความปลอดภัยและความโปรดปรานและการอนุเคราะห์จากอัลลอฮ์ ﷻ และด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีสม่าแอ กาเต๊ะ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าด้วยการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต รองศาสตราจารย์ ดร. อับดุลเลาะ การีนาและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮามมัดสกรี มัณญู ที่ได้เสียสละเวลาตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัยและขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิเลาะ แวอุเซ็ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะรอนิง สาลามิง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุฮามมัดสกรี มัณญู ที่ได้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มในการกำหนดแนวทางการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ขอขอบคุณ บรรดาคณาจารย์ ภาควิชาอิสลามศึกษาที่ได้ประสิทธิประสาทความรู้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาในหลักสูตรนี้และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ได้มอบทุนอุดหนุนเพื่อการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่เคยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนอย่างดียิ่งตลอดจนญาติ พี่น้องมิตรสหายที่ให้ผู้วิจัยมีความอดทนในการเผชิญปัญหาต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอให้เอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ โปรดทรงให้อภัยในความผิดพลาดต่างๆ และตอบแทนความดีงามแก่ผู้วิจัยครอบครัวตลอดจนคณะบุคคลที่มีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอให้เอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ โปรดทรงประทานความรักความเมตตาและความกรุณาปราณีแก่บุคคลดังกล่าวด้วย อามีน

มุฮามมะ แวนาซา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(6)
مستخلص البحث.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
รายการตาราง.....	(13)
ตารางเปรียบเทียบพยานุชณะ.....	(14)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา.....	1
1.2 อัลกุรอาน อัลฮะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1.2.1 อัลกุรอาน.....	7
1.2.2 อัลฮะดีษ.....	8
1.2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	15
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	15
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	15
1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	15
1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	16
1.5.3 กรอบแนวคิด.....	16
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	17
1.7 สัญลักษณ์.....	18
1.8 นิยามศัพท์.....	19
บทที่ 2 บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด	20
2.1 บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด.....	20
2.1.1 ความหมายบทบาท.....	20
2.1.2 ความสำคัญ.....	21
2.1.3 ประเภทของบทบาท.....	22
2.2 บทบาทของมัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ.....	55
2.2.1 ความสำคัญของมัสยิด.....	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 บทบาทมัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ	57
2.3 แนวคิดนักวิชาการอิสลามเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ	64
2.4 การพัฒนาเยาวชน	65
2.4.1 ความหมาย	65
2.4.2 ความสำคัญของเยาวชน	66
2.4.3 เยาวชนในยุคเริ่มต้นสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ	67
2.5 ความหมาย ความเป็นมาและคุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด	70
2.5.1 ความหมายและความเป็นมา	70
2.5.2 คุณสมบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540	71
2.5.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด	71
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	74
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	74
3.1.1 ประชากร	74
3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง	75
3.2 แบบแผนการวิจัย	76
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	76
3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	76
3.3.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ	77
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	79
3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ	79
3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ	79
3.4.3 การทบทวนแหล่งข้อมูล	79
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	80
3.5.1 วิธีการวิเคราะห์	80
3.5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	81
บทที่ 4 ผลการวิจัย	82
4.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	82
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	96
5.1 สรุปผลการวิจัย	97
5.2 อภิปรายผล	99
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	103
บรรณานุกรม.....	104
ภาคผนวก	110
ประวัติผู้เขียน.....	166

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนมัสยิดและกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจำแนกตามตำบล	74
2	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำบล	75
3	ค่าความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	82
4	ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	84
5	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของคณะกรรมการ อิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	87
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านศาสนา	87
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านการศึกษา	89
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านกิจกรรม	90

ตารางเปรียบเทียบพยัญชนะ

ตารางเปรียบเทียบพยัญชนะอาหรับ-ไทย
วิทยาลัยอิสลามศึกษา ฉบับปรับปรุง 2558

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ء ٱ	อะลีฟ/ ฮัมซะฮฺ	อ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
ب	บ่า	บ
ت	ต่า	ต
ث	ซ่า	ซ
ج	ญีม	ญ (จญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ฮ่า	ฮ
خ	ค่อ	ค
د	ดาล	ด
ذ	ซาล	ซ
ر	ร่อ	ร
ز	ซัย	ซ
س	ซีน	ส มีข้อยกเว้น เช่น มูซา อีซา ยาซีน เป็นต้น
ش	ซีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏอ	ฏ
ظ	ศอ	ศ
ع	อัยน	อ
غ	ฮัยน	ฮ

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ف	ฟาอ์	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก
ل	ลาม	ล
م	มีม	ม
ن	นูน	น
هـ	ฮาอ์	ฮ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
و	วาว	ว
ي	ยาอ์	ย
الفتحة	อัลฟัตตะฮะฮฺ อ่านสระข้างบน	◌ (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาตัม ฯ) ะ, -ะะ อี ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระในบาง กรณี เช่น อะลี บะนี ฯ)
الكسرة	อัลกัศเราะฮฺ อ่านสระข้างล่าง	◌
الضمة	อัฎฏุมมะฮฺ อ่านสระข้างหน้า	◌
الفتحة الممدودة	อัลฟัตตะฮะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	◌ (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา รือบ ฯ)
الكسرة الممدودة	อัลกัศเราะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	◌
الضمة الممدودة	อัฎฏุมมะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	◌
ال-الشمسية	อลีฟ ลาม อักซัมซียะฮฺ	อั-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัดดีน อัฎฏิน ฯ
ال-القمرية	อะลีฟ ลาม อัลเกาะมะรียะฮฺ	อัล ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกุรอาน อัลลอฮ์ อัลอิสลาม ฯ
ة	ตารอ์มัรบูฎะฮฺ	ฮ์ เป็นเสียงเดียวกับ ฮ กรณีอ่านหยุดเป็นเสียง ฮ์ กรณีอ่านต่อเนื่องเป็นเสียง ต

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ﻱ	ยาร์ มุค็อพะพะฮุ	อ่านและสะกดตามการเขียน เช่น ฟี
ﻱ	ยาร์ นิสบะฮุ หรือ ยาร์ มุซัดตะตะฮุ	สะกดยาร์สองตัว เช่น ยยะ อัชฮาฟิอียะฮุ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ
ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	อลีฟ	A
ب	บ่า	B
ع	ฮัมซะฮฺ	'a, 'i, 'u
ت	ต่า	T
ث	ซ่า	Th
ج	ญีม	J
ح	हाँ	h
خ	คอฮ์	Kh
د	ดาล	D
ذ	ซาล	Dh
ر	ร่อ	r
ز	ซาย	Z
س	ซีน	S
ش	ชีน	Sh
ص	ศอด	s
ض	ฎอด	d
ط	ฏอฮ์	t
ظ	ซอฮ์	z
ع	อัยนุ	'a, 'i, 'u
غ	ฆอยนุ	Gh

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ف	ฟาร์	F
ق	กอฟ	Q
ك	กาฟ	K
ل	ลาม	L
م	มีม	M
ن	นูน	N
ه	ฮาร์	H
و	วาว	W
ي	ยาร์	Y
ة، ة	ตาร	h,t
(الفتحة)	ـَ , ـِ , ـِـ	a ,ay, aw
(الفتحة الممدودة)	ـَـ	Ā
(الكسرة)	ـِـ	I
(الكسرة الممدودة)	ـِــ	Ī
(الضمة)	ـِـ	U
(الضمة الممدودة)	ـِــ	Ū
ال- الشمسية		al- (al-Tirmidhiy)
ال- القمرية		al- (al-'Islāmiyah)
الكسرة المشددة		Iyy
الضمة المشددة		Uww

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

อิสลามเป็นศาสนาที่เอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานลงมาเป็นเวลาอันยาวนาน พร้อมกับการแต่งตั้งบรรดานบีในยุคๆนั้นในการบริหารจัดการโลกหรือเป็นเคาะลีฟะฮ์บนแผ่นดินนี้ และได้วางแนวทางดับชिरและตันชिर¹ ให้บรรดานบีเชิญชวนมนุษยชาติสู่สัจธรรมที่แท้จริงพร้อมกันนั้น ยังมีการประทานคำภีร์ในการเผยแผ่สัจธรรมในยุคๆนั้นอีกด้วยและนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ถูกประทาน คำภีร์อัลกุรอานซึ่งในอัลกุรอานนั้นมีการอธิบายถึงบทบาทที่สำคัญคือการเชิญชวนให้มนุษยชาติเคารพ ภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ
فَمِنْهُمْ مَن هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَن حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي
الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكذِبِينَ﴾

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ส่งเราะฮ์สุลมาในทุกประชาชาติ (โดยบัญญัติว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์ และจงหลีกเลี่ยงห่างจากพวกเจว็ด ดังนั้นในหมู่พวกเขา มีผู้ที่อัลลอฮ์ทรงชี้แนะทาง ให้ และในหมู่พวกเขา มีการหลงผิดคู่ควรแก่เขา ฉะนั้นพวกเจ้าจง ตระเวนไปในแผ่นดินแล้วจงดูว่าบ้านปลายของผู้ปฏิเสธนั้นเป็น เช่นใด”

(อันนะฮลุ : 36)

Ibn Kathīr, (1999,a.4 : 570) ได้กล่าวว่า “การเชิญชวนมนุษยให้เคารพภักดี อัลลอฮ์ ﷻ และหลีกเลี่ยงห่างจากเจว็ดเริ่มมีตั้งแต่มีการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในสมัยนบีนุฮ عليه السلام ที่เป็น เราะฮ์สุลคนแรกบนพื้นแผ่นดินนี้และจนถึงนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งท่านได้เชิญชวนบรรดามุฮ์ยและญินใน ทุกมุมโลกให้เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ”

การเชิญชวนของบรรดานบีต้องใช้เวลาอันยาวนาน และต้องใช้วิหัยปัญญาในการ เชิญชวนพร้อมทั้งต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบที่จะถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ในโลกอะคีเราะฮ์ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในอัลกุรอานว่า

¹ การแจ้งข่าวดีและข่าวร้าย

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾

ความว่า “และอย่าติดตามสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น แท้จริงหู ตา และหัวใจ ทุกสิ่งเหล่านั้นจะถูกสอบสวน”

(อัลอิสรออ : 36)

al-Ṭabariy, (2000,a.17 : 446) ได้กล่าวว่า “อย่าพูดในสิ่งที่ไม่มองว่าได้เห็น สิ่งที่ไม่ฟังว่าได้ยิน แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะเป็นผู้สอบสวนอวัยวะข้างต้นในทุกๆการกระทำ”

al-Qurṭubiy, (1964,a.10 : 259) ได้กล่าวว่า “ในวันกิยามะฮ์หัวใจได้ถูกสอบสวนถึงความคิด และความเชื่อ หูจะถูกสอบสวนถึงการฟัง ตาถูกสอบสวนถึงการมองเห็น และทุกส่วนของร่างกายจะถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ต่อหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติมาบนโลกนี้” ดังที่มีรายงานจากอับดิลลาฮฺ อิบน์ อุมร์ رضي الله عنه

((عن عبد الله بن عمر أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال
كلُّكم راعٍ، وكلُّكم مسؤلٌ عن رعيته، فالأمير الذي على الناس راعٍ
عليهم، وهو مسؤلٌ عنهم، والرجل راعٍ على أهل بيته، وهو مسؤلٌ
عنهم، والمرأة راعية على بيت بعلها وولده...))

ความว่า จากอับดิลลาฮฺ อิบน์ อุมร์ กล่าวว่า เราะฮูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “พวกท่านทุกคนล้วนเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและต้องถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของตน ดั่งนั้นผู้นำเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้ตาม และถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่ของเขา ชายผู้หนึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัวของเขาและต้องถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่ของเขา และสตรีนั้นนางมีหน้าที่รับผิดชอบในบ้านของสามีและบุตร...”

(Abū Dāwūd : 2928)²

al-Sa‘adiy, (2000:457) ได้กล่าวว่า “สำหรับบ่าวที่รู้ถึงการสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ในคำพูด การกระทำและพฤติกรรมต่างๆย่อมมีการเตรียมคำตอบ ดั่งนั้นควรใช้อวัยวะให้ถูกต้องในการเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ และมีความบริสุทธิ์ต่อพระองค์ท่านนั้นพร้อมกับละทิ้งสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้าม”

² อัล อิลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเคาะเทียฮฺ

ดังนั้นการสร้างความตระหนักต่อหน้าที่ที่จะต้องได้รับการสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ก็จะเป็นบ่อเกิดของบทบาทซึ่งเป็นเรื่องที่มุสลิมไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ถึงเขาจะอยู่ในสถานะ และสถานที่ใดก็ตาม มีรายงานจากกอบีบ์ระฮะฮ์ อัล อัสลามียะฮ์ ﷺ

((عَنْ أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَا فَعَلَ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ))

ความว่า จากกอบีบ์ระฮะฮ์ อัล อัสลามียะฮ์กล่าวไว้ว่า เราะฮ์สุลลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวไว้ว่า “ในวันกิยามะฮ์นั้นก่อนที่เท้าทั้งสองของบ่าวของแต่ละคนจะเคลื่อนไหว เขาจะถูกสอบสวนเกี่ยวกับอายุขัยของเขาว่าเขาใช้มันไปอย่างไร เกี่ยวกับความรู้ของเขาที่ได้เรียนรู้มาว่าเขานำไปก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไร เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เขาได้มาว่าได้จากที่ไหน เขาใช้จ่ายทางไหน เพื่ออะไร และจะถูกถามเกี่ยวกับร่างกายของเขาว่าเขาใช้ไปในหนทางใด”

(al-Tirmidhiy : 2417)³

al-‘Uthaimīn, (1957 : 300) ได้กล่าวว่า “การสอบสวนทุกอย่างบ่งบอกถึงความน่ากลัวของวันกิยามะฮ์ ด้วยเหตุนี้สำหรับผู้ศรัทธาต้องเกรงกลัวในวันที่ยิ่งใหญ่นั้น”

ดังนั้นการสอบสวนของอัลลอฮ์ ﷻ จะเกิดขึ้นในทุกกรณีและทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ การงาน ทรัพย์สิน ร่างกาย ความรู้ หรือแม้แต่บทบาททางสังคมก็ย่อมถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ อย่างละเอียดถี่ถ้วน

บทบาทและหน้าที่ทางสังคมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ต้องปฏิบัติคือการพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีทั้งระดับปัจเจกบุคคลจนกระทั่งระดับสังคม ซึ่งบทบาทเหล่านี้เป็นบทบาทที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้มอบหมายให้แก่มนุษย์ซึ่งเสมือนเป็นตัวแทนของพระองค์บนโลกนี้ และสำหรับมุสลิมผู้ศรัทธาที่เชื่อฟังในคำสั่งของเอกอัลลอฮ์ ﷻ จำเป็นอย่างยิ่งต้องปฏิบัติในคำสั่งดังกล่าวแม้ว่าตนเองจะมีหน้าที่โดยตรงหรือไม่ก็ตามดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในอัลกุรอานว่า

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

³ อัล อัสลามียะฮ์ กล่าวไว้ว่า เป็นอะดิษเศาะเหียฮ์

ความว่า “และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่
มะลาอิกะฮฺว่า แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่งในพิภพ มะลาอิกะฮฺ
ได้ทูลขึ้นว่าพระองค์จะทรงให้มีขึ้นในพิภพซึ่งผู้ที่บ่อนทำลายและ
ก่อการนองเลือดในพิภพกระนั้นหรือ? ทั้งๆที่พวกข้าพระองค์ให้
ความบริสุทธิ์พร้อมด้วยการสรรเสริญพระองค์และเทิดทูนความ
บริสุทธิ์ในพระองค์ พระองค์ตรัสว่า แท้จริงข้ารู้ยิ่งในสิ่งที่
พวกเจ้าไม่รู้”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 30)

Ibn Kathīr, (1999,a.8 : 216) ได้กล่าวว่า “แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่ง คือ
ชนกลุ่มหนึ่งหรือศตวรรษหนึ่งหรืออายุคนกลุ่มหนึ่งแทนด้วยอีกกลุ่มหนึ่ง”

ชนกลุ่มหนึ่งก็จะครอบคลุมโดยตรงไม่ว่าจะเป็นครู ผู้นำศาสนา ผู้นำหมู่บ้านหรือ
แม้แต่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็ตาม อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้าซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวน
ไปสู่ความดี และใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่
มิชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(อาลิอิมรอน : 104)

al-Ṭabariy, (2000,a.7 : 90) ได้กล่าวว่า “อบูญะฮ์ฟัรได้อธิบาย ความหมายคำว่า
จงให้มีขึ้นจากพวกเจ้าคือประชาชาติหนึ่ง และคำว่าเชิญชวนไปสู่ความดีคือไปสู่ศาสนาอิสลาม และ
ข้อบัญญัติต่างๆที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญชาไว้”

Ibn Kathīr, (1999,a.2 : 91) ได้กล่าวว่า “การเชิญชวนเป็นสิ่งที่พึงมีในประชาชาติ
นี้ถ้าไม่เช่นนั้นก็คือว่าเป็นวาญิบต่อปัจเจกบุคคล ดังที่มีรายงานจากอบีฮุร็อยเราะฮฺ ؓ ”

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ
رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَعْبِرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ
يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَوْعَفُ الْإِيمَانِ"))

ความว่า จากอบีฮุร็อยเราะฮฺ ؓ กล่าวว่า เราะฮ์ลุลุลอย ؓ กล่าว
ว่า “ใครก็ตามในหมู่พวกท่านที่เห็นความชั่วร้ายเขาจงเปลี่ยนแปลง
มันด้วยมือของเขา หากเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา และหากไม่สามารถ
ก็ด้วยหัวใจของเขา และนั่นคืออีมานที่อ่อนแอที่สุด”

(Muslim : 49)

Ibn Taimiyyah, (1996 : 46) ได้กล่าวว่า “จงรู้เถิดว่า เมื่อหัวใจไม่มีความเกลียดในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเกลียดก็เสมือนหัวใจนั้นไม่มีอิมานที่จะได้รับการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ อีกเช่นกัน” และความเกลียดต่อสิ่งที่ถูกห้ามจะส่งผลให้บุคคลนั้นเชิญชวนในสิ่งที่ดีและห้ามปรามในสิ่งที่ชั่ว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾

ความว่า “และบรรดามุอมีนชาย และบรรดามุอมีนหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาต่างเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ซึ่งพวกเขาจะ ใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ และห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และพวกเขา จะดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจ่ายซะกาต และภักดีต่ออัลลอฮ์ และเราะสูลของพระองค์เช่นเหล่านี้แหละ อัลลอฮ์จะทรงเอ็นดู เมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรง ปริชาญาณ”

(อัตเตาบะฮ์ : 71)

และนี่คือหน้าที่ของมุสลิมที่เป็นต้องปฏิบัติโดยขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน ดังนั้นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็ถือว่าเป็นมุสลิมคนหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและต้อง ได้รับการสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ต่อความรับผิดชอบนั้นไม่ว่าจะเป็นอิมาม เคาะฎีบ บิลาลหรือ แม้แต่คณะกรรมการท่านอื่นๆก็ตาม

การที่อัลลอฮ์ ﷻ กำหนดบทบาท และหน้าที่ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษแล้วก็ยังได้มีการกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา อิสลาม พ.ศ. 2540 มาตรา 35 “(4)คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีอำนาจหน้าที่ในการ สนับสนุนสับสนุนปฏิบัติศาสนกิจ ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ ชอบตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม (6) อำนวยความสะดวกและอบรมสั่งสอนให้สับสนุนประจำมัสยิด ปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้องเคร่งครัด (12) ส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่ง ศาสนาอิสลาม” มาตรา 37 “(3)อิมามมีหน้าที่แนะนำให้สับสนุนประจำมัสยิดปฏิบัติให้ถูกต้องตาม บัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย (5) สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่ บรรดาสับสนุนประจำมัสยิด” มาตรา 38 “เคาะฎีบมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนา อิสลามในการแสดงธรรมแก่สับสนุนประจำมัสยิด” และมาตรา 39 “บิลาลมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตาม บัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจ” ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีผล

บังคับใช้ทั่วประเทศ ทุกหมู่บ้านที่มีการก่อสร้างมัสยิดจึงจำเป็นต้องใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ในการบริหารงานมัสยิด

หน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดถือเป็นหน้าที่หนึ่งที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากบริบทหนึ่งไปอีกบริบทหนึ่ง โดยแบ่งบทบาทต่างๆตามโครงสร้างของแต่ละมัสยิดที่ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรฺญญิก และฝ่ายต่างๆ และโดยปกติทางมัสยิดก็ได้แต่งตั้งฝ่ายที่ดูแลเยาวชนไว้เพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางการแก้ปัญหาเป็นลำดับต่อไป

การพัฒนาเยาวชนของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ อาจจะมี ความแตกต่างกันและหลากหลาย แต่ปัญหาของเยาวชนจะมีความเหมือนโดยจากการสังเกตสามารถสรุปปัญหาคือ ปัญหาแรก เยาวชนไม่ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น เยาวชนบางคนที่ไม่ละหมาด ปัญหาที่สองความไม่เข้าใจในหลักศรัทธาและยังมีการเข้าใจผิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน อย่างเช่น การใช้ชีวิตครอบครัวตามหลักศาสนาที่ถูกต้อง ปัญหาที่สามไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา เช่น การถือศีลอด การจ่ายซะกาตและอื่นๆ ปัญหาที่สี่การยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและสุดท้ายคือปัญหาที่ห้า เยาวชนไม่สามารถเป็นผู้นำได้ จากการสัมภาษณ์ผู้นำศาสนา บรอเฮง แวนาแหว, (2561) พบว่าการเป็นผู้นำของเยาวชนเป็นเรื่องที่จำเป็นและต้องได้รับความสนใจจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นอย่างมากโดยใช้มัสยิดเป็นฐานในการสร้างเยาวชน เพราะมัสยิดถือเป็นองค์ประกอบของมุสลิม Ahmad Yani, (2000 : 2) ได้กล่าวว่า “การมีมัสยิดของมุสลิมก็เปรียบเสมือนน้ำสำหรับปลา ซึ่งหากปลาไม่มีน้ำก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เฉกเช่นเดียวกับกับมุสลิมที่ขาดมัสยิด” และวินัย สมะฮะฮุน, (2539 : 1) ได้กล่าวว่า “มัสยิดไม่ได้มีความหมายเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนาเท่านั้น แต่ตามประวัติ เป็นองค์การบริหารอิสลามโดยตรงโดยพร้อมเพรียงด้วยการปฏิบัติศาสนา การปกครอง การเมือง การทูต การตัดสินคดีความและอื่นๆ”

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว สภาพปัญหาของเยาวชนและบทบาทที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรปฏิบัติจึงทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และสามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างเยาวชนเป็นลำดับต่อไป

1.2 อัลกุรอาน อัลชะดีษ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัลกุรอาน

1.2.1.1 อัลกุรอานที่เกี่ยวกับบทบาทของมนุษย์บนพื้นแผ่นดิน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيُبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَعَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

ความว่า “และพระองค์นั้นคือผู้ที่ทรงให้พวกเจ้าเป็นผู้สืบแทนในแผ่นดินและได้ทรงเทิดบางคนของพวกเจ้าเหนือกว่าอีกบางคนหลายชั้น เพื่อที่พระองค์จะทรงทดสอบพวกเจ้าในสิ่งที่พระองค์ทรงประทานแก่พวกเจ้า แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้นเป็นผู้รวดเร็วในการลงโทษและแท้จริงพระองค์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

(อัลอันอาม : 165)

Ibn Jawzīy, (2000 : 99) ได้กล่าวว่า “มีนิกอร์ราธิบายได้อธิบายความหมายของคำว่า “ผู้ที่สืบแทน” มีสามประเภท หนึ่ง ชาวญินที่ได้อาศัยบนโลกนี้ ตามทรรศนะของอิบนุ อับบาส สองการสืบแทนด้วยชนแต่ละรุ่น ตามทรรศนะของอิบนุ กุฎัยบะฮฺ สามคือประชาชาติของนบีมุฮัมมัด ﷺ ตามทรรศนะของอัลซุญญาจ”

ดังนั้นการเป็นผู้สืบแทนจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนถึงแม้จะมีความแตกต่างในบุคคลที่จะมาเป็นผู้สืบแทนก็ตาม แต่การสืบแทนนั้นก็เป็สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ซึ่งก็เป็ความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้กล่าวต่อบรรดามะลาอิกะฮฺถึงบุคคลที่จะเป็นผู้สืบแทนในเวลานั้นโดยได้รับการคัดค้านจากบรรดามะลาอิกะฮฺ

1.2.1.2 อัลกุรอานที่เกี่ยวกับประวัติของเยาวยชนผู้ศรัทธา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُمْ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاَهُمْ هُدًى ﴾

ความว่า “เราจะเล่าเรื่องราวของพวกเขาก่อเจ้าตามความเป็นจริง แท้จริงพวกเขาเป็นชายหนุ่มที่ศรัทธาต่อพระเจ้าของพวกเขาและเราได้เพิ่มแนวทางที่ถูกต้องให้แก่พวกเขา”

(อัลกะฮฟ : 13)

al-Qurtubiy, (1964,a.10 : 364) ได้กล่าวว่า “การศรัทธาที่เกิดขึ้นของเยาวชนในถ้าโดยไม่มีกระบวนการอื่นสามารถบอกถึงความเป็นสุภาพบุรุษได้⁴”

ดังนั้นคุณลักษณะของเยาวชนในยุคของชาวถ้าที่อัลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานไม่ใช่คุณลักษณะที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในยุคนี้โดยเฉพาะแต่จะเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีการศรัทธาที่มั่นคงที่พร้อมจะเผชิญหน้ากับผลที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองหรือหาทางเลือกสุดท้ายด้วยการหาที่พึ่งใหม่เพื่อรักษาความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷺ ผู้ทรงยิ่งใหญ่ให้คงอยู่ในชีวิตตลอดไป

1.2.1.3 อัลกุรอานที่เกี่ยวกับการรับอະมานะฮ์ของมนุษย์

อัลลอฮ์ ﷺ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ

يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾

ความว่า “แท้จริงเราได้เสนอการอະมานะฮ์แก่ชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินและขุนเขาทั้งหลายแต่พวกมันปฏิเสธจะแบกรับมันและกลัวต่อมัน(คือภาระอันหนักอึ้ง)และมนุษย์ได้แบกรับมัน แท้จริงเขา (มนุษย์) เป็นผู้ธรรมงมายิ่ง”

(อัลอะฮซาบ : 72)

al-Qurtubiy, (1964,a.14 : 254) ได้กล่าวว่า “อະมานะฮ์คือข้อบังคับต่างๆที่อัลลอฮ์ ﷺ ได้ทรงบังคับให้แก่บ่าว

Ibn Kathīr, (1999,a.6 : 488) ได้กล่าวว่า “อະมานะฮ์คือการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷺ”

ดังนั้นการรับอະมานะฮ์ของมนุษย์ถือว่าเป็นภาระหน้าที่หนึ่งที่ต้องคำนึงซึ่งอະมานะฮ์นั้นจะครอบคลุมในคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷺ และจะเป็นตัวชี้วัดถึงการเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷺ และอະมานะฮ์นั้นจะต้องผ่านบททดสอบต่างๆที่มากมาย

1.2.2 อัลฮะดีษ

1.2.2.1 อัลฮะดีษที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ก่อนวันกิยามะฮ์

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: إِذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ, كَيْفَ إِضَاعَتُهَا يَارَسُولَ اللَّهِ؟

قَالَ: إِذَا أُسْنِدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ))

⁴ เสียดสะ ยืนหยัดและอดทน

ความว่า จากอบีฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه กล่าวว่า เราะสูตลุลอย رضي الله عنه กล่าวว่า “เมื่ออะมานะฮฺถูกเพิกเฉย ท่านจงรอคอยวันกียามะฮฺ เตะฮาบะฮฺถามว่า อย่างไรเล่าที่อะมานะฮฺถูกละเลยเพิกเฉย ท่านเราะสูต ตอบว่า เมื่อเรื่องหนึ่งถูกมอบหมายไปยังผู้ที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นท่านจงรอวันนั้นเถิด”

(al-Bukhāriy : 6496)

Ibn Hajar, (1957: 333) ได้วางอะดีซดังกล่าวในบทการรักษอะมานะฮฺซึ่งจะตรงกันข้ามกับการไม่มีอะมานะฮฺ

ดังนั้นการรักษาอะมานะฮฺเป็นเรื่องที่สำคัญจนถึงนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้บอกถึงความหายนะจะเกิดขึ้นเมื่ออะมานะฮฺนั้นได้ถูกมอบให้บุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผลของความหายนะนั้นไม่ใช่ส่งผลต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้นแต่จะครอบคลุมทั้งหมดโดยเฉพาะผลที่เกิดจากผู้นำที่ไม่มีอะมานะฮฺ

1.2.2.2 อัลอะดีซที่เกี่ยวกับประเภทบุคคลที่อยู่ใต้ร่มเงาของอัลลอฮ์ ﷻ

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ

اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَادِلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ

فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ فِي خَلَاءٍ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ

مُعَلَّقٌ فِي الْمَسْجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ ...))

ความว่า จากอบีฮุร็อยเราะฮฺเล่าว่านบี ﷺ กล่าวว่า “ในวันกียามะฮฺ จะมีมนุษย์ 7 กลุ่มที่อัลลอฮ์จะทรงให้ร่มเงาของพระองค์แก่พวกเขาในวันซึ่งไม่มีร่มเงาใดๆนอกจากร่มเงาของพระองค์ร่มเงาที่ทรงให้แก่บุคคล กลุ่มที่หนึ่ง คือกลุ่มของอิมามหรือผู้นำที่ทรงคุณธรรมอยู่ในหลักการมีความเที่ยงธรรม กลุ่มที่สอง คือกลุ่มเยาวชนหรือชายหนุ่มที่ตลอดชีวิตวัยหนุ่มของเขานั้นเติบโตมาในเรื่องของการทำอิบาดะฮ์ กลุ่มที่สาม คือกลุ่มของคนๆหนึ่งเมื่อเขารำลึกถึงอัลลอฮ์อยู่เพียงลำพังแล้วดวงตาของเขาก็หลังน้ำตาออกมา กลุ่มที่สี่ คือกลุ่มของชายที่จิตใจของเขาผูกพันอยู่กับมัสยิด กลุ่มที่ห้า คือกลุ่มของบุคคลที่รักกันเพื่ออัลลอฮ์...”

(al-Bukhāriy : 660)

al-'Uthaimīn, (1957 : 643) ได้กล่าวว่า “ในวันวันกียามะฮฺซึ่งไม่มีร่มเงาใดๆ นอกจากร่มเงาของพระองค์ ไม่มีต้นไม้ อาคาร ภูเขา เครื่องนุ่งห่มและอื่นๆ จนถึงมนุษย์ต้องเดินด้วยเท้าเปล่าในสภาพที่เปลือยกาย”

ดังนั้นกลุ่มคนที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวนั้นเป็นกลุ่มบุคคลที่ล้วนแต่มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในชีวิตของพวกเขา และบรรดาผู้นำก็เข้าไปในบุคคลดังกล่าวอีกด้วยซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผู้หน้าที่ทรงธรรม และก็เป็นความยุติธรรมอย่างยิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตอบแทนพวกเขาด้วยการอยู่ใต้ร่มเงาของอัลลอฮ์ ﷻ

1.2.2.3 อัลฮะดีษที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของมุนาฟิก

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ آيَةُ الْمُنَافِقِ

ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا أُؤْمِنَ سَخَانَ

ความว่า จากอบิฮุร็อยเราะฮฺจากนบิ ﷺ กล่าวว่า “เครื่องหมายของผู้กลับกลอกมี 3 ประการ คือ เมื่อพูดจาเขาจะโกหก เมื่อสัญญาเขาจะบิดพลิ้ว และเมื่อได้รับความไว้วางใจเขาจะไม่ซื่อสัตย์”

(al-Bukhāriy : 33)

al-'Uthaimīn, (1957 : 47) ได้กล่าวว่า “3ประการข้างต้นเป็นเครื่องหมายของผู้กลับกลอก เพราะพฤติกรรมนั้นจะยืนยันบนพื้นฐานการปกปิด ปกปิดสิ่งที่ธรรมเปิดเผยสิ่งสัจธรรม ปกปิดความเป็นกาฟิรและเปิดเผยความเป็นมุสลิม”

ดังนั้นการเป็นบุคคลที่กลับกลอกก็จะเกิดขึ้นกับทุกคนโดยเฉพาะผู้นำ ซึ่งผู้นำนั้นมีหน้าที่ในการสั่งสอนบรรดาสัปบุรุษผ่านคำพูด มีการสัญญาต่อผู้ที่อยู่ใต้การดูแลด้วยกิจกรรมหรืองานศาสนาต่างๆ และเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน

1.2.3 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.3.1 สะสีรี วาลี, (2007 : 3) การตะวะฮฺฮฺของคณะกรรมการประจำมัสยิดในการส่งเสริมการเศาะลาฮฺ ญะมาอะฮฺ : กรณีศึกษาคณะกรรมการประจำมัสยิดในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า

“คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการตะวะฮฺฮฺอิสลามระดับสูงมากแต่สัปบุรุษมัสยิดมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการตะวะฮฺฮฺอิสลามในระดับสูง คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด สัปบุรุษมัสยิดมีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของการเศาะลาฮฺ ญะมาอะฮฺระดับสูงมาก คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและสัปบุรุษมัสยิดมีความเห็นว่าการตะวะฮฺฮฺของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในอำเภอเมืองในการส่งเสริมการเศาะลาฮฺ ญะมาอะฮฺในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสระดับสูง โดยรวมการตะวะฮฺฮฺเพื่อคอလာฮฺญะมาอะฮฺของคณะกรรมการอิสลาม

ประจําสมัยอยู่ในระดับสูงแล้ว ยกเว้นบางประเด็นที่ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ หุก่ม และแบบอย่างของท่านนบี คณะกรรมการอิสลามประจําสมัยและผู้นำทุกระดับควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับเศาะลาฮฺ ญะมาอะฮฺที่หลากหลายและต่อเนื่อง โดยการจัดพิมพ์วารสารและจัดโครงการเพื่อส่งเสริมเศาะลาฮฺ ญะมาอะฮฺ”

งานวิจัยชิ้นนี้ให้เห็นถึงความสำคัญของคณะกรรมการประจําสมัยในการเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆด้านโดยเฉพาะด้านที่มีผลกระทบต่อสํบรูษโดยตรงซึ่งจะส่งผลต่อการส่งเสริมกิจกรรมและการบริหารจัดการสมัยและจะส่งผลต่อการตอบรับของสํบรูษในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสมัยได้วางไว้ในภาพรวม โดยผู้วิจัยได้บทสรุปถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีของคณะกรรมการสมัยจะเป็นปัจจัยหนึ่งต่อความสำเร็จที่ทางสมัยได้วางไว้ โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างต่อเยาวชนที่เป็นเสาหลักของชุมชน

1.2.3.2 ดร.รัชนี ภมรบุตร, (2007) บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม(โต๊ะอิมาม) ในการบริหารพัฒนาชุมชนมุสลิม : กรณีศึกษามัสยิดในเขตมินบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม (โต๊ะอิมาม)ในเขตมินบุรี ในการบริหารพัฒนาชุมชนมุสลิม ผลการศึกษาพบดังต่อไปนี้

1.บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม(โต๊ะอิมาม) ในการบริหารพัฒนาชุมชน พบว่า “ผู้นำศาสนาอิสลามมีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่มากที่สุด คือ ด้านศาสนา เรื่องการนำละหมาดวันละ 5 ครั้ง ละหมาดตะรอเวียะห์ในช่วงกลางคืนที่ถือศีลอดและการเผยแพร่คำสอนของศาสนา รองลงมาคือ ด้านการบริหารเรื่องการเรียนการสอนอัลกุรอานที่ถูกต้องและด้านการศึกษาเรื่องการส่งเสริมสนับสนุนสมาชิกในชุมชนให้ได้รับการศึกษาทางด้านศาสนาและสามัญ” 2.ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม(โต๊ะอิมาม) ในเขตมินบุรี ในการพัฒนาชุมชนมุสลิม ผลการศึกษาดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนมุสลิมในกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า “ชุมชนมุสลิมมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ด้านศาสนา เรื่องการละหมาดวันละ 5 เวลา ละหมาดวันศุกร์,ละหมาดตะรอเวียะห์ ฯลฯ การร่วมฟังบรรยายศาสนธรรมและการช่วยกันทำนุบำรุงซ่อมแซมมัสยิด รองลงมา ด้านสาธารณสุข เรื่องเข้ารับการตรวจสุขภาพ รักษาโรคที่ศูนย์สุขภาพชุมชน ด้านสังคมเรื่องการสอดส่องดูแลและรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดและการร่วมกันทำบุญอะก็กอฮฺ ให้กับเด็กที่เกิดใหม่”

2.2 การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อชุมชนมุสลิม พบว่า “ได้รับการสนับสนุนมากที่สุดในด้านสาธารณสุข เรื่อง มีเจ้าหน้าที่มาให้บริการตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนต่างๆแก่คนในชุมชน รองลงมาด้านสิ่งแวดล้อมเรื่องเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตเข้ามาเก็บขยะในชุมชนเป็นประจำและด้านศาสนาเรื่องกรมศาสนาให้เงินทุนอุดหนุนเป็นประจำปีเพื่อใช้ในการทำนุบำรุงมัสยิดและหน่วยงานราชการสนับสนุนเงินค่าตอบแทนแก่โต๊ะอิมาม” 2.3 ความคาดหวังของผู้นำอิสลามที่มีต่อชุมชนมุสลิมในอนาคตข้างหน้า “พบว่าอยากให้ชุมชนมีการศึกษาที่ดี, มีความรักสามัคคีและปรองดองกันในชุมชน

สำหรับปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของชุมชน คือ ด้านศาสนา การศึกษา อาชีพ ฯลฯ สำหรับเรื่องที่จะดำเนินการพัฒนาในอนาคตข้างหน้า คือการจัดตั้งเงินทุนเพื่อการศึกษา การพาชุมชนไปศึกษาดูงานที่หน่วยงานต่าง ฯลฯ”

งานวิจัยชิ้นนี้ให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำที่ชัดเจนและเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทคือการมีส่วนร่วม การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐพร้อมด้วยความคาดหวังของผู้นำต่อชุมชนมุสลิมในอนาคต โดยผู้วิจัยได้เห็นถึงบทบาทของผู้นำในด้านศาสนาคือการนำละหมาด ด้านการส่งเสริมการศึกษาคือการสนับสนุนสมาชิกในชุมชนให้ได้รับการศึกษา

1.2.3.3 อิบรอฮีม ตาเยะ, (2012 : 5) บทบาทด้านศาสนา การศึกษาและการบริหารของอิมามในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า

“1.การมีบทบาทของอิมามโดยรวม บทบาทในด้านศาสนา และบทบาทในด้านการบริหาร อยู่ในระดับมาก และบทบาทในด้านการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง 2. การเปรียบเทียบการมีบทบาทในด้านศาสนา บทบาทในด้านการศึกษาและบทบาทในด้านการบริหารของอิมามตามตัวแปร พบว่า อายุ การศึกษาสายศาสนา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง อิมามมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การปฏิบัติงานและรูปแบบการทำงานที่เกี่ยวกับการประชุมระหว่างลูกบ้านกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานและรูปแบบการทำงานให้กับประชาชน อิมามมีบทบาทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปร การศึกษาสายสามัญ อาชีพ รายได้ การปฏิบัติงานและรูปแบบการทำงานที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนการทำงาน ที่เกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงาน และที่เกี่ยวกับการประเมินผลในการทำงานต่างๆในชุมชน อิมามมีบทบาทไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3.ปัญหาและแนวทางในการแก้ไข บทบาทในด้านศาสนาเกิดจากชุมชนขาดความรู้เกี่ยวกับศาสนา ไม่ปฏิบัติ ไม่เคร่งครัดในหลักการของศาสนาและขาดการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา บทบาทในด้านการศึกษาเกิดจากครอบครัวไม่ให้ความสำคัญและไม่สนใจเกี่ยวกับการศึกษาของลูกตนเองและขาดการจัดการศึกษาในชุมชนและบทบาทในด้านการบริหารเกิดจากตัวของอิมามขาดการพูดคุยกับชุมชนและในการทำงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเกี่ยวกับการแบ่งหน้าที่ การแบ่งฝ่ายไม่ชัดเจนและไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและการประสานงานซึ่งมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังนี้ บทบาทในด้านศาสนาทำความเข้าใจกับชุมชนให้มีจิตสำนึกและเคร่งครัดต่อศาสนาพยายามชักชวน ประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของศาสนาและจัดหาผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนามาสอนให้ความรู้กับชุมชน บทบาทในด้านการศึกษาต้องมีการพูดคุยกับผู้ปกครอง ทำความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาของลูกของตนเองและส่งเสริมให้มัสยิดเป็นสถานที่การศึกษาในชุมชนและบทบาทในด้านการบริหาร อิมามต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและ

ต้องแบ่งหน้าที่แบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน และปรึกษาหารือกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดทุกกรณีที่เกิดขึ้นเพื่อจะเป็นทางออกในการทำงานต่อไป”

งานวิจัยชิ้นนี้ได้สะท้อนถึงปัญหาของผู้ผู้นำในบทบาทที่ควรปฏิบัติและแนวทางการแก้ปัญหาซึ่งเกิดจากผู้ผู้นำ ครอบครัว สถาบันมัสยิดและการประชาสัมพันธ์ของมัสยิด โดยผู้วิจัยได้ข้คิดถึงบทบาทหนึ่งของผู้ผู้นำคือควรมีความสัมพันธ์ที่ดีและต้องแบ่งภาระงานให้กับคณะกรรมการมัสยิดในแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจนโดยเฉพาะคณะกรรมการที่ต้องดูแลรับผิดชอบกลุ่มเยาวชนด้วยการส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับเยาวชนโดยตรง

1.2.3.4 อับดุลอาซิซ เจ๊ะมามะ, (2012 : 5) ภาวะผู้นำและบทบาทของอิมามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัย พบว่า

“1.ระดับภาวะผู้นำของอิมามด้านความรับผิดชอบ ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมและด้านกระบวนการควบคุมโดยภาพรวมและหลายด้านอยู่ในระดับมาก 2.ระดับบทบาทของอิมามด้านงานวิชาการด้านงานบุคคล ด้านความสัมพันธ์ชุมชน ด้านงานกิจกรรมนักเรียนและด้านงานธุรการและการเงิน โดยภาพรวมและหลายด้านอยู่ในระดับมาก 3.ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของอิมาม พบว่า อิมามที่มีอายุ วุฒิการศึกษาศาสนาและวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีภาวะผู้นำในการจัดการศึกษาในภาพรวมและหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนที่มีประสบการณ์ในการบริหารศูนย์ฯ (ตาดีกา) ต่างกันมีภาวะผู้นำในการจัดการศึกษาในภาพรวมและหลายด้านไม่แตกต่างกันและมีขนาดของศูนย์ฯ (ตาดีกา) ต่างกันในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เฉพาะด้านความรับผิดชอบ ส่วนด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน4.ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทของอิมาม พบว่า อิมามที่มีอายุต่างกันมีบทบาทในการจัดการศึกษาในภาพรวมและหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่มีวุฒิการศึกษาศาสนาต่างกันในภาพรวมและหลายด้านไม่แตกต่างกันที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีบทบาทในการจัดการศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงานกิจกรรมนักเรียนและด้านงานธุรการและการเงิน ส่วนด้านความสัมพันธ์ชุมชนไม่แตกต่างกันที่มีประสบการณ์ในการบริหารศูนย์ฯ (ตาดีกา) ต่างกันในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านธุรการการเงินและด้านความสัมพันธ์ชุมชนและที่ปฏิบัติงานในขนาดของศูนย์ฯ (ตาดีกา) ต่างกันในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนหลายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 เฉพาะด้านงานบุคคล ส่วนด้านอื่นๆไม่แตกต่างกัน 5.แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของอิมามมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมและด้านกระบวนการควบคุม ส่วนแนวทางการพัฒนาบทบาทของอิมามมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านงานวิชาการ ด้านงานบุคคล ด้านงานความสัมพันธ์ชุมชน ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานธุรการและการเงิน”

งานวิจัยชิ้นนี้สามารถเปรียบเทียบระดับของภาวะผู้นำที่มีความหลากหลายในอายุ วุฒิการศึกษาทางศาสนาและสามัญอย่างชัดเจนโดยแยกด้านงานวิชาการ งานบุคคล ความสัมพันธ์ ชุมชน งานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานธุรการและการเงิน โดยผู้วิจัยได้เห็นถึงพื้นฐานในการพัฒนา เยาวชนจะต้องยึบบนพื้นฐานของภาวะผู้นำและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดถือเป็นส่วนหนึ่งของผู้นำ

1.2.3.5 อานูวา มะแซ, (2012) บทบาทของอิมามในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลเมือง ตากใบ ผลการวิจัยพบว่า

“1. จากการสัมภาษณ์อิมาม เคาะฎิบ ผู้นำท้องถิ่นและสัปบุรุษ 2 คนจากจำนวน มัสยิดทั้งหมด 6 มัสยิดด้วยกันในเขตเทศบาลเมืองตากใบเกี่ยวกับบทบาทของอิมามในการพัฒนา ชุมชนด้านการเมืองการปกครองจากคำถามต่าง ๆ นั้นอยู่ในระดับดี 2. จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ บทบาทของอิมามในการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจพบว่าอิมามในเขตเทศบาลเมืองตากใบมีบทบาท ในการพัฒนาอยู่ในระดับดี 3. เกี่ยวกับบทบาทของอิมามในการพัฒนาชุมชนด้านการศึกษาพบว่า อิมามในเขตเทศบาลเมืองตากใบมีบทบาทในการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก 4. เกี่ยวกับบทบาทของ อิมามในการพัฒนาชุมชนด้านสังคมนั้นอยู่ในระดับดีมาก 5. สำหรับบทบาทของอิมามในการพัฒนา ด้านสาธารณสุขนั้นอยู่ในระดับดีมาก”

งานวิจัยชิ้นนี้ได้สะท้อนถึงบทบาทของผู้นำในการพัฒนาชุมชนด้านการเมืองการ ปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและด้านสาธารณสุข ในเขตเทศบาลเมืองตากใบซึ่ง เทศบาลเมืองตากใบนั้นอยู่ในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยผู้วิจัยได้เห็นถึงบริบทในการทำวิจัย คือบริบทการวิจัยที่เหมือนกันแต่ต่างกันระหว่างบทบาทของอิมามในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาล เมืองตากใบกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนเขตอำเภอตากใบ

1.2.4.6 अबดุลลอฮ์มาลิก หมดหะระ, (2012 : 5) การดูแลเยาวชนตามวิถีแห่ง ศาสนาอิสลามของผู้นำมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

“ผู้นำมุสลิมเป็นผู้นำที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนา อิสลามมีวิธีการดูแลที่แตกต่างตามสภาพแวดล้อมและทักษะความสามารถของผู้นำมุสลิมในแต่ละ ชุมชนโดยมีแหล่งงบประมาณอยู่ 3 แหล่งด้วยกันคือ เงินบริจาค กองทุนชะกาตและงบประมาณ สนับสนุนจากองค์กรของรัฐที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมการดูแลเยาวชนและปัญหาที่ทำให้ผู้นำมุสลิม ไม่สามารถดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามได้มี 4 ประการคือ ประการแรก ผู้นำมุสลิมขาด ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ประการที่สอง ผู้นำมุสลิมไม่ได้ตระหนักและไม่ให้ ความสำคัญในการดูแลเยาวชน ประการที่สามผู้นำมุสลิมขาดทักษะและประสบการณ์ในการดูแล เยาวชนและประการสุดท้ายผู้นำมุสลิมขาดความสัมพันธ์กับกลุ่มเยาวชน”

งานวิจัยชิ้นนี้สามารถสรุปสภาพปัญหาของผู้นำมุสลิมในการดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามด้วยสาเหตุ 4 ประการดังกล่าวข้างต้นอย่างกระจ่างแจ้ง โดยผู้วิจัยได้เห็นถึงสภาพปัญหาของผู้นำโดยเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรมีพื้นฐานด้านความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ทักษะความเป็นผู้นำและความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเยาวชนจึงสามารถดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลาม

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1.3.2 เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1.4.1 สามารถนำผลของระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมาวิเคราะห์พร้อมกับการพัฒนาต่อไป

1.4.2 สามารถนำผลของระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมาวิเคราะห์และศึกษาพร้อมด้วยการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1.4.3 สามารถนำแนวทางการในการพัฒนาเยาวชนไปปฏิบัติใช้ในบริบทหรือเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดนราธิวาส

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้วิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.5.1.1 บทบาทของผู้นำ

- ก. ความหมายบทบาท
- ข. ประเภทของบทบาท
- ค. บทบาทมัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ

1.5.1.2 การพัฒนาเยาวชน

- ก. ความหมาย
- ข. ความสำคัญของเยาวชน
- ค. เยาวชนยุคเริ่มต้นในอิสลาม
- ง. แนวทางในการพัฒนาเยาวชน

1.5.1.3 ความหมาย ความเป็นมาและคุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

- ก. ความหมายและความเป็นมา
- ข. คุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540
- ค. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.5.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสคือเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดแต่ละมัสยิดจำนวน 15 คน ซึ่งมีมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ทั้งหมดจำนวน 36 มัสยิดในพื้นที่อำเภอตากใบ รวมประชากรทั้งหมด 540 คน

1.5.2.2 ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในตำบลเจ๊ะเห ตำบลเกาะสะทอน ตำบลไพรวัน ตำบลโฆษิตในจำนวนตำบลละ 38 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 32 คน ตำบลนาคาจำนวน 26 คน ตำบลพร่อนจำนวน 13 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 7 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 230 คน

1.5.3 กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบดังนี้

1) ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในอัลกุรอาน อัลฮะดีษและพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540

- 2) บทบาทด้านศาสนาที่ประกอบด้วย
 - 1) หลักปฏิบัติ
 - 2) หลักศรัทธา
 - 3) หลักอิสาน
- 3) บทบาทด้านการศึกษาที่ประกอบด้วย
 - 1) การส่งเสริมการศึกษาในระดับตัวบุคคล
 - 2) การส่งเสริมการศึกษาในสถาบันครอบครัว
 - 3) การส่งเสริมการศึกษาในสถาบันมัสยิด
- 4) บทบาทด้านกิจกรรมที่ประกอบด้วย
 - 1) การตริบียะฮฺ
 - 2) การตะอวะฮฺ
- 5) แนวทางในการพัฒนาเยาวชน

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1.6.1 การอ้างอิงอัลกุรอานผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสุเราะฮ์และลำดับอายะฮ์ เช่น (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 20) หมายถึง สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 20

1.6.2 การอ้างอิงอธิบายอัลกุรอานผู้วิจัยจะอ้างถึงผู้ที่อธิบายอัลกุรอาน, หนังสือเล่มที่ (ถ้ามีหลายเล่ม) และเลขหน้า เช่น (al-Qurtubiy, 2000, a.3 : 34) หมายถึง อัลกุฎบียี พิมพ์ปี 2000 เล่มที่ 3 หน้า 34

1.6.2 การอ้างอิงอัลฮะดีษผู้วิจัยจะอ้างถึงผู้บันทึกฮะดีษและหมายเลขฮะดีษ เช่น (al-Bukhāriy : 1) หมายถึง บุคอรีเป็นผู้บันทึกและเป็นฮะดีษแรกส่วนฮะดีษที่มีการอ้างอิงในเชิงอรรถเป็นฮะดีษที่ไม่ได้ถูกบันทึกโดยบุคอรีและมุสลิม

1.6.3 การแปลและการอธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะยึดคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย ซึ่งจัดพิมพ์และเผยแพร่โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ มูเนาะเราะฮ์ ปี ค.ศ.1999

1.6.4 การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

1.6.5 การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย และอาหรับ-อังกฤษ ผู้วิจัยจะใช้อักษรที่เทียบโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.6.6 การอ้างอิงผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม – ปี (Author – Date) โดยระบุชื่อผู้แต่งปีที่พิมพ์และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในวงเล็บ เช่น (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 125-126) หมายถึงหนังสือแต่งโดยพวงรัตน์ ทวีรัตน์ พิมพ์ปี 2540 หน้า 125-126

1.6.7 รูปแบบการพิมพ์งานวิจัย ผู้วิจัยใช้คู่มือการเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปี 2557 และคู่มือการวิจัยเพื่ออิสลามศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปี 2548

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1.7.1 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบฮานะฮฺ วะตะอาลา” หมายถึง “มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์และทรงสูงส่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวสรรเสริญและยกย่องอัลลอฮ์ ۞ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพระองค์

1.7.2 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “คือลัลลอฮุอะลัย ฮิ วะสลัลัม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ۞ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องนบีมุฮัมมัด ۞ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

1.7.3 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ۞ ทรงประทานความความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องนบีอื่นที่ไม่ใช่ในบีมุฮัมมัด ۞ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

1.7.4 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮฺ” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ۞ ทรงโปรดปรานแก่เขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่เศาะฮาบะฮฺ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.7.5 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮา” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ۞ ทรงโปรดปรานแก่เขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่เศาะฮาบะฮฺ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.7.6 สัญลักษณ์ ۞ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุอันฮุม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ۞ ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติแก่บรรดาเศาะฮาบะฮฺ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา

1.7.6 ﴿.....﴾ วงเล็บปีกกาใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.7.7 ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลชะดีษ

1.7.8 (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1.7.9 “.....” ัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลอะดิษ ชื่อหนังสือ และคำพูดของอุละมาอ

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.8.1 บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนด

1.8.2 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด หมายถึง อิมาม เคาะฎิบ บิลาล และกรรมการอื่นๆ ที่สัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นกำหนดซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหกคนแต่ไม่เกินสิบสองคนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1.8.3 มัสยิด หมายถึง สถานที่ซึ่งมุสลิมใช้ประกอบศาสนกิจโดยจะต้องมีการละหมาดวันศุกร์เป็นปกติและเป็นสถานที่สอนศาสนาอิสลามในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1.8.4 การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาเยาวชนให้เป็นมุสลิมที่ดี

1.8.5 เยาวชน หมายถึง เยาวชนที่อยู่ภายใต้การดูแลของมัสยิดหรือเป็นสัปบุรุษของมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 2

บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

2.1 บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดถือเป็นบุคคลที่สำคัญหรือเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนให้เกิดชุมชนที่มีความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องพัฒนาจากปัจเจกบุคคลเป็นลำดับแรกพร้อมด้วยการนำบทบาทของผู้นำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนอย่างจริงจัง โดยสามารถอธิบายความหมาย และความสำคัญของบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ดังนี้

2.1.1 ความหมายบทบาท

2.1.1.1 ราชบัณฑิตยสถาน, (2540 : 602) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ส่วนในพจนานุกรมศัพท์อังกฤษ – ไทย(ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2540 : 315) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

2.1.1.2 พัทยา สายหู, (1997 : 58) กล่าวว่า “บทบาท คือหน้าที่ประจำสถานภาพหรือตำแหน่งนั้นๆ เปรียบเหมือนตัวละครที่กำหนดให้เล่นเป็นตัวอะไรก็ต้องได้รับบทนั้นตามมาด้วย”

2.1.1.3 อับดุลลอฮ์มาลิก หมดหะเร, (2003 : 10) ได้กล่าวสรุปว่า “บทบาทเป็นแบบแห่งปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์”

2.1.1.4 เจ๊ะมูฮามัดสัน เจ๊ะอูมา, (2002 : 10) ได้กล่าวสรุปว่า “บทบาทคือสิ่งที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งของสังคมได้ถูกกำหนดให้แสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด โดยบุคคลในตำแหน่งนั้นจะมีหน้าที่หรือเงื่อนไขที่ต้องกระทำ และได้สิทธิที่กำหนดไว้สำหรับตำแหน่งนั้นๆ รวมทั้งความคาดหวังของชุมชนในสังคมที่มุ่งหวังให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นได้กระทำ”

2.1.1.5 อานูวา มะแซ, (2012 : 41) กล่าวสรุปแนวคิดบทบาทว่า “บทบาทที่กำหนดไว้เป็นบทบาทที่ใด้วางไว้ชัดเจนและบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆจะต้องมีสิทธิ หน้าที่ในการกระทำอะไรได้บ้าง และได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรนั้นๆกำหนดไว้เพื่อเป็นมาตรการในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ”

สรุปได้ว่า บทบาทเป็นหน้าที่หนึ่งที่ต้องปฏิบัติบนพื้นฐานของความสามารถของบุคคลหรือองค์กรและถือเป็นพันธะสัญญาทางสังคมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ไม่ว่าตำแหน่งที่ได้รับมาจากความไว้วางใจจากสังคมหรือตำแหน่งที่ได้รับจากอัลลอฮ์ ﷻ ในการเป็นบ่าวที่ดี แต่เมื่อบุคคลนั้นได้ปฏิบัติตามบทบาทที่ได้กำหนดมาอย่างสมบูรณ์ก็จะส่งผลต่อความสำเร็จ โดยเฉพาะบทบาทของ

ผู้นำในภาพรวม รวมถึงบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนที่อยู่ภายใต้การดูแลของมัสยิดให้เป็นเยาวชนที่มีความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาอย่างลึกซึ้ง และนำมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรมพร้อมกับการที่จะเป็นผู้นำในสังคมต่อไป

2.1.2 ความสำคัญ

การที่มุสลิมได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆไม่ว่าข้อกำหนดนั้นมาจากความเห็นของกลุ่มคนหรือบุคคลหรือข้อกำหนดนั้นมาจากอัลลอฮ์ ﷻ ก็เสมือนการปฏิบัติตามบทบาทที่ได้วางไว้ และเมื่อการปฏิบัติตามบทบาทก็สามารถสร้างความเสถียรภาพในการดำเนินชีวิตของบุคคล สังคม และประชาชาติ และเป็นเหตุผลหนึ่งของความรุ่งเรืองที่จะเกิดขึ้นในสังคมนั้นๆ ดังที่เกิดขึ้นในยุคแรกของอิสลามในอดีตโดยมีนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้นำ และบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ เป็นผู้ตาม และการปฏิบัติตามนบีมุฮัมมัด ﷺ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตของมุสลิม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ

وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

ความว่า “โดยแน่นอนในเราะฮ์สุลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวัง(จะพบ)อัลลอฮ์และวันปรโลก และรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมาก”

(อัลอะฮซาบ : 21)

Ibn Kathīr, (1999,a.6 : 391) ได้กล่าวว่า “นี่คืออายะฮ์หลักที่บ่งบอกถึงการต้องปฏิบัติตามนบีมุฮัมมัด ﷺ”

al-Baghawiy, (2000,a.5 : 623) ได้กล่าวว่า “ความหมายของคำว่า สำหรับผู้ที่หวัง(จะพบ)อัลลอฮ์ ﷻ คือสำหรับผู้ที่หวังต่อผลบุญของอัลลอฮ์ ﷻ”

Sa'id Hawā, (2002 : 185) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า “นบีมุฮัมมัด ﷺ จะต่างกับกับคุณลักษณะของนบิต่านอื่น คือนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นบิดาและสามี ได้มีการสมรส เป็นนักบริหาร เป็นผู้นำสูงสุดในสนามรบและนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ถูกแต่งตั้งเป็นเราะฮ์สุลสำหรับประชาชาติ”

Badruddīn, (1957 : 218) ได้กล่าวว่า “คำสั่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งให้กับนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็เสมือนการมอบหมายให้ทุกคนที่เป็นประชาชาติของท่านได้ปฏิบัติตามอีกเช่นกัน” และการปฏิบัติตามนบีเป็นเรื่องที่มุสลิมปฏิเสธไม่ได้

ดังนั้นการปฏิบัติตามนบีมุฮัมมัด ﷺ ถือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สามารถเป็นตัวอย่างของการเป็นผู้นำที่ดีเลิศ เป็นผู้ตามที่มีเหตุผล เป็นบิดาที่แสนดีสำหรับหลาน เป็นสามีที่ดีสำหรับภรรยา และเป็นบ่าวที่ได้รับการชื่นชมจากเอกอัลลอฮ์ ﷻ และสิ่งเหล่านั้นเป็น

1615
2562

ส่วนหนึ่งของบทบาทที่เกิดขึ้น และจะส่งผลต่อผู้ปฏิบัติตามด้วยผลบุญจากอัลลอฮ์ ﷻ และการดำเนินชีวิตในสังคมให้เกิดสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน

2.1.3 ประเภทของบทบาท

บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชน สามารถแบ่งบทบาทในแต่ละด้าน คือ

2.1.3.1 บทบาทด้านศาสนา ประกอบด้วย

ก. บทบาทที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ

หลักปฏิบัติในอิสลามเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นมุสลิมโดยการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติที่อิสลามได้วางไว้ และบุคคลนั้นจะได้ชื่อว่าเป็นมุสลิมถึงแม้เขาจะอาศัยอยู่ซีกใดบนโลกนี้หรือภาษาใดที่เขาสื่อก็ตาม และการที่มุสลิมนั้นได้ปฏิบัติในหลักปฏิบัติเสมือนกับบุคคลนั้นยอมรับอิสลามเป็นศาสนาของตนเองซึ่งเป็นศาสนาได้รับการรับรองจากอัลลอฮ์ ﷻ ว่าเป็นศาสนาที่ถูกต้อง ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾

ความว่า “และผู้ใดแสวงหาศาสนาหนึ่งศาสนาใดอื่นจากอิสลามแล้วศาสนานั้นก็จะไม่ถูกรับจากเขาเป็นอันขาดและในปรโลกเขาจะอยู่ในหมู่ผู้ขาดทุน”

(อาลี อิมรอน:85)

Ibn Kathīr, (1999,a.2 : 25) ได้อธิบาย “อายะฮ์นี้เป็นอายะฮ์ที่บอกถึงศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงจะให้การตอบแทนคือศาสนาอิสลาม”

ด้วยเหตุดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตอบแทนการกระทำของมุสลิมที่ได้ปฏิบัติมาบนโลกก็ต่อเมื่อมีศาสนาที่ถูกต้องคือศาสนาอิสลามเป็นที่ยึดและจะเป็นเงื่อนไขหลักในการที่จะได้เข้าสวรรค์อีกด้วย

ในเมื่ออิสลามเป็นศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์จึงได้ประทานคำภีร์อัลกุรอานเพื่อเป็นรัฐธรรมนูญชีวิตและแต่งตั้งมุฮัมมัด ﷺ เป็นนบี และเราะสุลเพื่อให้มุสลิมนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอีกด้วย ซึ่งสองประการนั้นจะครอบคลุมในเรื่องการใช้ชีวิตบนโลกนี้ตั้งแต่เกิดจนถึงตายพร้อมกันนั้นได้วางหลักปฏิบัติห้าประการที่มุสลิมต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังที่มีรายงานจากอิบนุ อุมร์ رضي الله عنه

((عَنِ ابْنِ عُمَرَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ " بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ، وَالْحَجِّ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ))

ความว่า จากอิบนุ อุมัร رضي الله عنه กล่าวว่า เราะสูลุลลอฮ์ صلى الله عليه وسلم กล่าวว่า "อิสลามนั้นถูกวางบนหลักห้าประการ คือ กล่าวคำปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์และนบีมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ปฏิบัติละหมาด จ่ายซากาต ประกอบพิธีฮัจญ์และถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน"

(al-Bukhāriy : 8)

Yūsuf al-Qaradāwiy, (1994) ได้กล่าวในบทนำถึงคุณลักษณะของศาสนาอิสลามว่า "อิสลามเป็นศาสนาที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ มีความเป็นมนุษยสัมพันธ์ ครอบคลุมในทุกด้าน มีความเป็นกลาง เป็นปัจจุบัน ชัดเจน และสามารถสมานระหว่างความตึง และความหย่อนได้"

Ibn Rajab, (1996 : 22) ได้กล่าวว่า "แท้จริงศาสนาอิสลามเปรียบเสมือนอาคาร และหลักปฏิบัติห้าประการก็เสมือนเสาหลักที่สามารถยึดติดระหว่างกัน"

Abu al-‘Alā al-Maudūdīy, (1998 : 52) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างมุสลิมและกาฟิรว่า "การที่ได้ชื่อว่าเป็นมุสลิมเนื่องจากได้ปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ และการที่ได้ชื่อว่าเป็นกาฟิรเนื่องจากการปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ"

ดังนั้นหลักปฏิบัติของมุสลิมจะมีห้าประการ ในห้าประการนั้นประกอบด้วยหลักการที่ปฏิบัติด้วยกาย วาจาและใจ ซึ่งหลักการนั้นสามารถบ่งบอกถึงความเป็นมุสลิมที่ดี และจะเป็นการประกาศให้กับศาสนาอื่นว่าอิสลามเป็นศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ครอบคลุมในทุกด้าน

การกล่าวชะฮาดะฮ์เป็นคำกล่าวด้วยวาจาว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นเราะสูลของอัลลอฮ์ ﷻ" ซึ่งหมายถึงมุสลิมต้องสักการะอัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียวและพร้อมที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติและเงื่อนไขต่างๆที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำหนดในคำภีร์อัลกุรอานและในอัลฮะดีษ และคำกล่าวชะฮาดะฮ์ที่เกิดขึ้นสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในบุคคลที่หลงผิดให้เป็นบุคคลที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا

عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ

لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿

ความว่า “แน่นอนยิ่งอัลลอฮ์นั้นทรงมีพระคุณแก่ผู้ศรัทธาทั้งหลาย โดยที่พระองค์ได้ทรงส่งเราะสุลคนหนึ่งจากพวกเขาเองมาในหมู่พวกเขาโดยที่เขาคือผู้อ่านบรรดาโองการของพระองค์ให้พวกเขาฟังและจะทำให้พวกเขาสะอาดและจะสอนคัมภีร์และความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติในบัญญัติศาสนาแก่พวกเขาด้วยและแท้จริงเมื่อก่อนนั้นพวกเขาเคยอยู่ในความหลงผิดอันชัดแจ้ง”

(อาลิอิมรอน:164)

al-Qurtubiy, (1964,a.4 : 264) ได้กล่าวว่า “มีพระศนะที่กล่าวว่า พญานะลาม ในอายะฮ์นี้หมายถึงยกเว้น ดังนั้นความหมายอายะฮ์คือและพวกเขาก่อนหน้านั้นยกเว้นอยู่ในความหลงผิดอันชัดแจ้ง”

Ibn Munzir, (2002 : 478) ได้กล่าวว่า “เกาะตาตะฮุกกล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ คือพระเจ้าผู้ทรงมีความกรุณาที่ยิ่งใหญ่ต่อบ่าวของพระองค์โดยที่พระองค์ได้ส่งเราะสุล ﷺ ที่มีความเมตตา ความเอ็นดูและนำความสว่างพร้อมด้วยหนทางที่เที่ยงตรงแก่ประชาชาติโดยที่บ่าวของพระองค์ไม่ได้ขอ” และจะส่งผลในการที่จะได้เข้าในสวนสวรรค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่มีรายงานจาก มุอาษ บิน ญะบัล ﷺ

((عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

ความว่า จากมุอาษ บิน ญะบัล กล่าวว่า เราะสุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “ผู้ใดที่ได้กล่าวถ้อยคำสุดท้ายในชีวิตของเขาว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์เขานั้นจะได้เข้าสวรรค์”

(Abū Dawūd : 3116)⁵

Ibn Battāl, (2003 : 236) ได้กล่าวว่า “อัลมุฮัลลัฟ กล่าวว่า บรรดาอุลามายเห็นพ้องต้องกันว่า บุคคลใดที่เสียชีวิตด้วยคำกล่าว ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เขานั้นจะได้เข้าสวรรค์หลังจากการสอบสวนถึงเรื่องที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ด้วยกันและการขอภัยโทษจากบุคคลที่เขาได้อธรรมขึ้น” และบุคคลใดที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ บุคคลนั้นจะไม่ได้รับการอภัยโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ อีกเช่นกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ

يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴾

⁵ อัล อับบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเคาะเหียฮ

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอภัยโทษให้แก่การที่สิ่งหนึ่งจะถูกให้มีภาคีขึ้นแก่พระองค์ และพระองค์ทรงอภัยให้แก่สิ่งอื่นจากนั้นสำหรับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ และผู้ใดให้มีภาคีขึ้นแก่อัลลอฮ์แล้วแน่นอนเขาก็ได้อุปโลกน์บาปกรรมอันใหญ่หลวง”

(อันนิซาอ : 48)

al-Ṭabariy, (2000,a.8 : 450) ได้กล่าวว่า “อิบนุ อุมร์ เล่าว่า เมื่อ อายุษุที่ 53 ในสุเราะฮ์ซุ-ฮุมร ได้ถูกประทานลงมาซึ่งมีความหมายว่า “โอ้ปวงบ่าวของข้าเอ๋ย! บรรดาผู้ละเมิดต่อตัวของพวกเขาเอง พวกท่านอย่าได้หมดหวังต่อความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ” เศาะฮาบะฮ์ ﷺ ได้ถาม นบีมุฮัมมัด ﷺ รวมถึงการตั้งภาคีด้วยหรือ? นบีมุฮัมมัด ﷺ ก็กล่าวว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่อภัยโทษกับการตั้งภาคีต่อพระองค์แต่พระองค์จะอภัยโทษสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากการตั้งภาคีสำหรับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์”

ดังนั้นการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นเรื่องที่ไม่สลิมต้องให้ความตระหนักและระมัดระวังอย่างยิ่งเนื่องจากการกระทำดังกล่าวจะส่งผลต่อการได้เข้าสวนสวรรค์ ซึ่งจะเป็นที่อาศัยอย่างถาวรและเป็นการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ สำหรับบ่าวของพระองค์ เพียงแต่การกล่าวหาอะดะฮ์ที่เป็นประโยชน์ๆโดยผ่านองค์กรศาสนาหรือบุคคลที่ได้ถูกไว้วางใจก็สามารถล้างบาปของบุคคลเหล่านั้นได้

การที่มุสลิมได้กล่าวชะฮาดะฮ์ว่า นบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นทรงเป็นเราะฮ์สุลของอัลลอฮ์ ﷻ ก็เสมือนการยอมรับนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นเราะฮ์สุลในการนำสารจากอัลลอฮ์ ﷻ มาประกาศใช้ต่อชาวโลกพร้อมถึงการปฏิบัติตามในหลักคำสอนของพระองค์และการปฏิบัติตามหลักคำสอนของเราะฮ์สุล ﷺ ที่จะเป็นบ่อเกิดของความรักต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮ์สุล ﷺ อีกเช่นกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด) ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮ์ ก็จงปฏิบัติตามฉัน อัลลอฮ์ก็จะทรงรักพวกท่าน และจะทรงอภัยให้แก่พวกท่านซึ่งโทษทั้งหลายของพวกท่าน และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

(อาลิอิมรอน : 31)

al-Baidāwiy, (1958 : 13) ได้ให้ความหมายว่า “รัก คือการปฏิบัติตามเราะฮ์สุล ﷺ ในเรื่องการทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยไม่มีความขังใจ”

ดังนั้นคำกล่าวในชะฮาดะตัยน์เป็นคำกล่าวที่สำคัญสามารถนำพาบุคคลไปสู่ความโปรดปรานและการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยสวนสวรรค์ และจะส่งผลต่อการปฏิบัติตามคำสอนที่มีในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ

การละหมาดเป็นหลักปฏิบัติอย่างหนึ่งของมุสลิมที่สำคัญอีกเช่นกัน เนื่องจากคำว่าการละหมาดนั้นได้ถูกบันทึกไว้ในอัลกุรอานที่บอกประโยชน์หรือความดีของการละหมาด และได้มีการเล่าเรื่องราวในอัลกุรอานถึงการสังเวยของลูกหลาน อัลฮะกิมที่ได้บอกกับบุตรของตนหนึ่งในนั้นคือการละหมาด เพื่อนำมาปฏิบัติในชีวิตดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ يَا بَنِيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَيَّ مَا

أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴾

ความว่า “โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจงใช้กันให้กระทำความดีและจงห้ามปรามกันให้ละเว้นการทำความชั่วและจงอดทนต่อสิ่งที่ประสบกับเจ้า แท้จริงนั่นคือส่วนหนึ่งจากกิจการที่หนักแน่น มั่นคง”

(ลูกหลาน : 17)

al-Qurtubiy, (1964,a.14 : 68) ได้กล่าวว่า “ลูกหลาน อัลฮะกิมได้สังเวยให้กับบุตรด้วยคำสั่งเสียที่สำคัญคือการละหมาด และการเชิญชวนในการทำความดี และห้ามปรามในการทำความชั่ว ซึ่งการห้ามปรามนั้นคือผลจากการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ปรากฏในตัวบุคคลและเป็นที่น่ายกย่อง”

Ibn Kathīr, (1999,a.6 : 337) ได้กล่าวว่า “นี่คือคำสั่งเสียที่มีประโยชน์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้เล่าเรื่องราวของลูกหลานต่อมนุษย์และสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต”

สรุปได้ว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้บันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับลูกหลาน อัลฮะกิมและบุตรซึ่งเป็นเรื่องราวที่บิดามารดาและผู้นำสามารถนำมาปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือผู้ที่อยู่ในความดูแลด้วยหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์ด้วยกันพร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับอัลลอฮ์ ﷻ อีกด้วย

การถือศีลอดเป็นอีกหลักปฏิบัติหนึ่งที่ได้ถูกบัญญัติไว้ตั้งแต่นับก่อนๆจนถึงนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยให้มุสลิมงดในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้าม เช่น การกิน การดื่ม การเสพสิ่งต่างๆ จนถึงการมีความสัมพันธ์ทางเพศ และอื่นๆตั้งแต่ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกดินด้วยวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อให้มุสลิมเกิดความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ

قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย! การถือศีลอดนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้ว เช่นเดียวกับที่ได้ถูกกำหนดแก่บรรดาผู้ก่อนหน้าพวกเจ้ามาแล้วเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้ยำเกรง”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 183)

การยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นผลส่วนหนึ่งจากการถือศีลอดโดยเฉพาะการถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอนโดยมีกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในเดือนนั้น เช่น การอดอาหาร การให้อาหารเพื่อละศีลอด ละหมาดตะรอเวียห์ และอื่นๆโดยที่การกระทำนั้นล้วนแต่จะได้รับผลตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยผลบุญที่มหาศาล ดังที่มีรายงานจากอบี ฮุรอยเราะฮฺ  

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ كُلُّ عَمَلٍ ابْنِ آدَمَ لَهُ إِلَّا الصِّيَامَ، هُوَ لِي وَأَنَا أَجْرِي بِهِ...))

ความว่า จากอบี ฮุรอยเราะฮฺ เราะฎิยัลลอฮุ อันฮุ เล่าว่า เราะฮุสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า “องค์อัลลอฮ์ ผู้ทรงเกรียงไกรและสูงส่งได้มีตรัสว่า การงานทุกประการของมนุษย์นั้นจะได้รับผลบุญตามส่วนที่เขาได้กระทำ ยกเว้นการถือศีลอดผลตอบแทนต่อการถือศีลอดนั้นเป็นสิทธิของฉันและฉันจะตอบแทน...”

(Muslim : 1942)

Ibn Rajab, (2001:26) ได้กล่าวถึงประเภทของความอดทนในการถือศีลอดว่า “ความอดทนที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็นสามประเภทและหนึ่งในนั้นคือความอดทนของร่างกายในการยับยั้งความหิวและความกระหาย”

ดังนั้นการถือศีลอดเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการสร้างมุสลิมให้เป็นบุคคลที่ยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในทุกๆเวลาโดยผ่านคำสั่งห้ามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงวางไว้ ซึ่งการห้ามกินและดื่มก่อนนั้นสามารถปฏิบัติได้ แต่เมื่อมีการถือศีลอดการกระทำนั้นก็ถูกห้ามจากอัลลอฮ์ ﷻ อย่างสิ้นเชิง

ชะกาตก็เป็นอีกหลักการหนึ่งในอิสลามที่ได้ถูกบัญญัติในรูปแบบของการทำอิบาดะฮฺด้วยทรัพย์สินโดยการจ่ายทรัพย์สินที่ถูกกำหนดในอิสลามให้แก่บุคคลที่สามารถรับชะกาตได้เพื่อสร้างความเพิ่มพูนต่อทรัพย์สินที่ยังเหลืออยู่ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾

ความว่า “(มุฮัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินสมบัติของพวกเขาเป็นทาน เพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์ และล้างมลทินของพวกเขา ด้วยส่วนตัวที่เป็นทานนั้นและเจ้าจงขอพรให้แก่พวกเขาเถิด เพราะแท้จริงการขอพรของพวกเขาเจ้านั้นทำให้เกิดความสุใจแก่พวกเขา และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงรอบรู้”

(อัตเตาบะฮฺ:103)

al-Māwardiy, (n.d. : 398) ได้กล่าวว่า “อุกริมะฮฺกล่าวว่า คำว่า เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินสมบัติของพวกเขาเป็นทาน คือการจ่ายชะกาตที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ฟัรฎูให้กับบ่าวของพระองค์”

ดังนั้นชะกาตสามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้นำกับสัปบุรุษในการสร้างความรับผิดชอบต่อบุคคลที่ด้อยทางการเงินในชุมชนร่วมกัน โดยที่ผู้นำมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนัก รวบรวม และแจกจ่ายชะกาต ส่วนสัปบุรุษมีหน้าที่ในการจ่ายชะกาตให้กับผู้นำหรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งและเมื่อทุกคนได้ทำหน้าที่ที่ได้กำหนดก็จะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความยากจนโดยผ่านกระบวนการชะกาตที่เกิดขึ้นในสังคม

ฮัจญ์เป็นอีกหลักการหนึ่งที่มีสลิมต้องไปปฏิบัติที่นครมักกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย และเป็นรูกนสุดท้ายในอิสลามโดยมีเงื่อนไขต่างๆที่ได้กำหนดไว้ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

ความว่า “และสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีแก่มนุษย์นั้น คือการมุ่งสู่บ้านหลังนั้น อันได้แก่ผู้ที่สามารถหาทางไปยังบ้านหลังนั้นได้และผู้ใดปฏิเสธแท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงพึ่งประชาชาติทั้งหลาย”

(อาลิอิมรอน : 97)

al-Qurtūbiy, (1964,a.4 : 142) ได้กล่าวว่า คำว่า وَلِلَّهِ พยัญชนะลามในประโยคนี้มีความหมายว่า ตอบริบและปฏิบัติตาม พร้อมทั้งอัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้ความตระหนักอีกครั้งด้วยคำว่า عَلَى ซึ่งเป็นคำที่บ่งบอกถึงความเป็นวาญิบโดยเฉพาะ” และการไปประกอบพิธีฮัจญ์ถือเป็นวาญิบสำหรับบุคคลข้างต้น ดังที่มีรายงานจากอับี ฮุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ، فَحُجُّوا، فَقَالَ رَجُلٌ: أَكُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَسَكَتَ حَتَّى قَالَهَا ثَلَاثًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " لَوْ قُلْتُ: نَعَمْ لَوَجِبَتْ...))

ความว่าจากอบีฮุรเราะฮฺ กล่าวว่ ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้
 คุญบะฮฺที่มีความว่า “โอ้ มนุษยชาติทั้งหลาย แท้จริงอัลลอฮ์ได้ทรง
 พิรฎูในการทำฮัจญ์สำหรับพวกท่าน ดังนั้นพวกท่านทั้งหลายจงไป
 ประกอบพิธีฮัจญ์กันเถิด” และเศาะฮาบะฮฺได้ถามว่า “จำเป็นต้อง
 ไปทำฮัจญ์ทุกปีหรือไม่ โอ้ท่านเราะสูล ﷺ” ท่านจึงเจียบ
 จนกระทั่งเศาะฮาบะฮฺคนดังกล่าวได้ถามซ้ำถึงสามครั้ง ท่าน
 เราะสูล ﷺ จึงกล่าวว่ “หากฉันตอบว่า ใช่ มันก็จะเป็นวาญิบต่อ
 พวกท่าน...”

(Muslim : 1337)

การที่มุสลิมได้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ในช่วงอายุที่มีอยู่ และละเว้นสิ่งต่างๆที่อัลลอฮ์
 ﷻ ทรงห้ามในการประกอบพิธีดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ จะให้ผลการตอบแทนด้วยบุญที่มหาศาลเสมือน
 บุตรที่ทิ้งตลอดจากกรรมมารดา ดังที่มีรายงานจากอบี ฮุรเราะฮฺ ﷺ

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتَ فَلَمْ يَزُفْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَمَا وَلَدَتْهُ أُمُّهُ))

ความว่าจากอบีฮุรเราะฮฺ กล่าวว่ ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้
 กล่าวว่ “ผู้ใดที่ได้ทำฮัจญ์ที่มีกะฮฺและเขาไม่มีการใช้คำพูดที่หยาบ
 คายและไม่ได้ทำในสิ่งฝ่าฝืน เขาจะมีสภาพกลับมาเหมือนกับวัน
 แรกที่เขาได้เกิดมาจากท้องมารดาของเขา”

(al-Bukhāriy : 1819)

Muhammad al-Khudir, (1995 : 110) ได้อธิบายถึงความหมายของคำว่า “เหมือนกับวัน
 แรกที่เขาได้เกิดมาจากครรภ์มารดาของเขา คือในสภาพที่ไม่มีบาป”

ด้วยผลบุญที่มหาศาล มุสลิมจึงพยายามอย่างสุดความสามารถเพื่อไปประกอบพิธี
 ฮัจญ์ถึงแม้จะต้องออกค่าใช้จ่ายที่มากมาย และความพยายามดังกล่าวไม่ใช่เป็นความพยายามทาง
 ฝ่ายเดียวแต่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำศาสนาด้วยการสร้างความตระหนักถึงผลบุญ การเล่าเรื่องราว
 ของบุคคลที่มีความพยายามอย่างมากจากบุคคลก่อนๆในการไปประกอบพิธีฮัจญ์ และบางครั้งผู้นำ
 ศาสนาก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อในการประกอบพิธีฮัจญ์อีกด้วย

ข. บทบาทที่เกี่ยวกับหลักศรัทธา

การศรัทธาต่อหลักศรัทธาที่อัลลอฮ์ ﷻ กำหนดไว้ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษถือเป็น
 ฐานสำคัญของการเป็นมุสลิม โดยการศรัทธานั้นต้องปราศจากความสงสัยพร้อมกับการปฏิเสธต่อทุกๆ
 สิ่งที่ทำให้การศรัทธานั้นเป็นโมฆะอันเกิดขึ้นจากการตั้งเจตนา คำพูด และการกระทำ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ
 ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่

﴿ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ
وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا
وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴾

ความว่า “เราะฮ์สูลันนั้น(นบีมุฮัมมัดﷺ) ได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ได้ถูก
ประทานลงมาแก่เขาจากพระเจ้าของเขาและมุอิมินทั้งหลายก็
ศรัทธาด้วยทุกคนศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และมลาอิกะฮ์ของพระองค์
และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ และบรรดาเราะฮ์สูลของพระองค์
(พวกเขา กล่าวว่า) เราจะไม่แยกระหว่างท่านหนึ่งท่านใดจากบรรดา
เราะฮ์สูลของพระองค์ และพวกเขาได้กล่าวว่า เราได้ยินแล้วและได้
ปฏิบัติตามแล้วการอภัยโทษจากพระองค์เท่านั้นที่พวกเรา
ปรารถนาโอ้พระเจ้าของเรา และยังพระองค์นั้นคือ
การกลับไป”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 285)

Ibn Kathīr, (1999, a.1 : 171) ได้กล่าวว่า “อายะฮ์ข้างต้นและอายะฮ์ต่อไปนี้

((وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ
يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا))

ความว่า “และบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และบรรดาเราะฮ์สูลของ
พระองค์ และมีได้แยกระหว่างคนหนึ่งคนใดในพวกเขา
ชนเหล่านี้แหละพระองค์จะทรงประทานแก่พวกเขาซึ่งรางวัลของ
พวกเขา และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

(อันนิซาอ : 152)

เป็นอายะฮ์ที่บ่งบอกให้ทุกคนต้องศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ บรรดาเราะฮ์สูล ﷺ และ
คัมภีร์จากอัลลอฮ์ ﷻ”

al-Sa'adiy, (2000 : 961) ได้กล่าวว่า “และนี่คือการมีส่วนร่วมของประชาชาติ
ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้เจาะจงด้วยบทบัญญัติ และการปฏิบัติตามที่เต็มรูปแบบซึ่งไม่ใช่เป็นภาระของมุสลิม
เท่านั้นแต่เป็นภาระของบรรดาเราะฮ์สูล ﷺ ในการดำรงไว้ซึ่งเพื่อการศรัทธา และการสนองตอบต่อ
หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ” และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้ความตระหนักในเรื่องดังกล่าวด้วยคำตรัสที่มีในอัลกุรอานว่า

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفَرَ لِذَنبِكُمْ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبِكُمْ وَمُنُونَكُمْ ﴾

ความว่า “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ และจงขอยกโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้า และเพื่อบรรดาผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ทรงรู้ดียิ่งถึงพฤติกรรมของพวกเจ้า และที่พำนักของพวกเจ้า”

(มุฮัมมัด : 19)

al-Ṭabariy, (2000,a.22 : 173) ได้กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสให้กับบีมุฮัมมัด ﷺ ด้วยคำว่า โอ้มุฮัมมัด ﷺ แท้จริงไม่มีพระเจ้าที่เหมาะสม และต้องภักดีพร้อมด้วยสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหมดในการทำอิบาดะฮฺยกเว้นอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น ผู้ทรงสร้างทุกสิ่ง และผู้ทรงเป็นพระเจ้าของทุกๆ สรรพสิ่งบนโลกนี้”

Ibn Rajab, (2001 : 274) ได้กล่าวว่า “อิบนุ อุญัยนะฮฺกล่าวว่า ไม่มีความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้มอบให้กับบ่าวของพระองค์ ยกเว้นการศรัทธาว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ แท้จริงคำกล่าวนั้นเสมือนน้ำเย็นต่อบ่าวที่อยู่บนโลกและในสวนสวรรค์”

ดังนั้นการที่มนุษย์ได้รู้จักผู้ทรงสร้างอย่างแท้จริงโดยปริยายเขาก็จะเป็นผู้ที่ยอมศิโรราบต่ออัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงเป็นพระเจ้าแห่งสากลโลกอย่างสิ้นเชิง และสิ่งที่ตามมาคือความสุขในชีวิตบนโลกนี้ และโลกหน้า

หลักศรัทธาในอิสลามประกอบด้วยการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ศรัทธาต่อบรรดามลาอิกะฮฺของพระองค์ ศรัทธาต่อคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อวันกิยามะฮฺ ศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลของพระองค์ และศรัทธาต่อการฟื้นคืนชีพ ดังที่มีรายงานจากอบี ฮุร็อยเราะฮฺ ؓ

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَارِئًا يَوْمًا

لِلنَّاسِ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ: مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ

وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَبِلِقَائِهِ، وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ...))

ความว่า จากอบีฮุร็อยเราะฮฺ กล่าวว่า “วันหนึ่งบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สอนบรรดาเศาะฮาบะฮฺ ؓ โดยมีชายคนหนึ่งได้ปรากฏในหมู่มุสลิม และถามว่า อะไรคืออิมาน นบีตอบว่า อิมานคือการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ มลาอิกะฮฺ คัมภีร์ การกลับไปหาอัลลอฮ์ ศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลและศรัทธาต่อการฟื้นคืนชีพ...”

(al-Bukhāriy : 50)

Badruddīn al-‘Ainiy, (n.d. : 290) ได้กล่าวว่า “ความเชื่อมั่นที่ตามด้วยการปฏิบัติจะครอบคลุมในความหมายของคำว่า อิมาน และอิสลาม” และสิ่งเหล่านั้นจะต้องถูกทดสอบด้วยบททดสอบที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทดสอบชนรุ่นก่อนด้วยรูปแบบต่างๆ และบางครั้งการศรัทธาต้องมี

การแลกด้วยทรัพย์สิน และชีวิตรวมถึงการขับไล่ออกจากหมู่บ้าน การทรมานจนถึงการฆ่าซึ่งเป็นมาตรการสุดท้ายในการขัดขวางเพื่อไม่ให้เกิดการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ อีกต่อไป

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นการศรัทธาอย่างเชื่อมั่นว่าอัลลอฮ์ ﷻ คือพระเจ้าแห่งสากลโลกที่มีความสมบูรณ์ และไม่มีข้อบกพร่องใดๆ และศรัทธามั่นต่อนาม และคุณสมบัติของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกอธิบายเองจากพระองค์ในอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ الصَّمَدُ (2) لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُن لَّهُ

كُفُوًا أَحَدٌ﴾

ความว่า “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด พระองค์คืออัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ อัลลอฮ์นั้นทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประสูติและไม่ทรงถูกประสูติ และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์”

(อัลอิคลาศ :1- 4)

al-Ṭabariy, (2000,a.24 : 687) ได้กล่าวว่า “มีเรื่องเล่าว่า พวกมุชริกีนได้ถามนบีมุฮัมมัด ﷺ ถึงทายาทของอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จึงประทานสุเราะฮ์นี้เพื่อเป็นคำตอบ” และนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในอัลอะติซที่มีรายงานจากอบี ฮุรยเราะฮฺ ﷺ

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسَبْعُونَ أَوْ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ))

ความว่า จากอบีฮุรยเราะฮฺ ﷺ กล่าวว่า เราสุลลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “การศรัทธานั้นมีมากกว่า 70 - 60 แขนง และที่ดีที่สุดคือการกล่าวว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และการกำจัดสิ่งชืดขวางก็เป็นความศรัทธาที่มีค่าน้อยที่สุด ส่วนความอายก็เป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา”

(Muslim : 35)

Ibrāhīm al-Buraikān, (1998 : 142) ได้แบ่งเตาฮีดเป็นสามประเภทพร้อมให้ความหมายคือ เตาฮีด อุลูฮียะฮ์ คือ “การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ว่าไม่มีผู้ใดสมควรในการทำอิบาดะฮ์หรือการเคารพภักดี ยกเว้นอัลลอฮ์เท่านั้น เตาฮีดรูบียะฮ์ คือการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในฐานะผู้สร้าง ผู้ครอบครอง ผู้บัญชาการโลก ผู้ทรงให้ชีวิตหรือเอาชีวิตบุคคลหนึ่งๆพร้อมกันนั้น อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเป็นผู้ดูแลโลกตามวิถีของพระองค์ ส่วนเตาฮีดอัลอัสมะฮ์ วา อัศศิฟัต คือ การศรัทธามั่นต่อนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ปรากฏในอัลกุรอานและอัลอะติซ”

Abdul Majīd al-Zindāniy, (2013 : 7) ได้กล่าวว่า “ตราบใดที่มนุษย์ไม่รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ในฐานะผู้สร้าง และผู้ทรงบริหารจัดการทุกอย่างในชีวิตของเขาก็จะส่งผลในชีวิตของเขาในด้านที่ไม่ดี”

ดังนั้นการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ก็เป็นการศรัทธาต่อความเป็นพระเจ้า ศรัทธาต่อนามและคุณสมบัติของอัลลอฮ์ ﷻ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ มีจริง อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเอกะ ผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงมีความปรีชาสามารถ ผู้ทรงเห็น ผู้ทรงได้ยินและอื่นๆ ที่บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ ﷻ

การศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ถือเป็นการศรัทธาถึงการเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกสร้างด้วยรัศมี โดยที่มลาอิกะฮ์นั้นต้องปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ ในการดูแลบ่าวของพระองค์รวมทั้งอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดหน้าที่ของมลาอิกะฮ์ด้วยหน้าที่ที่หลากหลาย และการศรัทธาถึงความมีตัวตนของมลาอิกะฮ์ที่ไม่สามารถมองเห็นได้เฉกเช่นการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ พร้อมกันนั้นบุคคลใดที่ไม่ศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ถือว่าบุคคลนั้นเป็นกาฟิร ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَيَّ رَسُولِهِ وَالَّذِي أُنزِلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴾

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเราะสุลของพระองค์เถิดและคัมภีร์ที่พระองค์ได้ทรงประทานลงมาแก่เราะสุลของพระองค์และคัมภีร์ที่พระองค์ได้ทรงประทานลงมาแก่นั้นและผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์และมลาอิกะฮ์ของพระองค์และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์และบรรดาเราะสุลของพระองค์และวันปรโลกแล้วไซ้รแน่นอนเขาก็ได้หลงทางไปแล้วอย่างไกล”

(อันนิสาอ : 136)

al-Maturīdiy, (2005 : 387) ได้กล่าวว่า “ผู้ใดที่ปฏิเสธศรัทธาต่อเอกอัลลอฮ์ ﷻ มลาอิกะฮ์ กิตาบ เราะสุลของพระองค์และที่ได้กล่าวมาเพียงอย่างเดียวก็ถือว่าเขาผู้นั้นได้ปฏิเสธศรัทธาต่อทุกอย่าง จนกระทั่งถ้าเขาปฏิเสธศรัทธาต่ออายะฮ์หนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ ก็เสมือนเขาได้ปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และต่อหลักศรัทธาอื่นๆด้วยเช่นกัน” และมลาอิกะฮ์นั้นมีหน้าที่ที่แตกต่างกัน

Yuhanas Ilyās, (2000 : 81) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของมลาอิกะฮ์ว่า “ญิบรีลมีหน้าที่นำวะฮยูจากอัลลอฮ์ ﷻ มาสู่บรรดาเราะสุลของพระองค์ มีกาฮิลมีหน้าที่นำปัจจัยต่างๆให้กับมวลมนุษย์ อีสรอฟีลมีหน้าที่เป่าสังข์ในวันสิ้นโลก อิซรออิลมีหน้าที่ปลิดชีพสัตว์โลก รอกิบและอาตีดีมีหน้าที่บันทึกการทำความดีและความชั่วของมนุษย์ มุนกัรและนะกิรมีหน้าที่สอบสวนผู้ตายในหลุม

ฝั่งศพร วิภูวานมีหน้าที่ดูแลกิจการในสวนสวรรค์ มาลิกมีหน้าที่ดูแลกิจการในนครรวมทั้งมลาอิกะฮ์อื่นๆ ที่ทำหน้าที่ในการทูลบัลลังก์รวมทั้งหน้าที่ต่างๆที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้มอบไว้”

ดังนั้นการศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ถือเป็นการศรัทธาถึงความสามารถของอัลลอฮ์ ﷻ ในการสร้างบ่าวของพระองค์ที่มาจากรัศมี ซึ่งต่างกับการสร้างมนุษย์ที่มาจากดิน และอัลลอฮ์ ﷻ ได้มอบหมายหน้าที่ต่างๆตั้งแต่ก่อนสร้างโลกใบนี้จนถึงวันกิยามะฮ์ และอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงลงโทษต่อบุคคลที่ปฏิเสธศรัทธามลาอิกะฮ์ด้วยบทลงโทษที่พระองค์ได้กำหนดไว้

การศรัทธาต่อคำภีร์ของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นการศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงประทานคำภีร์แก่บรรดาเราะสุลก่อนๆ เช่น คัมภีร์เตวารอฮ์ให้แก่ณบีมูซา คัมภีร์ชะบูรให้แก่ณบีดาวูด คัมภีร์อินญีลให้แก่ณบียีซาและคัมภีร์อัลกุรอานให้แก่ณบีมุฮัมมัด ﷺ และคัมภีร์อื่นให้แก่บรรดานบียื่นๆ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى

ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا

تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِقْنَاكُمْ فَرِيقًا وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ﴾

ความว่า “และแท้จริงนั้น เราได้ให้คัมภีร์มูซาและหลังจากเขาเราได้ให้บรรดาเราะสุลติดตามมาและเราได้ให้หลักฐานต่าง ๆ อันชัดเจนแก่อูซาบุตรของมรยัมและเราได้สนับสนุนเขาด้วยวิญญาณอันบริสุทธิ์ แล้วคราใดที่ได้มีเราะสุลนำสิ่งที่ไม่สบอารมณ์ของพวกเจ้ามายังพวกเจ้า พวกเจ้าก็ยโสแล้วกลุ่มหนึ่งพวกเจ้าก็ปฏิเสธและอีกกลุ่มหนึ่งพวกเจ้าก็ฆ่าเสียกระนั้นหรือ”

(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 87)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานคำภีร์อัลกุรอานให้แก่ณบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและยังทรงให้ณบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ตักเตือนบ่าวของพระองค์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾

ความว่า “ความจำเริญยิ่งแต่พระองค์ ผู้ทรงประทานอัลฟุรกอนแก่บ่าวของพระองค์(มุฮัมมัด)เพื่อเขาจะได้เป็นผู้ตักเตือนแก่ปวงบ่าวทั้งมวล”

(อัลฟุรกอน : 1)

al-Qurtubiy, (1964,a.13 : 2) ได้กล่าวว่า “คำว่าบ่าวในอายะฮ์นี้ คือ มุฮัมมัด ﷺ”

Ibn Kathīr, (1999,a.6 : 92) ได้กล่าวว่า “ที่ได้ชื่อว่า อัลฟุรกอนเนื่องจากอัลกุรอานสามารถแยกแยะระหว่างความจริงกับความเท็จ ทางนำกับทางผิด ความมีเหตุผลกับความไร้สาระและชะลากับชะววม”

ดังนั้นอัลกุรอานถือเป็นคัมภีร์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานให้กับนบีมุฮัมมัด ﷺ ผ่านมลาอิกะฮฺญิบรีลและเป็นคัมภีร์ที่มีคุณค่าสำหรับมุสลิมในการนำหลักคำสอนมาปฏิบัติโดยที่นบีมุฮัมมัด ﷺ มาอธิบายในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม

Yuhanas Ilyās, (2000 : 111) ได้กล่าวว่า “รูปแบบของการประทานวะฮยูสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. อีรฺรูดญา อัศศอดิกอฮฺ(การฝันที่เป็นจริง) 2. มิน วาเราะฮฺ ฮีญาบ (หลังม่าน) 3. นาซาลาบีฮฺ รุฮฺฮุล อามีน (ผ่านมลาอิกะฮฺญิบรีล)”

อัลกุรอานเป็นคัมภีร์เล่มสุดท้ายที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานให้กับนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งอัลกุรอานได้รับการปกป้องจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยไม่มีผู้ใดที่สามารถปลอมแปลงอัลกุรอานได้จนถึงวันกยามะฮฺ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

ความว่า “แท้จริงเราได้ให้ข้อตักเตือน(อัลกุรอาน)ลงมาและแท้จริงเราเป็นผู้รักษามันอย่างแน่นนอน”

(อัลฮิจร : 9)

al-Ṭabariy, (2000,a.17 : 68) ได้กล่าวว่า “แท้จริงเราคืออัลลอฮ์ผู้ที่ได้ทรงประทานอัลกุรอานที่ได้รับการปกป้องในสิ่งที่เป็นกรเพิ่มเติม และในสิ่งที่เป็นกรตัดออกในเรื่องที่เกี่ยวกับหุกุมข้อบังคับ และสิ่งที่เป็นวาญิบ”

อัลกุรอานเป็นคัมภีร์เล่มสุดท้ายของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกประทานต่อนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อให้มนุษย์ได้อ่าน ศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตามคำสั่งสอน ด้วยเหตุนี้อัลลอฮ์ ﷻ จึงตอบแทนผู้ที่นำหลักคำสอนในอัลกุรอานมาปฏิบัติด้วยการนำบุคคลดังกล่าวไปสู่สวนสวรรค์และตรงกันข้ามกับผู้ที่ไม่สนใจอัลกุรอานโดยที่อัลกุรอานนั้นจะนำไปสู่นรกอีกเช่นกัน ดังที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในอัลอะติซที่มีรายงานจากญาบิร

((عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "الْقُرْآنُ مَشْفَعٌ

وَمَا حَلْ مُصَدِّقٌ. مَنْ جَعَلَهُ إِمَامَةً قَادِمًا إِلَى الْجَنَّةِ وَمَنْ جَعَلَهُ خَلْفَ

ظَهْرِهِ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ))

ความว่า จากญาบิร จากนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า อัลกุรอานคือ ผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้ให้ที่พึงพร้อมด้วยเป็นผู้คุ้มครองที่ซื่อสัตย์ ผู้ใดที่เอาอัลกุรอานเป็นทางนำเขาจะนำบุคคลนั้นไปสู่สวนสวรรค์ และผู้ใดที่ทอดทิ้งมันเขาก็จะต้อนบุคคลนั้นไปสู่นรก”

(Ibn Hibbān : 124)⁶

Abdul Raḥmān al-Rājihiy, (n.d. : 13) ได้กล่าวว่า “ผู้ใดที่ได้ปฏิบัติตามคำสอน ในอัลกุรอานที่เป็นคำสั่งใช้ และละทิ้งคำสั่งห้ามนั้น อัลกุรอานจะนำพาไปสู่สวนสวรรค์ และผู้ใดที่ไม่ ปฏิบัติตามหลักคำสอน อัลกุรอานก็จะนำบุคคลนั้นไปสู่นรก”

ดังนั้นการศรัทธาต่อคัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยเฉพาะอัลกุรอาน นั้นเป็นสิ่งที่มุสลิมต้องศรัทธาพร้อมกับการศึกษาเรียนรู้อัลกุรอานเพื่อให้อัลกุรอานนำไปสู่ความโปรด ปรานของอัลลอฮ์ ﷻ บนโลกนี้ และโลกอะคิเราะฮ์

การศรัทธาต่อเราะฮ์สุลเป็นการศรัทธาถึงความเป็นบ่าวที่ได้รับการแต่งตั้งจากอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมกับประทานคัมภีร์ให้กับบรรดาเราะฮ์สุลเพื่อเชิญชวนมนุษยชาติให้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และ ในทุกๆมนุษยชาติจะมีเราะฮ์สุลที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงแต่งตั้งดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾

ความว่า “และทุกประชาชาติมีเราะฮ์สุลถูกส่งมา ดังนั้นเมื่อเราะฮ์สุล ของพวกเขาได้มาแล้ว ก็กิจการระหว่างพวกเขาก็ถูกตัดสินโดยเที่ยง ธรรมและพวกเขาจะไม่ถูกอธรรม”

(ยูนุส : 47)

al-Ṭabariy, (2000,a.15 : 99) ได้กล่าวว่า “อบูญะฮ์ฟัรกล่าวว่ ทุกๆประชาชาติ จะมีเราะฮ์สุลที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงแต่งตั้งเพื่อเชิญชวนให้มีการศรัทธา และปฏิบัติตามคำสอนของ พระองค์” และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสั่งให้มุสลิมปฏิบัติตามคำสอนของเราะฮ์สุลอย่างจริงจังโดยเปรียบเทียบ การปฏิบัติตามเราะฮ์สุลเสมือนการปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์อีกด้วย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ ในอัลกุรอานว่า

﴿مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّىٰ فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا﴾

⁶ อัล อัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเศาะเหียฮ์

ความว่า “ผู้ใดเชื่อฟังเราะสุลแน่นอนเขาก็เชื่อฟังอัลลอฮ์และผู้ใด
 ผิดหลังให้เราก็ดำเนินการในในฐานะเป็นผู้ควบคุม”

(อันนิสาอ : 80)

al-Qurtubiy, (1964,a.5 : 288) ได้กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้ถึงความเชื่อ
 ฟังของทุกคน แท้จริงบุคคลใดที่เชื่อฟังเราะสุลเสมือนการเชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ” ดังที่มีรายงานจาก
 ออบีฮุร็อยเราะฮฺ  

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ مَنْ أَطَاعَنِي
 فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ يَعْصِنِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمَنْ يُطِيعِ الْأَمِيرَ فَقَدْ
 أَطَاعَنِي وَمَنْ يَعْصِ الْأَمِيرَ فَقَدْ عَصَانِي))

ความว่า จากออบีฮุร็อยเราะฮฺ จากนบีมุฮัมมัด   ได้กล่าวว่า “ผู้ใด
 ที่เชื่อฟังฉันก็เสมือนเขาได้เชื่อฟังอัลลอฮ์และผู้ที่ยกตเวทิต่อฉัน เขาผู้
 นั้นก็เสมือนยกตเวทิต่ออัลลอฮ์ และผู้ใดที่เชื่อฟังผู้นำของฉันก็
 เสมือนเชื่อฟังต่อฉัน และผู้ใดที่ยกตเวทิต่อผู้นำของฉันก็เสมือนเขา
 ยกตเวทิต่อฉันด้วยเช่นกัน”

(Muslim : 1834)

Yuhanas Ilyās, (2000 : 131) ได้กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ก็ได้กล่าวถึงเราะสุล
 ในอัลกุรอานจำนวน 25 ท่านที่มุสลิมทุกคนต้องศรัทธาในภาพรวมโดยที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้บันทึกไว้ใน
 สูเราะฮ์ต่างๆเช่น สูเราะฮ์อัลอันอาม อายัตที่ 83 - 86 สูเราะฮ์อาลิอิมรอน อายัตที่ 33 สูเราะฮ์ฮูด
 อายัตที่ 50,61,84 สูเราะฮ์อัลอัมบิยาออายัตที่ 85 และ สูเราะฮ์อัลฟิฏฮฺ อายัตที่ 29 และบรรดา
 เราะสุลนั้นมีคุณลักษณะเฉพาะที่มุสลิมต้องศรัทธาอีกด้วย คือ อัศคีคฺ อัลอะมานะฮฺ อัตตบลิฆ และ
 อัลพะตอนะฮฺ”

ดังนั้นการศรัทธาต่อเราะสุลที่เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷻ ในการเชิญชวนมนุษย์
 ให้ภักดีต่อพระองค์ และเราะสุลเหล่านั้นมีคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นเราะสุลโดยมุสลิม
 ไม่สามารถปฏิเสธศรัทธาได้ มิหนำซ้ำต้องปกป้องต่อการกล่าวหาเราะสุลด้วยคำกล่าวที่ไม่สมควร
 พร้อมกันนั้นต้องเชื่อฟังในหลักคำสอนทุกประการ และการเชื่อฟังก็เปรียบเสมือนการเชื่อฟังหลัก
 คำสอนของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเช่นกัน

การศรัทธาต่อวันกิยามะฮฺเป็นการศรัทธาต่อวันแห่งการตอบแทนโดยที่โลกนี้จะ
 พินาศลง และอัลลอฮ์ ﷻ จะฟื้นคืนชีพทุกชีวิตเพื่อจะได้รับการสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ และ
 การตอบแทนด้วยสวนสวรรค์หรือนรกตามการกระทำที่ได้ปฏิบัติมาบนโลก ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้
 ในอัลกุรอานว่า

﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجْلِ لِلْكِتَابِ كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ
نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾

ความว่า “วันซึ่งเราจะม้วนชั้นฟ้า ประหนึ่งการม้วนแผ่นกระดาษ
สำหรับการบันทึก ดังเช่นที่เราได้เริ่มให้มีการบังเกิดครั้งแรก เราจะ
ให้มันกลับเป็นชั้นมาอีกเป็นสัญญาผูกพันกับเราแท้จริงเราเป็น
ผู้กระทำอย่างแน่นอน”

(อัลอัมบิยาอ : 104)

Ibn Kathīr, (1999,a.5 : 385) ได้กล่าวว่า “นี่คือปรากฏการณ์ในวันกิยามะฮ์
วันซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ จะม้วนชั้นฟ้าประหนึ่งการม้วนแผ่นกระดาษ” ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

ความว่า “และพวกเขาไม่ได้ให้ความยิ่งใหญ่แต่อัลลอฮ์อันพึงมีต่อ
พระองค์อย่างแท้จริง และแผ่นดินนี้ทั้งหมดเป็นเพียงกำพระหัตถ์
หนึ่งของพระองค์ในวันกิยามะฮ์ และชั้นฟ้าทั้งหลายจะม้วนกลิ้ง
ด้วยพระหัตถ์ขวาของพระองค์มหาบริสุทธิ์ยิ่งแต่พระองค์ และ
พระองค์ทรงสูงส่งเหนือจากสิ่งที่พวกเขาตั้งภาคี”

(อัลซุหมร์ : 67)

เมื่อมุสลิมได้ศรัทธาต่อวันกิยามะฮ์ เขาเหล่านั้นจะต้องเตรียมตัวในการพบเจอ
ต่อวันที่ยิ่งใหญ่ดังกล่าวด้วยการเตรียมความพร้อมในเรื่องการทำอิบาดะฮ์ต่อพระองค์รวมทั้งการ
เตรียมตัวด้วยการที่จะมอบความรักให้กับบุคคลที่พระองค์รัก นั่นคือเราะฮูลเพื่อจะได้อยู่กับบุคคล
เหล่านั้นในสวนสวรรค์อีกด้วย ดังที่มีรายงานจากอนัส บิน มาลิก ﷺ

((عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ: أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتَى
السَّاعَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ مَا أَعَدَدْتُ لَهَا قَالَ مَا أَعَدَدْتُ لَهَا مِنْ
كَثِيرٍ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ وَلَا صَدَقَةٍ، وَلَكِنِّي أَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، قَالَ أَنْتَ
مَعَ مَنْ أُحِبِّتُ))

ความว่า จากอนัส บิน มาลิกกล่าวว่า มีผู้ชายคนหนึ่งได้ถามนบี
มุฮัมมัด ﷺ ว่า “เมื่อไรจะถึงวันกิยามะฮ์ ท่านเราะฮูลลุลลอฮ์ ถามว่า
แล้วเจ้าได้เตรียมอะไรหรือยัง? ชายคนนั้นตอบว่า เราไม่ได้
เตรียมการละหมาด การปอซอและการเศาะตะเกาะฮ์ที่มากมาย

ยกเว้นเรารักอัลลอฮ์และเราะฮ์สูล เราะฮ์สูลตอบว่าดังนั้นเจ้าจะอยู่กับ
บุคคลที่เจ้ารัก”

(al-Bukhāriy : 6171)

ดังนั้นการศรัทธาต่อวันกียามะฮ์สามารถสร้างความตระหนักแก่มุสลิมถึงความปรีชา
สามารถของอัลลอฮ์ ﷻ ในการสร้างโลกพร้อมกับทำลายล้างให้หมดสิ้น โดยที่มนุษย์ไม่สามารถรู้
มาก่อน พร้อมกันนั้นจะส่งผลต่อการปฏิบัติในทุกๆคำสั่งใช้ และห้ามด้วยวัตถุประสงค์เดียวคือ
ให้อัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮ์สูลทรงรัก และเพื่อจะได้อยู่ร่วมกันกับคนที่ตนเองรักในสวนสวรรค์

การศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะความดีและความชั่วจากอัลลอฮ์ ﷻ เป็นการ
ศรัทธาถึงความรอบรู้ของอัลลอฮ์ ﷻ จากการจดบันทึกการกระทำและเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้น
ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ أَمْ تَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ
إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾

ความว่า “เจ้ามีรู้ดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงรอบรู้สิ่งที่อยู่ใน
ชั้นฟ้า และแผ่นดิน แท้จริงสิ่งนั้นอยู่ในบันทึกแล้ว แท้จริงในการ
นั้นเป็นการง่ายดายสำหรับอัลลอฮ์”

(อัลฮัจญ์ : 70)

al-Ṭabariy, (2000,a.18 : 681) ได้กล่าวว่า “ไอ้มุฮัมมัดเจ้าจงรู้เถิดว่าแท้จริงอัลลอฮ์
ﷻ นั้นทรงรอบรู้สิ่งที่มีอยู่ในเจ็ดชั้นฟ้า และพื้นดินโดยที่ไม่มีสิ่งใดๆสามารถหนีจากความรอบรู้ของ
พระองค์ซึ่งพระองค์จะเป็นผู้พิพากษาในวันกียามะฮ์ตามที่บ่าวของพระองค์ได้กระทำความการกระทำนั้น
ดีก็จะทรงตอบแทนด้วยสิ่งดีและถ้าการกระทำที่ไม่ดีก็จะทรงตอบแทนด้วยสิ่งที่ไม่ดีด้วยเช่นกัน”

Abdul Majīd al-Zindāniy, (2014 : 145) ได้กล่าวว่า “ผู้ศรัทธาจะต้องศรัทธา
ว่ากำหนดความดี และกำหนดการร้ายแล้วแต่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดเพราะผู้ศรัทธาตระหนัก
ดีกว่า ผู้ที่ทรงกำหนดสิ่งต่างๆให้กับมวลสรรพสิ่งทั้งหมดก็คืออัลลอฮ์ผู้ทรงปรีชาญาณ และผู้ทรงรอบรู้
และเชี่ยวชาญยิ่ง” และเมื่อมุสลิมมีการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะความดี และความชั่วจากอัลลอฮ์
ﷻ จะส่งผลต่อจิตใจที่สงบเมื่อพบเจออุปสรรคในชีวิตหรือบททดสอบต่างๆ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัส
ไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّنْ
قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ لَّكِنَّا لَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ
وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴾

ความว่า “ไม่มีเคราะห์กรรมอันใดเกิดขึ้นในแผ่นดินนี้ และไม่มี
แม้แต่ในตัวของพวกเขาเอง เว้นแต่ได้มีไว้ในบันทึกก่อนที่เราจะ
บังเกิดมันขึ้นมา แท้จริงนั่นมันเป็นการง่ายสำหรับอัลลอฮ์ เพื่อพวก
เจ้าจะได้ไม่ต้องเสียใจต่อสิ่งที่ได้สูญหายไปจากพวกเจ้า และไม่ตีใจ
ต่อสิ่งที่พระองค์ทรงประทานแก่พวกเจ้า และอัลลอฮ์มีทรงชอบทุก
ผู้หยิ่งจองหอง และผู้คุยโวโอ้อวด”

(อัลอะฮ์ดีด : 22 - 23)

al-Māwardiy, (n.d. : 482) ได้กล่าวว่าถึงอายัตที่มีความว่า “เพื่อพวกเจ้าจะได้ไม่
ต้องเสียใจต่อสิ่งที่ได้สูญหายไปจากพวกเจ้า คือ ไม่มีมนุษย์คนใดยกเว้นเขาจะมีความเสียใจและตีใจ
แต่มุสลิมนั้นอัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ความอดทนในสิ่งที่ไม่ตี และทรงให้มีการขอบคุณในสิ่งที่ตีและทั้งสอง
สิ่งนั้นล้วนเป็นสิ่งที่ดีสำหรับมุสลิม” และสามารถทำให้มุสลิมได้เชื่อมั่นอย่างลึกซึ้งถึงความปรารถนาดี
ของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่มีรายงานจากอิบนุอับบาส ؓ

((عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
يَوْمًا، فَقَالَ يَا غُلَامُ إِنِّي أَعَلَّمْتُكَ كَلِمَاتٍ، أَحْفَظِ اللَّهُ يَحْفَظْكَ،
أَحْفَظِ اللَّهُ يَجِدْهُ بُجَاهَكَ إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعْنَتْ
فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ...))

ความว่า จากอิบนุอับบาส กล่าวว่า ในวันหนึ่งขณะที่ฉันอยู่ข้างหลัง
เราะฮ์ฮูลุลลอฮ์ ﷺ และท่านได้กล่าวว่า “โอ้เด็กน้อย ฉันจะสอน
ให้กับเจ้าประโยคบางประโยค เจ้าจงระลึกถึงอัลลอฮ์แล้วเจ้า
จะได้รับความคุ้มครองจากอัลลอฮ์ เจ้าจงระลึกถึงอัลลอฮ์แล้วเจ้า
จะรู้สึกเสมือนว่าอัลลอฮ์ ﷻ อยู่เคียงข้าง เมื่อเจ้าจะขอสิ่งใดก็จง
ขอต่ออัลลอฮ์ เมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือก็จงขอต่ออัลลอฮ์...”

(al-Tarmidhiy : 2516)⁷

al-'Uthaimīn, (n.d. : 200) ได้กล่าวว่า “เมื่อเจ้าจะขอสิ่งใด ก็จงขอต่ออัลลอฮ์
ﷻ หมายถึง เมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือ เจ้าจงขอจากอัลลอฮ์ ﷻ เนื่องจากอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้
อภิบาลแห่งชั้นฟ้าและแผ่นดิน”

เมื่อมุสลิมมีการศรัทธาที่ดีก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่ยอมแพ้ต่อทุกๆอุปสรรคหรือ
บททดสอบที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะฝ่าฟันไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยได้รับการปกป้องจากอัลลอฮ์
ﷻ ต่อว่าที่พระองค์ทรงรัก

⁷ อัล อับบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเคาะเหียฮ์

ดังนั้นการศรัทธาต่อหลักศรัทธาถือเป็นกุญแจหลักในการรักษาศาสนาของอัลลอฮ์ ﷺ ให้คงอยู่บนโลกนี้ ถึงแม้ต้องเผชิญกับปัญหาที่บรรดานบี เศาะฮาบะฮ์ ﷺ หรือบุคคลยุคปัจจุบันที่ได้เผชิญมาก็ตาม และเมื่อการศรัทธาในหลักศรัทธาที่มุสลิมยึดมั่นถูกทำลายก็ง่ายต่อการทำลายล้างอิสลามบนโลกนี้อีกเช่นกัน

ค. บทบาทเกี่ยวกับหลักอิฮसान

หลักอิฮसानเป็นอีกหลักการหนึ่งในอิสลามที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดไว้ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ โดยที่พระองค์ได้กล่าวถึงความมีอิฮसानของบรรดาทุกสิ่งทุกอย่างที่พระองค์สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมลาอิกะฮ์ ญินรวมทั้งมนุษย์อีกด้วย ซึ่งความหมายของอิฮसानนั้นได้ถูกอธิบายจากนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่มีรายงานจากอุมร์ บิน อัลเคาะฎอบ ﷺ

((عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ... فَأَخْبَرَنِي عَنِ الْإِحْسَانِ، قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ

كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ...))

จากอุมร์ บิน อัลเคาะตอบ เล่าว่า “วันหนึ่งที่พวกเรากำลังนั่งอยู่กับเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ ... จึงบอกให้ฉันรู้เกี่ยวกับอิฮसान เราะฮ์ลุลลอฮ์ตอบว่า การที่ทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ เสมือนว่าท่านเห็นพระองค์ แม้ว่าท่านไม่เห็นพระองค์ แต่พระองค์ทรงเห็นท่านแน่นอน...”

(Muslim : 8)

al-Qostolāniy, (1901 : 138) ได้อธิบายว่า “อิฮसान” คือ “อิคลาศ”

และการที่อัลลอฮ์ ﷻ สร้างบุคคลแรกนั้นก็คือนบิอัดัม ﷺ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งในการสร้างความสันติบนโลกถึงแม้การสร้างนบีคนแรกจะถูกตั้งข้อสังเกตจากมลาอิกะฮ์ว่าเป็นคนที่ไม่สมควรต่อบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการโลกนี้ แต่บรรดามลาอิกะฮ์ได้ปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ ในรูปแบบของการสรรเสริญ และเทิดทูนพระองค์ ดังที่พระองค์ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ

فِيهَا مَنْ يَفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ

لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

ความว่า “และจงรำลึกถึงขณะที่พระเจ้าของเจ้าได้ตรัสแก่มลาอิกะฮ์ว่า แท้จริงข้าจะให้มีผู้แทนคนหนึ่งบนพิภพ มลาอิกะฮ์ได้ทูลขึ้นว่า พระองค์จะทรงให้มีขึ้นในพิภพซึ่งผู้ที่บ่อนทำลาย และก่อการนองเลือดในพิภพกระนั้นหรือ ? ทั้ง ๆ ที่พวกข้าพระองค์ให้

ความบริสุทธิ์พร้อมด้วยการสรรเสริญพระองค์และเทิดทูนความ
บริสุทธิ์ในพระองค์ พระองค์ตรัสว่า แท้จริงข้ารู้ยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้า
ไม่รู้”

(อัลบะเกาะเราะฮฺ : 30)

จากการที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้สร้างมนุษย์บนโลกนี้ สามารถสรุปได้ว่ามนุษย์ถือเป็น
ผู้ปกครองแผ่นดินที่ต้องมีความพยายามอย่างมากเพื่อให้เกิดการอิhsานต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยผ่านการ
เชิดชวนในความดีและห้ามปรามในความชั่ว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้าซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิดชวน
ไปสู่ความดี และใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่
มิชอบ และชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(อาลิอิมรอน : 104)

al-Ṭabariy, (2000,a.7 : 90) ได้กล่าวว่า “อบูญะอ์ฟิร กล่าวว่า ด้วยเหตุการณ์
ดังกล่าว อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกย่องพวกเขาเหล่านั้น คำว่า จงเป็นชนกลุ่มหนึ่งโอ้ผู้ศรัทธาคือประชาชาติ
หรือกลุ่มชนที่เชิดชวนมนุษย์ไปสู่ศาสนาอิสลาม และข้อปฏิบัติที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงวางไว้ให้กับบ่าวของ
พระองค์”

al-Qurṭubiy, (1964,a.7 : 165) ได้กล่าวว่า “คำสั่งข้างต้นเฉพาะบรรดาอะลิมมา
ในการเชิดชวนผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา และมีบางคนกล่าวว่าเป็นการอธิบายถึงเพศ ดังนั้นคำสั่งข้างต้นถือ
เป็นการอธิบายที่เป็นรายบุคคลและการเจาะจงคำสั่งสำหรับมุสลิม ซึ่งการกระทำนั้นถือเป็นการอิวาดะฮ์
ต่ออัลลอฮ์ ﷻ อย่างหนึ่ง”

Ibn Kathīr, (1999,a.2 : 91) ได้กล่าวว่า “ความหมายของคำว่าความดีคือการ
ปฏิบัติตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของนบีมุฮัมมัด ﷺ และบทสรุปของอายะฮ์ข้างต้นจึงจำเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะต้องมียุทธวิธีของประชาชาตินี้ในการเชิดชวนต่อการทำความดี และห้ามกระทำความชั่ว
ถ้าไม่เช่นนั้นก็ถือเป็นวาญิบสำหรับทุกคน ดังที่มีรายงานจากอบีฮุร็อยเราะฮ์ ؓ

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ رَأَى
مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَعْبِرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ
فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أضعفُ الإيمانِ))

ความว่า จากอบีฮุร็อยเราะฮ์กล่าวว่า เราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า
 “ใครก็ตามในหมู่ของพวกท่านที่เห็นความชั่วร้ายเขาจง
 เปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา หากเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของ
 เขาและหากไม่สามารถก็ด้วยหัวใจของเขา ดังกล่าวนั้นนั้นแสดงถึง
 ระดับขั้นอิมานที่อ่อนแอที่สุดแล้ว”

(Muslim : 49)

Ibn Baṭṭāl, (2003 : 51) ได้กล่าวว่า “อัญญาอะบะรียะได้กล่าวว่าเป็นการวาญิบ
 สำหรับทุกคนในการห้ามปรามความชั่วที่เกิดขึ้นต่อหน้าตนเองด้วยเงื่อนไขว่าคุณคนนั้นจะต้องไม่กลัว
 ต่อการทำร้ายที่จะเกิดขึ้น”

ดังนั้นการการเชิญชวนในการทำดี และห้ามปรามในการทำชั่วถือเป็นหน้าที่ของ
 มุสลิมทุกคนที่ต้องปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้นำทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการมัสยิดหรือบุคคลอื่นๆ

2.1.3.2 บทบาทด้านการศึกษา

บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชน โดยยึดมัสยิด
 เป็นศูนย์กลางก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งคือบทบาทด้านการศึกษา ซึ่งการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับ
 มุสลิมตั้งแต่เกิด จนถึงตาย

ก. ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษาสามารถยกระดับบุคคลหนึ่งให้เป็นบุคคลที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกย่องเทิด
 เกียรติ เนื่องจากการศึกษาจะทำให้บุคคลนั้นได้ปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ ในทุกๆเรื่อง และการ
 ปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ คือเป้าหมายหลักในการสร้างมนุษย์ และญินบนโลกนี้เฉกเช่นเดียว
 กับการศรัทธาที่มีในหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ﴾

ความว่า “อัลลอฮ์จะทรงยกย่องเทิดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่
 พวกเจ้าและบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้นและอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่าง
 ในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(อัลมูญาตะละฮ์ : 11)

al-Qurtubiy, (1964,a.17 : 296) ได้กล่าวว่า “การที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกย่องผู้
 นั้นเนื่องจากได้ปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์” และซัจจาจากกล่าวว่า “การที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้เปรียบเทียบ
 ผู้รู้กับผู้ที่ไม่รู้ก็เหมือนกันกับการเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งอัลลอฮ์ ﷻ กับผู้ที่ทรยศต่อ
 พระองค์” และมีบางคนกล่าวว่า “ผู้รู้คือคนที่สามารถนำประโยชน์ของความรู้และปฏิบัติตามความรู้
 ที่มีอยู่”

Sayyid Qutub, (1990 : 3511) ได้กล่าวว่า “ความรู้้นั้นสามารถขัดเกลาคจิตใจของบุคคลจนทำให้เกิดความสบายใจและการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมกับยกระดับให้บุคคลเหล่านั้นให้สูงส่ง” อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานอีกว่า

﴿ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو

الْأَلْبَابِ

ความว่า “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้จะเท่าเทียมกันหรือ? แท้จริงบรรดาผู้ที่มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะใคร่ครวญ”

(อัลซุหมร์ : 9)

al-Māturīdiy, (n.d. : 665) ได้กล่าวว่า “นี่คือความแตกต่างระหว่างบรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้ในนิยามของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมด้วยการเฝ้าระวังต่อโทษของการไม่ภักดีต่อพระองค์ที่จะเกิดขึ้น”

al-Sa‘adiy, (2000 : 720) ได้กล่าวว่า “ความแตกต่างระหว่างบรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้เสมือนกลางคืนกับกลางวัน ความสว่างกับความมืดและเสมือนน้ำกับไฟ”

ดังนั้นจากอายะฮ์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตั้งคำถามนั้นถือเป็นการสร้างความตระหนักต่อมุสลิมทุกคนต่อการศึกษาที่ต้องยืนบนพื้นฐานการเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ และความตระหนักในการส่งเสริมการศึกษานั้นจะไม่ใช่เฉพาะบุคคล แต่เป็นภาระหนึ่งที่ต้องได้รับการปฏิบัติโดยเฉพาะบุคคลที่เป็นผู้นำซึ่งเป็นผู้รู้พร้อมกับนำความรู้มาอธิบายต่อสังคมถึงความประเสริฐของศาสนาอิสลาม และในเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้ยกระดับผู้รู้ ก็เกิดบุคคลที่มีความรู้ที่จะนำพาตัวเองและสังคมไปสู่ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งก็เป็นปัจจัยหลักในการนำไปสู่ความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ อีกเช่นกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์เท่านั้นที่เกรงกลัวอัลลอฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์ฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอำนาจผู้ทรงอภัยเสมอ”

(ฟาฏีร:28)

นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในอัลฮะดีษมีรายงานจากอบีดรัตอ์

((عَنْ أَبِي دَرْدَاءٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَبْتَغِي فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ طَرِيقًا

إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَصْعُقُ أَمِنْهَا لِطَالِبٍ رِضَاعًا بِمَا صَنَعَ وَإِنَّ
الْعَالَمَ لَيَسْتَعْفِرُ لَهُ مِنْ فِي السَّمَاوَاتِ...))

ความว่า จากอบี ดัรดาอ์ กล่าวว่า ฉันได้ฟังเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าว
ว่า “ใครก็ตามที่ได้ออกไปบนหนทางการแสวงหาความรู้
อัลลอฮ์จะทรงทำให้่ง่ายดายแก่เขาซึ่งหนทางไปสู่สวรรค์
และมลาอิกะฮจะกางปีกเพื่อแสดงความยินดีต่อผู้แสวงหาวิชา
ความรู้และสำหรับผู้ร้้นั้นจะมีผู้ขออภัยโทษให้แก่เขาทั้งสิ่งที่อยู่ใน
ชั้นฟ้า...”

(al-Tirmidhiy : 2682)⁸

Ibn ‘Allān, (2004 : 180) ได้อธิบายคำว่าความรู้ “คือความรู้ทางชะรีอะฮ์หรือ
ความรู้ที่สามารถสื่อในการเข้าใจต่อความรู้ทางชะรีอะฮ์ได้ และท่านได้อธิบายถึงการที่อัลลอฮ์ ﷻ
ทรงให้ความง่ายในการไปสู่สวนสวรรค์ก็เหมือนการให้ความง่ายต่อการเรียนรู้”

al-‘Uthaimīn, (1975 : 440) ได้อธิบายอะดิษดังกล่าวว่า “พวกเขาเหล่านั้น
(อุละมาอ) คือทายาทบรรดานบีที่ได้รับมรดกด้านความรู้ รับบมรดกด้านการปฏิบัติพร้อมด้วยการเชิญ
ชวนไปสู่หนทางของอัลลอฮ์ ﷻ และหนทางแห่งทางนำเพื่อไปสู่หลักชารีอะฮ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้วางไว้”

ดังนั้นการที่ผู้นำศาสนาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ในชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถ
บอกถึงความรู้ของผู้นำ และบรรดาผู้นำเหล่านั้นก็เปรียบเสมือนอุละมาอที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้
ที่ได้รับมรดกจากนบี ซึ่งเป็นการสืบทอดทายาททางความรู้ ซึ่งความรู้้นั้นสามารถนำความเปลี่ยนแปลง
ตั้งแต่ตัวบุคคลจนถึงครอบครัว และสถาบันมีสยิดก็ต้องอาศัยผู้นำเป็นคนขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย
ผ่านวิธีการการส่งเสริม แนะนำและพัฒนารูปแบบการให้ความรู้ เพื่อส่งผลให้เกิดความสำเร็จตามที่
ศาสนาได้วางไว้ และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้ผลบุญต่อความรู้ที่ได้รับและต่อตัวบุคคลที่พยายามหาความรู้
ด้วยผลตอบแทนที่มหาศาลเสมือนว่าอิสลามนั้นเป็นศาสนาต้องเคียงคู่กับการศึกษาในทุกเรื่องพร้อม
ด้วยการสร้างความตระหนักต่อมุสลิมให้พยายามแสวงหาความรู้ตลอดเวลา

ข. การส่งเสริมการศึกษา ดังนี้

(1) การส่งเสริมการศึกษาในระดับตัวบุคคล

การส่งเสริมการศึกษาในระดับตัวบุคคลควรจะต้องได้รับความตระหนักอย่างยิ่งโดย
ผ่านกระบวนการให้ความตระหนักตั้งแต่การให้ความสำคัญ บอกรประโยชน์ และการยกระดับผู้ที่มี
การศึกษาในชุมชนให้เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนผ่านการประชาสัมพันธ์ที่มีสยิด เช่นการให้ผู้รู้มีส่วน
ร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในมัสยิด การบรรยาย การอ่านคุฏบะฮและการนำละหมาด
และอื่นๆ ซึ่งนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในอัลอะดิษที่มีรายงานจากจากอนิส บิน มาลิก رضي الله عنه

⁸ อัล อับบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเศาะเหียฮ

((عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ، وَوَاضِعُ الْعِلْمِ عِنْدَ غَيْرِ أَهْلِهِ
 كَمُقَلَّدِ الْخَنَازِيرِ الْجَوْهَرَ وَاللُّؤْلُؤَ وَالذَّهَبَ))

ความว่า จากอนัส บิน มาลิกกล่าวว่า เราะซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า
 “การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมและการหวังความรู้
 จากบุคคลที่ไม่ใช่ผู้รู้ก็เหมือนสุกรที่ถูกประดับด้วยเพชรพลอยและ
 ทอง”

(Ibn Mājah : 224)⁹

Abū Dawūd, (1932 : 186) ได้กล่าวว่า “ฟูเติล บิน อียาด กล่าวว่า “การศึกษา
 หาความรู้เพื่อปฏิบัติเป็นสิ่งที่วาญิบสำหรับมุสลิมเนื่องจากทุกๆการปฏิบัตินั้นจะต้องยืนบนหลักการ
 และเหตุผล ดังนั้นการปฏิบัติในสิ่งที่รู้ก็เป็นสิ่งที่วาญิบอีกเช่นกัน”

al-Sayūṭiy, (n.d. : 20) ได้กล่าวว่า “อัลมูบารอก กล่าวว่า แท้จริงการศึกษาเป็น
 วาญิบสำหรับทุกคนเพื่อป้องกันต่อสิ่งที่ไม่ดี และการซักถามก็จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้เกิดความรู้”
 และอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงให้ความเข้าใจในหลักคำสอนอีกด้วย ดังที่มีรายงานจากอิบนิ ซิยาบ ﷺ ว่า

((عَنِ ابْنِ شَهَابٍ، قَالَ: قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ
 خَطِيئًا يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ
 خَيْرًا يُفْقَهُهُ فِي الدِّينِ، وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللَّهُ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ
 الْأُمَّةُ قَائِمَةٌ عَلَى أَمْرِ اللَّهِ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ
 اللَّهِ))

ความว่า จากอิบนิ ซิยาบ กล่าวว่า ฮุมัยด บิน อับดุลรอฮมานได้ฟัง
 คุณบะฮจากมูอาวียะฮและเล่าว่า นบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อ
 อัลลอฮ์ทรงประสงค์ให้บ่าวคนหนึ่งได้รับความดีงาม อัลลอฮ์ก็จะให้
 เขามีความเข้าใจในศาสนา แท้จริงฉันเป็นคนสั่งสอนและอัลลอฮ์
 เป็นผู้ให้และประชาชาตินี้จะยืนบนการการปฏิบัติตามอัลลอฮ์ซึ่งไม่
 มีผู้ใดที่สามารถสร้างความเดือดร้อนต่อเขาในบรรดาคนที่เห็นต่าง
 จนถึงวันกิยามะฮ”

(al-Bukhāriy : 71)

⁹ อัล อับบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะต๊ะฮะหะยโดยไม่มีคำว่า การหวังความรู้จากบุคคลซึ่งเป็นอะต๊ะฮะหะยอิฟสุคฺ

Zainu al-‘Aābidīn al-Haddādīy, (1934 : 189) ได้กล่าวว่า “ถ้าไม่มีบรรดาผู้รู้ที่ได้สั่งสอนความรู้ แยกแยะในเรื่องที่ชะลาล และชะรอม ความหายนะคงจะเกิดขึ้นกับมนุษย์ และสัตว์ตลอดจนปลาที่อยู่ในทะเล ดังนั้นก็สมควรอย่างยิ่งที่ทรัพย์สินทั้งหลายจะกล่าวอติธิพารต่อผู้ที่แสวงหาความรู้”

Izzuddīn, (n.d. : 688) ได้กล่าวว่า “อะดิษนี้เป็นอะดิษที่ยกระดับผู้ที่ศึกษาหาความรู้ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงตอบแทนการกระทำนั้นด้วยการตอบแทนที่มหาศาล ส่วนความหมายของความเข้าใจในศาสนานั้นคือการเรียนรู้หลักการอิสลามที่ประกอบด้วยสิ่งที่เป็นชะลาล และชะรอม

ดังนั้นการส่งเสริมการศึกษาสามารถปกป้องบุคคลต่อสิ่งที่ไม่ดีโดยเฉพาะการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาซึ่งศาสนานั้นจะถูกนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และจำเป็นต้องยืนยันบนฐานของความรู้ที่ถูกต้องไม่เช่นนั้นจะถือว่าการปฏิบัตินั้นจะสูญเปล่าโดยไม่ได้รับการตอบแทนใดๆ จากอัลลอฮ์ ﷻ

(2) การส่งเสริมการศึกษาในสถาบันครอบครัว

ครอบครัวก็เป็นสถาบันหนึ่งในสังคมที่ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของผู้นำตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต ซึ่งผู้นำจะมีการดูแลตั้งแต่การตั้งชื่อให้ทารกแรกเกิด การสมรสตามหลักการศาสนา การอบรมก่อนแต่งงานและหลังแต่งงาน การให้คำปรึกษาในชีวิตคู่ การขอช่วยในเวลาที่มีปัญหาและการอาบน้ำศพในเมื่อเสียชีวิตลง ซึ่งเป็นวงจรชีวิตที่เกิดขึ้นกับผู้นำ และผู้นำเองก็ต้องปฏิบัติโดยไม่สามารถปฏิเสธได้ เนื่องจากต้องการให้สถาบันครอบครัวอยู่ในกรอบของศาสนา ซึ่งสถาบันครอบครัวนั้นเป็นส่วนสำคัญในการดูแลบุตรหลานให้อยู่ในครรลองของศาสนาหรือในความบริสุทธิ์ของอิสลามดังที่มีรายงานจากจากอบีฮุร็อยเราะฮฺ

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يمجِّسَانِهِ كَمَثَلِ الْبَيْمَةِ تُنْتَجِجُ الْبَيْمَةَ هَلْ تَرَى فِيهَا جَدْعَاءَ))

ความว่า จากอบีฮุร็อยเราะฮฺกล่าวว่า เราะฮ์สุลลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “เด็กทุกคนเกิดมาบนกมลสันดานอันบริสุทธิ์ แต่แล้วผู้เป็นพ่อแม่ นั้นเองที่ทำให้เขาเป็นยิวหรือเป็นคริสต์หรือเป็นมะนุษย์เสมือนกับสัตว์เลี้ยงที่คลอดลูกออกมาที่สมบูรณ์โดยไม่มีอะไรที่ขาดหายในตัว ของสัตว์นั้น”

(al-Bukhāriy : 1385)

al-Shaukāniy, (1993 : 133) ได้กล่าวว่า “บุตรทุกคนเกิดมาบนความบริสุทธิ์จากอัลลอฮ์ ﷻ และเมื่อบุตรนั้นได้เสียชีวิตหลังจากคลอดโดยไม่มีปัจจัยอื่นที่บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงในศาสนา บุตรคนนั้นจะเสียในศาสนาเตาฮีดเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ จึงได้บอกแนวทางในการสั่งสอนบุตรในอัลกุรอาน ซึ่งมีบางสุเราะฮ์ที่ได้เจาะจงในการสั่งสอนบุตร เช่นในสุเราะฮ์ลูกมาน และนบีก็ได้กำชับต่อบิดามารดาในการสั่งสอนบุตรด้วยการอบรมในเชิงปฏิบัติที่เป็นพื้นฐานของการเป็นมุสลิม เช่นการละหมาด ดังที่มีรายงานจากอุมร์ บิน ซุอัยบ رضي الله عنه

((عَنْ عُمُرِ بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ أَبْنَاءُ سِنِينَ وَأَضْرِبْهُمْ أَبْنَاءَ عَشْرٍ وَفَرِّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ))

ความว่า จากอุมร์ บิน ซุอัยบ จากพ่อของเขา จากลุงของเขา กล่าวว่า เราะฮ์สุลลุลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า จงใช้บุตรหลานของพวกเขาทำละหมาดเมื่อพวกเขาอายุ 7 ขวบและจงตีพวกเขาเมื่ออายุ 10 ขวบ และจงแยกที่นอนของพวกเขา”

(Abū Dawūd : 495)¹⁰

al-‘Uthaimin, (1957 : 167) ได้วางบทในเรื่องของการละหมาด และกล่าวว่า “เป็นการวาญิบสำหรับครอบครัวในการกำชับบุตรให้ละหมาดเมื่อบรรลุนิติภาวะ และต่อทุกคนที่อยู่ภายใต้การดูแลให้ปฏิบัติตามคำสั่งใช้ และคำสั่งห้ามจากอัลลอฮ์ ﷻ”

‘Izzuddīn, (n.d. : 249) ได้กล่าวอีกว่า “นี่คือคำสั่งที่อยู่ภายใต้อายะฮ์

﴿قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ...﴾

ความว่า “จงกล่าวแก่ปวงผู้ศรัทธาของข้าว่าให้พวกเขาดำรงการละหมาด...”

(อิบรอฮีม:31)

แท้จริงนบีซุฮัยร رضي الله عنه ได้กำชับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ رضي الله عنهم ในการละหมาดตั้งนั้นพวกเขาก็ถูกกำชับจากอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยเช่นกัน”

ตั้งนั้นบทบาทของบิดามารดา และผู้นำถือเป็นบทบาทที่มีความสัมพันธ์กัน โดยการให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาต่อบุตร การสร้างบรรยากาศในบ้านเสมือนสวนสวรรค์ การเอาใจใส่บุตรต่อเพื่อนที่บุตรคบหาสมาคม การห้ามในสิ่งที่ไม่ดี การไม่ยอมแพ้กับปัญหาที่เกิดขึ้นถึงแม้ปัญหาเหล่านั้นต้องใช้เวลาในการแก้ปัญหาก็ตามเพื่อนำพาบุตรไปสู่การเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ และเป็นบุตรที่กตัญญูต่อบิดามารดาและเป็นความหวังของสังคมอีกด้วย

¹⁰ อัล อัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเศาะเหียฮ์

เราะสุล ﷺ ท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า คือคำว่า สุบฮานัลลอฮ์
วัลฮัมดุลิลลาฮ์ วะลาอิลลาฮ์ อิลลัลลอฮ์ วัลลอฮุฮุอักบัร”

(al-Tirmidhīy : 3509)¹²

Ibn Hajar, (1957 : 210) กล่าวว่า “การรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นหมายถึงการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างสม่ำเสมอในสิ่งที่วาญิบหรือสุนนะฮ์ เช่นการอ่านอัลกุรอานอ่านอะดีซ การเรียน การสอน การละหมาดสุนนะฮ์และการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ”

ดังนั้นมัสยิดถือเป็นสถานที่สำคัญของชุมชนโดยมีการรวมตัวกันในทุกๆเวลาละหมาด ซึ่งการละหมาดนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบสำหรับมุสลิมมีหน้าซำมัสยิดไม่ใช่เป็นสถานประกอบศาสนกิจอย่างเดียวแต่ยังเป็นที่พักใจจิตใจด้วยกิจกรรมที่หลากหลายและพร้อมที่จะได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกิจกรรมที่มีประโยชน์อีกด้วย

2.1.3.3 บทบาทด้านกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในมัสยิดถือเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่มีมัสยิดเกิดขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งกิจกรรมที่สามารถสร้างความเข้าใจในหลักคำสอน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือความคิดของบุคคล มีกิจกรรมที่สามารถสร้างความเป็นผู้นำที่พร้อมจะแทนผู้นำที่มีอยู่ โดยมีโครงสร้างที่ชัดเจนในการแบ่งภาระงานที่ทางมัสยิดต้องปฏิบัติเป็นฝ่ายๆ มีฝ่ายตะอวะฮ์ ที่มีหน้าที่อย่างหนึ่ง ฝ่ายตริบียะฮ์ก็มีหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง

ก. การตะอวะฮ์

มัสยิดถือเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจและสถานที่ในการจัดกิจกรรมที่มีความสำคัญในชุมชน โดยมีกิจกรรมที่เป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปีและมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นสืบเนื่องนโยบายของรัฐหรือองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นในมัสยิด ล้วนแต่เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และเพื่อสร้างความเข้าใจถึงแนวทางการปฏิบัติต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม และยังมีกิจกรรมที่มัสยิดจัดขึ้นเพื่อจะสร้างความเข้าใจต่อหลักคำสอนของศาสนาอีกด้วย เช่น การเชิญชวนหรือการตะอวะฮ์

Ibn Taimiyyah, (1995 : 157) ได้กล่าวว่า “ตะอวะฮ์คือการเชิญชวนมนุษย์ไปสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามคำสอนของนบีมุฮัมมัด ﷺ ด้วยการศรัทธาที่มั่นคงต่อคำสอนและการปฏิบัติตาม

Sayyid Muhammad Nuh, (2000 : 14) ได้กล่าวว่า “มุฮัมมัด เชาววาฟ กล่าวว่า ตะอวะฮ์ เป็นสารจากฟากฟ้าที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานลงมายังโลกนี้ที่ครอบคลุมด้วยทางนำและเป็นหนทางเดียวในการกลับไปหาอัลลอฮ์ ﷻ”

¹² อัล อับบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดีซฎะอ์อิฟ

ดังนั้นการเชิญชวนมนุษย์โดยนำสารจากอัลลอฮ์ ﷻ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการชี้ทางให้กับบุคคลไปสู่ความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามนบีมุฮัมมัด ﷺ หากปราศจากคอะวะฮฺ มนุษย์ทุกคนจะต้องอยู่ในความมืดที่ไม่สามารถพบเจอความสว่างอย่างแน่นอน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾

ความว่า “จงเรียกร้องสู่แนวทางแห่งพระเจ้าของสุเจ้าโดยสุขุมและการตักเตือนที่ดี และจงโต้แย้งพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีกว่า แท้จริงพระเจ้าของพระองค์ทรงรู้ดีถึงบรรดาที่หลงผิด และพระองค์ทรงรู้ดี ยิ่งถึงบรรดาผู้ที่อยู่ในทางที่ถูกตอง”

(อันนะฮฺล : 125)

al-Ṭabariy, (2000,a.17 : 321) ได้กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงตักเตือนนบีมุฮัมมัด ﷺ ด้วยคำว่า จงเรียกร้อง โอมุฮัมมัด ﷺ ด้วยการขอดูอาเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ สู่แนวทางแห่งพระเจ้า คือศาสนาอิสลาม โดยสุขุมหมายถึงโดยใช้อัลกุรอานที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานลงมาหรือคัมภีร์ที่มาจากอัลลอฮ์ ﷻ การตักเตือนที่ดี หมายถึงการตักเตือนโดยใช้ภาษาที่ดี”

al-Baghowiy, (1998 : 102) ได้กล่าวว่า “การตักเตือนที่ดีควรตักเตือนด้วยคำภีร์อัลกุรอาน และมีบางคนมีความเห็นว่า การขอเชิญชวนด้วยการส่งเสริม และการให้ความตระหนัก บางคนมีความเห็นว่า คำพูดที่นุ่มนวลนั้น คือคำพูดที่ไม่หยาบคายหรือรุนแรงพร้อมกับการโต้แย้งพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีกว่าด้วยการให้เหตุผลและการให้ข้อคิด”

al-Qurṭubiy, (1964,a.10 : 200) ได้กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้แนะนำนบีในการชักชวนไปสู่ศาสนา และหลักชะรีอะฮฺของอัลลอฮ์ ﷻ โดยใช้ความประณีตและนุ่มนวล และหลีกเลี่ยงจากคำที่รุนแรงหรือคำที่หยาบคาย และนี่เป็นแนวทางที่ควรนำมาใช้ในการตักเตือนจนถึงวันกิยามะฮฺ”

Sayyid Qutub, (1990 : 2201) กล่าวว่า “อัลกุรอานได้วางแนวทางในการเชิญชวนที่เป็นหลักการ และรูปแบบซึ่งนบีมุฮัมมัด ﷺ และนักเชิญชวนได้ปฏิบัติมา ด้วยเหตุนี้จึงสังเกตให้ดีต่อหลักการเชิญชวนดังกล่าว”

ดังนั้นการเชิญชวน และตักเตือนในอิสลามเป็นอีกหน้าที่หนึ่งของมุสลิม และผู้นำการที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำชับให้กับนบีมุฮัมมัด ﷺ และได้วางวิธีการต่างๆในการเชิญชวนเพื่อต้องการให้บุคคลนั้นพร้อมที่จะรับฟังและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่ดี และเมื่อมีการตอบโต้หรือไม่พอใจกับวิธีการนั้นก็ต้องหาวิธีการที่ดี เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาโดยเฉพาะการเชิญชวนต่อเยาวชนที่

กำลังสับสนระหว่างความดีและความชั่ว ซึ่งความชื่อนั้นสามารถทำให้เยาวชนคิดว่าดีเมื่อไม่มีการ ตักเตือนต่อพฤติกรรมที่กำลังทำอยู่ และจะกลายเป็นนิสัยของเยาวชนที่ไม่สามารถห้ามอีก และ ตักเตือนได้อีกเลย อัลลอฮ์ ﷻ ก็ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

ความว่า “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด นี่คือนำทางของฉัน ฉันเรียกร้อง ไปสู่อัลลอฮ์อย่างประจักษ์แจ้งทั้งตัวฉันและผู้ปฏิบัติตามฉันและ มหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮ์ ฉันมิได้อยู่ในหมู่ตั้งภาคี”

(ยูซุฟ : 108)

al-Ṭabariy, (2000,a16 : 291) ได้กล่าวว่า “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด ﷺ นี่คือการเชิญชวนที่ฉันได้เชิญชวน และรูปแบบที่ฉันได้ปฏิบัติคือการเชิญชวนไปสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการทำอิบาดะฮ์เพื่อพระองค์ ﷻ องค์เดียวไม่ใช่เพื่อเจว็ด และปฏิบัติตามคำสั่ง ﷻ และละทิ้งการกระทำที่ทรงห้าม ส่วนคำว่า นี่คือนำทางของฉัน คือ หนทางของฉัน และการเชิญชวนของฉัน” และนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ได้กำชับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ต่อแนวทางเหล่านั้น และนำมาปฏิบัติตาม เนื่องจากนบีมุฮัมมัด ﷺ มั่นใจว่าในหนทางที่ตินั้นจะมีหนทางอีกมากมายที่พร้อมจะนำไปสู่ความ หายนะ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในอัลกุรอานว่า

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

ความว่า “และแท้จริงนี่คือทางของข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติ ตามมันเถิดและอย่าปฏิบัติตามหลายๆทางเพราะมันจะทำให้พวก เจ้าแยกออกไปจากทางของพระองค์ นั่นแหละที่พระองค์ได้สั่งเสีย มันไว้แก่พวกเจ้าเพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง”

(อัลอันอาม : 153)

al-Māwardiy, (n.d. : 189) ได้อธิบายอายะฮ์ที่มีความว่า “และอย่าปฏิบัติตาม หลาย ๆ ทาง มีสามทรรศนะ คือ หนึ่ง คัมภีร์ที่ได้ลงมาก่อนซึ่งได้โมฆะด้วยอัลกุรอาน สอง คือศาสนา ก่อนๆที่ได้โมฆะด้วยศาสนาอิสลาม สาม คือการทำเรื่องอูตริและเรื่องที่ถูกคุมเครือ” และนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้อธิบายถึงหนทางที่หลากหลายในอัลอะษะดิส ดังที่มีรายงานจากอบี วาอิล ﷺ

((عن أبي وائل عن عبد الله قال خَطَّ رسول الله صلى الله عليه وسلم
خَطًّا بيده ثم قال هذا سبيل الله مستقيماً قال ثم خطَّ عن يمينه
وشماله ثم قال هذه السُّبُل، وليس منها سبيل إلا عليه شيطان يدعو
إليه ثم قرأ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ))

ความว่า จากอบี วาอิลจากอับดุลลอฮ์กล่าวว่า “เราะฮ์ลุล ๕ ได้
ลากเส้นตรงด้วยมือของท่านและกล่าวว่า นี่คือทางที่เที่ยงตรง
พร้อมลากเส้นแยกขวาและซ้าย” และกล่าวว่า “นี่คือเส้นทางที่
หลากหลายโดยที่ซัยฎอนพยายามจะชักชวนไปสู่หนทางที่ผิด และ
หลังจากนั้นท่านก็อ่านอายะฮ์ที่มีความว่าและแท้จริงนี่คือทางของ
ข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิดและอย่าปฏิบัติตาม
หลายๆทาง”

(Ahmad : 4437)¹³

al-Qostolāniy, (1901 : 305) ได้กล่าวว่า “นบีมุฮัมมัด ๕ ได้ให้ความกระจ่างใน
หนทางที่ถูกต้อง และได้กล่าวถึงกีดกันของหนทางต่างๆ ด้วยเหตุนี้ผู้ใดที่เดินด้วยความพยายามเขา
ผู้นั้นจะประสบความสำเร็จแต่ผู้ใดที่หาทางอื่นเขาผู้นั้นก็จะไปสู่รอก”

ดังนั้นหนทางในการเชิญชวนประชาชาติไปสู่สวนสวรรค์นั้นได้ถูกอธิบายจากนบีมุฮัมมัด ๕ ในรูปแบบที่เป็นรูปธรรม และนามธรรมที่สามารถนำมาปฏิบัติได้โดยเฉพาะนักดาอีย์หรือผู้นำ พร้อมกับการระมัดระวังต่อหนทางที่อัลลอฮ์ ๕ ไม่ทรงปรารถนาที่ปรากฏในทุกยุคทุกสมัยด้วย
กลวิธีต่างๆ ถึงแม้บางครั้งจะต้องอาศัยความอดทนและความพยายามอย่างมาก

ข. การดรับียะฮ์

การดรับียะฮ์เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นในมัสยิดสมัยนบีมุฮัมมัด ๕ และได้
ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันโดยที่มัสยิดเป็นสถานที่เรียนอัลกุรอานตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ เป็นสถานที่
ฝึกเพื่อให้เยาวชนกล้าแสดงออก และพร้อมที่จะเป็นผู้นำ ฝึกเป็นอีมาม ฝึกอ่านคุฎบะฮ์ ฝึกการ
ประชาสัมพันธ์ ฝึกการเป็นพิธีกรในการบรรยาย และอื่นๆซึ่งการฝึกนั้นคือการดรับียะฮ์ ดังที่
นักวิชาการได้ให้ความหมาย เช่น

Najib Khālid al-Amīriy, (1994 : 22) กล่าวว่า “ดรับียะฮ์คือสิ่งที่สามารถนำพา
ไปสู่จุดหมายด้วยกระบวนการที่หลากหลาย”

‘Alī Abdul Halīm Mahmūd, (2000 : 20) กล่าวว่า “ดรับียะฮ์คือการกำหนด
เป้าหมายในโลกนี้ และโลกอาคีเราะฮ์”

¹³ อัล อัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษฎะฮ์อิฟ

จากการอธิบายความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการตรียะฮ์หรืออบรมบ่มนีสัย เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ได้ถูกกำหนดไว้จากอัลลอฮ์ ﷻ มาในการสร้างประชาชาติที่ดีเลิศโดยตาม แบบอย่างนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้ปฏิบัติต่อบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ในยุคของท่าน ซึ่งยุคนั้นเป็นยุคมีดอีก ยุคหนึ่งหลังการจากเว้นว่างของศาสดาของอัลลอฮ์ ﷻ แต่นบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ได้พยายามอบรมบ่มนีสัย ด้วยกิจกรรมที่สามารถเปลี่ยนยุคดังกล่าวด้วยแสงสว่างของอิสลาม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ใน อัลกุรอานว่า

﴿ هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾

ความว่า “พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งเราะสูลขึ้นคนหนึ่งในกลุ่มผู้ไม่รู้จักหนังสือจากพวกเขาเองเพื่อสาธยายอายาตต่างๆของพระองค์ แก่พวกเขาและทรงทำให้พวกเขาผุดผ่องและทรงสอนคัมภีร์และ ความสุขุมคัมภีร์ภาพแก่พวกเขาและแม้ว่าแต่ก่อนนี้พวกเขาอยู่ในการหลงผิดอย่างชัดแจ้งก็ตาม”

(อัลญุมอะฮ์:2)

al-Tabariy, (2000,a.23 : 372) ได้กล่าวว่า “ความหมายของคำว่าเพื่อสาธยาย อายาต ต่างๆของพระองค์แก่พวกเขา คือนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้อ่านคำภีร์อัลกุรอานให้กับผู้คนที่ไม่มี การศึกษาที่ได้ถูกประทานลงมา และทรงทำให้พวกเขาผุดผ่องคือการชำระจิตใจของพวกเขาจากการ เป็นกาฟิร และทรงสอนคัมภีร์คือการสั่งสอนกิตาบของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พร้อมด้วยคำสั่งใช้ คำสั่งห้าม และแนวทางของศาสนา และความสุขุมคัมภีร์ภาพแก่พวกเขานั้นก็คืออะดีซ”

al-Māturidiy, (2005 : 6) ได้กล่าวว่า ทรงทำให้พวกเขาผุดผ่อง “คือการเชิญชวน เขาไปสู่การปฏิบัติที่สามารถให้เป็นผู้ที่ฉลาด และมีเจที่ยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ”

จากอายะฮ์และคำอธิบายจากอุลามาอ์ข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ ของการตรียะฮ์ และความต่อเนื่องของกิจกรรมที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ปฏิบัติต่อบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ โดยจากสำนวนอายะฮ์ที่เป็นการกระทำที่เป็นปัจจุบันนั้นก็คือ ฟิอิล มุฎอริอ และการขนานนาม จากอัลลอฮ์ ﷻ สำหรับบ่าวของพระองค์ที่ได้ทำการเรียนการสอนด้วยคำว่า รอบบานียีน(ผู้ที่ผูกพัน กับพระเจ้า) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَن يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنَّبُوءَةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ

كُونُوا عِبَادًا لِّيَ مِن دُونِ اللَّهِ وَلَكِن كُونُوا رَبَّائِيَٰنَ بِمَا كُنتُمْ تُعَلِّمُونَ

الْكِتَابَ وَبِمَا كُنتُمْ تَدْرُسُونَ ﴾

ความว่า “ไม่เคยปรากฏแก่บุคคลใดที่อัลลอฮ์ทรงประทานคัมภีร์ และข้อตัดสินและการเป็นนบีแก่เขาแล้วเขากล่าวแก่ผู้คนว่า ท่านทั้งหลายจงเป็นบ่าวของฉันอื่นจากอัลลอฮ์ หากแต่ (ข้าจะกล่าวว่า) ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ที่ผูกพันกับพระเจ้าเถิด เนื่องจากการที่พวกท่านเคยสอนคัมภีร์และเคยศึกษาคัมภีร์มา”

(อาลิอิมรอน : 79)

al-Ṭabariy, (2000,a.6 : 543) ได้กล่าวว่า “อิบนุ ซัยด์ กล่าวว่า คำว่าจงเป็นผู้ที่ผูกพันกับพระเจ้านั้นก็คือบุคคลที่ได้ทำการสั่งสอนมนุษย์ซึ่งเป็นภาระหลักด้วยสร้างความเปลี่ยนแปลงของพวกเขา”

al-Māturīdiy, (2005 : 414) ได้กล่าวว่า “มีบุคคลที่ให้ความหมายอายะฮ์ที่ว่าจงเป็นผู้ที่ผูกพันกับพระเจ้านั้นก็คือบุคคลที่ได้ทำการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการศึกษา และเรียนรู้อัลกุรอาน”

Ibn Jawziy, (2000 : 298) ได้กล่าวว่า “ซาอิด บิน ญบัยร์ กล่าวว่า คำว่า จงเป็นผู้ที่ผูกพันกับพระเจ้านั้นก็คือ บุคคลที่มีความรู้ด้านบทบัญญัติ และได้ทำการสั่งสอนมนุษย์”

ดังนั้นการตรึงบิยะฮ์ถือเป็นงานสำคัญของผู้รู้ นักดาอีย์และผู้หน้าที่ต้องปฏิบัติโดยไม่มีวันสิ้นสุดโดยเฉพาะการศึกษาอัลกุรอาน และบทบัญญัติของศาสนาซึ่งเป็นคำสอนของอัลลอฮ์ ﷻ และการปฏิบัติของนบีมุฮัมมัด ﷺ จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อมุสลิมในยุคสมัยที่มนุษย์กำลังหลงลืมในความเป็นบ่าวของพระองค์ซึ่งการตรึงบิยะฮ์นั้นสามารถเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างความคงทนต่อบททดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ และสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอีกด้วย

2.2 บทบาทของมัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ

2.2.1 ความสำคัญของมัสยิด

อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อมัสยิดเป็นอย่างมาก โดยเน้นถึงความสำคัญในรูปแบบการก่อสร้าง และการมีส่วนร่วมในการสร้างควมมีชีวิตชีวาในมัสยิดด้วยการเรียน การสอน การอบรมบ่มนิสัย การแนะนำ การแก้ปัญหา และการตักเตือนในทุกๆวันซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ตั้งแต่การสร้างมัสยิดที่เป็นภารกิจหลักที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ปฏิบัติทุกครั้งเมื่อท่านเข้าสู่เมืองๆหนึ่งซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญอย่างยิ่งและการที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญชาให้ท่านนบีต้องเดินทางในคืนอิสรออและมิอรออจากมัสยิดสู่มัสยิด และกลับมายังมัสยิดที่เป็นปลายทางของการเดินทาง ก็เป็นอีกหลักฐานหนึ่งที่บ่งบอกถึงความสำคัญของมัสยิดอีกเช่นกัน

Mustofa Sibā'iy, (1985 : 74) ได้กล่าวว่า “เมื่ออนบีมุฮัมมัด ﷺ ถึงนครมะดีนะฮ์ สิ่งแรกที่ท่านทำคือการสร้างมัสยิด ดังนั้นการสร้างมัสยิดสามารถบ่งบอกถึงความสำคัญในอิสลาม และวัตถุประสงค์ของอิบาดะฮ์ในอิสลามล้วนแต่ยืนบนหลักการเพื่อสร้างจิตใจ ที่สะอาด บ่มเพาะนิสัยที่ดี การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมด้วยการละหมาดที่เป็นญะมาอะฮ์ และการละหมาดญุมอัต รวมถึงการละหมาดอีดก็เป็นอัตลักษณ์หนึ่งในการสร้างความเป็นหนึ่งที่ยืนบนหลักความดี และดีกว่ามัสยิดเป็นงานสังคม และงานจิตใจที่อยู่ในตัวของมุสลิมรวมทั้งเป็นสถานที่สร้างความเป็นเอกภาพของมุสลิม ชัดเกล้าจิตใจ ตักเตือนสติ แก้ปัญหาสังคม และพร้อมที่จะนำเสนอการเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ต่อโลกมุสลิม”

Al-Ghazālī, (1970 : 189) ได้กล่าวว่า “แท้จริงมัสยิดในมุมมองอิสลามคือสถานที่บัญชาการด้านจิตใจ และวัตถุประสงค์เหมือนสนามเพื่ออิบาดะฮ์ โรงเรียนเพื่อการศึกษา และอบรมจริยธรรม และแท้จริงมัสยิดได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการละหมาดที่มีการยืนในแถวเสมือนมารยาท และการตามเสมือนหัวใจในอิสลามแต่ในเมื่อมนุษย์ได้หลงทางจากการชัดเกล้าจิตใจด้วยมารยาทที่ดีจนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในมัสยิด และทำให้ผู้ละหมาดอยู่ในสภาพที่ต่างกับกับบรรดาชะลัฟซึ่งพยายามหลีกเลี่ยงกับการสร้างมัสยิดที่ประดับประดาด้วยความสวยงามแทนที่จะประดับประดาด้วยการอบรมคุณธรรมจริยธรรม”

การสร้างมัสยิดในสมัยปัจจุบันที่ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิม แต่อย่างไรก็ตามมุสลิมไม่ควรพอใจกับการสร้างมัสยิดด้วยงบประมาณที่มากมาย และการสร้างมัสยิดได้เติบโตอย่างรวดเร็วในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยเหตุผลที่หลากหลาย มีบางมัสยิดสร้างเพื่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจโดยไม่ต้องใช้ระยะทางที่ไกล บางมัสยิดสร้างเพื่อต้องการจัดกิจกรรมที่ทางมัสยิดเดิมไม่ได้จัด และบางมัสยิดสร้างเพื่อจัดกิจกรรมอติกาฟในเดือนรอมฎอน อันประเสริฐพร้อมกันนั้นได้พบว่า การสร้างมัสยิดมีความเติบโตเป็นระยะๆถึงแม้จะไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดด้วยเงื่อนไขต่างๆในการสร้างมัสยิดหนึ่งในชุมชนก็ตาม

วินัย สมะฮูน, (2539) ได้กล่าวในบทนำว่า “มัสยิดไม่ได้มีความหมายเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนาเท่านั้น แต่ตามประวัติเป็นองค์การบริหารอิสลามโดยตรง”

Miftah Farīd, (1997 : 205) ได้กล่าวว่า “มัสยิดในสมัยความรุ่งเรืองของอิสลามไม่ได้เป็นสถานที่เฉพาะกิจกรรมศาสนา และวัฒนธรรมแต่มีมัสยิดเป็นสถาบันการบริหารที่สามารถสร้างครอบครัว สังคม และสร้างอารายธรรมอิสลาม”

ดังนั้นมัสยิดเปรียบเสมือนเป็นหัวใจหลักของชุมชนในการขับเคลื่อนกิจการในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะด้านการมีเมตริจิตที่ดีกับมวลมนุษยชาติด้วยกันหรือด้านการมีความสัมพันธ์ทางจิตใจที่ลึกกับเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ในฐานะผู้สร้างสากลโลก ซึ่งเมื่อความสัมพันธ์เหล่านั้นเกิดขึ้นก็จะสามารถ

สะท้อนให้โลกรับรู้ถึงความเป็นมิตรที่ดีของบุคคลที่เป็นมุสลิม ดังที่เกิดขึ้นในสมัยความรุ่งเรืองของอิสลาม

2.2.2 บทบาทมัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ

บทบาทของมัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นนักบริหารของนบีในการสร้างสังคมที่ดี โดยผ่านศาสนสถาน ซึ่งมัสยิดถือเป็นศาสนสถานที่สำคัญและเป็นสัญลักษณ์ที่ปรากฏคู่กันกับสังคมมุสลิมในอดีต และปัจจุบันโดยมีการประกอบศาสนกิจตลอดเวลาพร้อมกับการขัดเกลาจิตใจให้เป็นบ่าวที่ดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นมัสยิดสมัยนบีเป็นมัสยิดที่ไม่ใช่อาคารที่ไร้วิญญูณ ที่เปิดปิดบางเวลา แต่เป็นมัสยิดที่มีบทบาทที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนและสังคม และเป็นเกราะกั้นบังในสิ่งที่ไม่ดีในชุมชน และสังคม ด้วยเหตุนี้มัสยิดจึงกลายเป็นศาสนสถานที่ยิ่งใหญ่และสำคัญ คำนึงเป็นอย่างดี และสามารถสะท้อนบทบาทของมัสยิดในสมัยนบีต่อประชาชาติอิสลาม เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างโดยบทบาทนั้นมีหลากหลายบทบาทที่เห็นได้ชัดเจนมีดังนี้

2.2.2.1 สถานที่ประกอบศาสนกิจ

มัสยิดเป็นคำภาษาอาหรับซึ่งมาจากคำว่า สาญดา ความหมายคือ การถ่มตน การภักดีหรือการสujud¹⁴ ดังนั้นการปฏิบัติศาสนกิจ(ละหมาด)และสรรเสริญอัลลอฮ์ ﷻ คือเป้าหมายหลักของมัสยิด ด้วยเหตุนี้กิจกรรมที่มีในมัสยิดล้วนแต่ยืนบนกรอบการสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ ﷻ ทั้งสิ้น ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

ความว่า “และแท้จริงบรรดามัสยิดนั้นเป็นของอัลลอฮ์ ดังนั้นพวกเจ้าอย่าวิงวอนขอผู้ใดเคียงคู่กับอัลลอฮ์”

(อัลญิน : 18)

al-Baghawiy, (1963 : 161) ได้อธิบายว่า “มัสยิดเป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นมาเพื่อประกอบศาสนกิจ รำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นจงอย่าตั้งภาคีกับอัลลอฮ์ ﷻ”

และมีรายงานจากอิบน์ อุมร์ ﷺ

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَعْتَكِفُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ))

¹⁴ ลีซาน อัลอะร็อบ หน้า 204

ความว่า จากอิบนุอุมร์ กล่าวว่า “ท่านเราะสูลได้ทำการอิติกาฟ ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายในเดือนเราะมะฎอน จนกระทั่งอัลลอฮ์ได้เอา ชีวิตของท่าน”

(Muslim : 1171)

ดังนั้นการปฏิบัติศาสนกิจสามารถสร้างความตระหนักถึงการเป็นบ่าวที่ดี และการ ตอกย้ำจิตสำนึกของความเป็นบ่าวที่ดียังต่อเนื่องต่อเอกอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงยิ่งใหญ่โดยที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เน้นย้ำต่อบรรดาเศาะฮาบะฮฺ ﷺ ด้วยวาจาและการปฏิบัติจริง

2.2.2.2 สถานที่พบปะ

มัสยิดเป็นสถานที่ที่นบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮฺ ﷺ ได้ทำการพบปะบ่อยครั้ง และการพบปะที่มัสยิดไม่ใช่เป็นการพบปะภายนอกอย่างเดียว แต่เป็นการพบปะระหว่างจิตใจ ความคิด จนถึงสามารถสร้างความสนิทสนมที่แน่นแฟ้นระหว่างกัน พร้อมสามารถสร้างความเป็นบ่าว ที่ดีอีกด้วย และยังเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการสร้างความมีบทบาทของมัสยิดนั้นๆ

การพบปะในอิสลามเป็นสิ่งที่อิสลามได้วางไว้อย่างเป็นระบบ โดยพระองค์ทรงวาง แนวทางเพื่อให้เกิดการพบปะระหว่างมุสลิมด้วยกันที่ต่อเนื่อง โดยแบ่งเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปี และพร้อมกับผลตอบแทนที่เป็นตัวเลขที่สามารถบอกถึงความต่างระหว่างสองกิจกรรม คือ การละหมาดคนเดียวกับการละหมาดญามาอะฮฺ ซึ่งถ้าสังเกตแล้วสถานที่ที่สามารถสร้างบรรยากาศใน การพบปะที่เป็นระบบนั้น ล้วนแต่เกิดขึ้นในมัสยิดด้วยการละหมาดและเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ ต้องได้รับการตอบแทนจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿ فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تَرْفَعَ وَيُذَكِّرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ

وَالْآصَالِ ﴾

ความว่า “ในบรรดาบ้าน (หมายถึงมัสยิด) อัลลอฮ์ทรงอนุญาตให้ เทิดพระเกียรติและให้พระนามของพระองค์ถูกรำลือกอยู่เสมอ เพื่อที่จะแซ่ร้องสดุดีแด่พระองค์ในนั้นทั้งในยามเช้าและยาม พลบค่ำ”

(อันนุร : 36)

Alī al-Shābūniy, (1997 : 312) ได้กล่าวว่า “มัสยิดเป็นเสมือนบ้านที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุญาตให้เทิดพระเกียรติ ทรงสั่งบ่าวของพระองค์ด้วยการสร้างมัสยิด และทรงสมยามนามชื่อที่ เฉพาะพร้อมกับการสรรเสริญและยกย่องระดับมัสยิดเพื่อเป็นอัตลักษณ์ของทางนำ และเป็นศูนย์กลางของ การสร้างจิตวิญญาณที่สว่างไสว” และมีรายงานจากอัลติลลาฮฺ บิน อุมร์ ﷺ

((عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ

صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَدَى بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً))

ความว่า จากอัลติลลาฮฺ บิน อุมัร กล่าวว่า เราะฮูล   ได้กล่าวว่า
 “การละหมาดในรูปของญะมาอะฮฺจะได้ผลตอบแทนมากกว่า
 ละหมาดคนเดียวถึงยี่สิบเจ็ดเท่า”

(Al-Bukhāriy : 645)

ดังนั้นกิจกรรมพบปะที่เกิดขึ้นในมัสยิดที่สม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลเพื่อสร้างความใกล้ชิด
 กับอัลลอฮ์   นั้น สามารถทำให้บรรดาเศาะฮาบะฮฺ   เป็นบ่าวที่ดี และมีพลังอันประเสริฐต่อ
 การรับอะมานะฮฺในการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม และได้ปรากฏบทบาทนั้นอย่างชัดเจนต่อประชาชาติ
 ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติศาสนกิจทุกเวลา และการสร้างความเป็นพี่เป็นน้องที่เกิดขึ้นจากมัสยิด

2.2.2.3 สถานที่ประชุม

มัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด   ไม่ใช่เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจเพียงอย่างเดียว แต่
 ยังเป็นสถานที่ประชุมในการสอบถาม พุดคุย ในทุกๆ การประชุมซึ่งจะครอบคลุมในทุกเรื่อง เช่นเรื่อง
 ส่วนบุคคล ครอบครัว และสังคมจนถึงเรื่องของประชาชาติ เพื่อหาทางออกต่อปัญหาที่กำลังประสบ
 อยู่ตั้งการกระทำของบรรดาเศาะฮาบะฮฺ   เมื่อประสบเหตุการณ์ที่ไม่ดีในชีวิต

การที่มัสยิดเป็นสถานที่ประชุมนั้นสามารถสร้างความอบอุ่น ความเป็นพี่น้อง
 และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการวางแผน จนสามารถแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น และปัญหานั้นจะไม่
 สามารถแก้ได้ยกเว้นด้วยวิธีการประชุมหาทางออก ซึ่งจะสอดคล้องกับอายะฮ์อัลกุรอานที่อัลลอฮ์  
 ทรงรวบรวมคุณลักษณะของมุสลิมสองคุณลักษณะที่ดีมารวมกัน ดังที่อัลลอฮ์   ได้ตรัสไว้ใน
 อัลกุรอานว่า

﴿وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا
 رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ﴾

ความว่า “และบรรดาผู้ตอบรับต่อพระเจ้าของพวกเขาและดำรง
 ละหมาด และกิจการของพวกเขามีการปรึกษาหารือระหว่างพวก
 เขาและเขาบริจาคสิ่งที่เราได้ให้เครื่องปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา”

(อัลซุรฮฺ : 38)

al-Qurtūbiy, (1964,a.16 : 37) ได้กล่าวว่า “อิบนุ อัลอะเราะบีย์ ได้บรรยายถึงการ
 ประชุมเป็นเสมือนการสร้างความปลอดภัยในองค์กร การให้ความคงทนต่อสติปัญญา และเป็นสิ่งจะนำพา
 ไปสู่ความถูกต้อง ไม่มีชนใดที่มีการประชุมยกเว้น พวกเขาจะได้รับทางนำจากอัลลอฮ์   ”

Sayyid Al-Jamīliy, (1995 : 46) ได้กล่าวว่า “ท่านเราะฮูลได้ทำการประชุมกับ
 บรรดาเศาะฮาบะฮฺ   ถึงการออกไปรบนอกนครมะดีนะฮฺหรือในนครมะดีนะฮฺ”

ดังนั้นการประชุม และการละหมาดเสมือนคุณลักษณะหนึ่งของมุสลิม โดยที่การกระทำดังกล่าว ถือเป็นการตอบรับในคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งสองกิจกรรมนั้นก็เกิดขึ้นในมัสยิดของพระองค์

2.2.2.4 สถานที่ให้ความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับมุสลิม ซึ่งศาสนาได้ให้ความตระหนักด้วยการยกย่องบุคคลดังกล่าวว่า เป็นมนุษย์ที่ดีเลิศ โดยรูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่หลากหลาย และสถาบันมัสยิดก็สามารถให้ความคุ้มครองชีวิตด้วยการให้ที่พักอาศัยในยามปกติ และยามคับขัน ด้วยเหตุนี้มัสยิดจึงสามารถเปรียบเสมือนสถานที่อัลลอฮ์ ﷻ ให้ความคุ้มครองทุกชีวิตที่อยู่ภายใต้มัสยิด ไม่ว่าชีวิตนั้นจะเป็นมุสลิมหรือไม่ก็ตาม ดังที่มีรายงานจากอิบนิ อับบาส رضي الله عنه

((عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفَتْحِ،... فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلٌ يُحِبُّ هَذَا الْفَخْرَ، فَلَوْ جَعَلْتَ لَهُ شَيْئًا، قَالَ نَعَمْ، مَنْ دَخَلَ دَارَ أَبِي سُفْيَانَ فَهُوَ آمِنٌ، وَمَنْ أَعْلَقَ عَلَيْهِ بَابُهُ فَهُوَ آمِنٌ))

ความว่า จากอิบนิ อับบาสที่เล่าถึงในเหตุการณ์พิชิตมักกะฮว่า... “อับบาสได้ถามเราะฮ์ว่า อับดุลมุฮัมมัดเป็นคนที่รักเกียรติ จึงทำอะไรเพื่อให้เป็นเกียรติแก่เขาหลังจากที่ได้รับอิสลาม เราะฮ์ رضي الله عنه จึงกล่าวว่า ใครก็ตามที่เข้าไปในบ้านของอับดุลมุฮัมมัด เขาผู้นั้นจะได้รับความปลอดภัยและใครก็ตามที่เข้าบ้านตนเองแล้วปิดประตู เขาผู้นั้นก็จะได้รับความปลอดภัย”

(Abū Dāwūd : 3021)

นอกจากนั้นมัสยิดยังเป็นสถานที่ที่สามารถให้ความคุ้มครองช่วยเหลือในรูปแบบเป็นที่พักพิงช่วยหลบร้อน และหลบฝนสำหรับนักเดินทางหรือสำหรับมุสลิมที่ไม่มีที่อยู่อาศัย ดังที่ปรากฏในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เรียกว่า อะฮฺลุศศุฟะฮะฮ¹⁵

ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือของมัสยิดที่หลากหลาย ไม่ว่าจะในรูปแบบของการคุ้มครองชีวิตหรือให้ที่พักพิง ให้ที่อยู่อาศัย แม้กระทั่งเป็นสถานที่บำบัดทุกข์ และบำรุงสุขต่อบุคคลในสังคมโดยรวมอีกด้วย

¹⁵ บุคคลที่อาศัยอยู่ใต้ร่มเงาของมัสยิด

2.2.2.5 สถานที่บริการประชาชน

สังคมทุกสังคมย่อมมีผู้คนที่หลากหลาย โดยแต่ละคนย่อมมีความต้องการที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ นอกจากจะเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจแล้วยังเป็นสถานที่รวบรวมความต้องการ ความช่วยเหลือของประชาชน มัสยิดจึงกลายเป็นสถานที่บริการประชาชนในกิจการต่างๆ ดังที่มีรายจากอบี ฮุร็อยร็อยฮ์ ﷺ

((عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوْ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ يَقُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ، فَسَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْهُ، فَقَالُوا مَاتَ، قَالَ أَفَلَا كُنْتُمْ أَذُنْتُمْوِي بِهِ ذُلُوْبِي عَلَى قَبْرِهِ - أَوْ قَالَ قَبْرِهَا - فَأَتَى قَبْرِهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا))

ความว่า จากอบี ฮุร็อยร็อยฮ์ กล่าวว่า “มีชาย/หญิงผิวดำที่คอยกวาดมัสยิดได้เสียชีวิต ท่านนบีได้ได้ถามถึง บรรดาเศาะฮะบะฮ์ว่าได้ตอบว่า เขาคนนั้นได้เสียชีวิตแล้ว ท่านนบีกล่าวว่า ทำไมไม่มีใครบอกเรื่องนี้ให้ เลยท่านนบีให้ชี้หลุมศพว่าอยู่ที่ไหน และท่านนบีได้ทำการละหมาดที่กุโบร์”

(Al-Bukhāriy : 458)

Ibn Sa'ad, (1999 : 384) ได้เล่าว่า “อบูฮุร็อยร็อยฮ์ ﷺ กล่าวว่า วันหนึ่งฉันได้ออกจากบ้านไปมัสยิดด้วยความหิว จนได้พบกับบรรดาเศาะฮะบะฮ์ ﷺ ที่หิวเหมือนฉันและพวกเขาได้ถามว่า เพราะเหตุใดท่านจึงออกมาในเวลาอันนี้ และสุดท้ายท่านนบีก็ได้แบ่งลูกอินทผลัมให้กิน”

จากปรากฏข้างต้นสามารถสรุปได้ว่ามัสยิดเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เป็นศูนย์รวมในการบอกปัญหา และแก้ปัญหาในชุมชนอีกเช่นกัน

2.2.2.6 สถานที่ปฐมพยาบาล

อย่างที่ทราบกันดีว่าระบบรักษาสุขภาพในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังไม่มีโรงพยาบาล เป็นกิจจะลักษณะอย่างเช่นปัจจุบัน ดังนั้นมัสยิดจึงเป็นสถานที่คอยรักษาพยาบาล Ahmad Yānī, (2000 : 19) ได้กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์ได้บันทึกชื่อฐานปฐมพยาบาลที่มีชื่อว่า รอกีเตาะฮ์ ซึ่งเป็นชื่อเศาะฮะบะฮ์คนหนึ่ง และได้ทำการปฐมพยาบาลให้กับชะอ์ด บิน มูอาซ ﷺ จนถึงเสียชีวิต”

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่านบีมุฮัมมัด ﷺ ได้มีการแบ่งสัดส่วนของมัสยิดเพื่อเป็นสถานที่รักษาพยาบาลในภาวะจำเป็น อีกทั้งยังสามารถบำบัดสุขภาพจิตใจบรรดาเศาะฮะบะฮ์ ﷺ ในยุคนั้นเป็นอย่างดี

2.2.2.7 สถานที่วางแผน

มัสยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังเป็นสถานที่วางแผนการบริหารจัดการบ้านเมือง นับตั้งแต่การบริหารปัจเจกบุคคล ครอบครัว สังคมจนถึงการวางแผนในการทำสงคราม ดังนั้นการวางแผนในการทำสงครามจึงเป็นส่วนหนึ่งที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กระทำการในมัสยิดของท่าน

al-Qurtūbiy, (1964 : 282) ได้กล่าวว่า “กะอับ บิน มาลิก ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเขาที่บ่งบอกถึงการติดตามของท่านบีว่า เมื่อข้าให้สลาม นบีกียัมอย่างการยัมของผู้ที่โกรธ แล้วท่านกล่าวว่า จงมานี้ ข้าก็เดินเข้าไปจนกระทั่งนั่งอยู่ระหว่างมือทั้งสองของท่าน (คือต่อหน้าท่าน) ท่านได้กล่าวว่า อะไรที่ทำให้ท่านไม่ได้ออกไปสงคราม (ครั้งนี้) ท่านมิใช่หรือที่ได้ซื้อพาหนะของท่านไว้แล้ว”

Ahmad Yānī, (2000 : 19) ได้กล่าวว่า “นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ทำการฝึกบรรดานักรบตามมดีที่ประชุม จนเกิดนักต่อสู้ที่มีคุณลักษณะตามอิสลาม และมีความพร้อมในการสู้รบที่สามารถหวังชัยชนะได้” และการวางแผนที่มีการติดตามก็ยังเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งเพื่อนำชัยชนะมาสู่อิสลามอีกด้วยเช่นกัน

จากเหตุการณ์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการวางแผนที่ตามด้วยการติดตามในทุกงาน ไม่ว่าจะอยู่ในยามปกติ และยามคับขันเป็นสิ่งทีนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ความสำคัญโดยใช้มัสยิดเป็นหลัก เนื่องด้วยความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของมุสลิมต่อมัสยิด

2.2.2.8 แหล่งการเรียนรู้

การศึกษาเป็นสิ่งทีสำคัญ และเป็นรากฐานหนึ่งของความเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ และสามารถสร้างความเข้าใจต่อศาสนาด้วยดี พร้อมกับสามารถปฏิบัติตามหลักศาสนาได้ถูกต้อง ซึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ได้ให้ความสำคัญในการสั่งสอนบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ โดยอาศัยมัสยิดเป็นแหล่งเรียนรู้ ดังที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในอัลฮะดีษที่มีรายงานจากอะนัส บิน มาลิก ﷺ

((أَنَّ بِنَ مَالِكٍ - وَهُوَ عَمُّ إِسْحَاقَ - ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ... إِنَّ هَذِهِ

الْمَسَاجِدَ لَا تَصْلُحُ لِشَيْءٍ مِنْ هَذَا الْبُؤْسِ، وَلَا الْقَدْرِ إِنَّمَا هِيَ لِذِكْرِ اللَّهِ

عَزَّ وَجَلَّ، وَالصَّلَاةِ وَقِرَاءَةِ الْقُرْآنِ أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: فَأَمَرَ رَجُلًا مِنَ الْقَوْمِ فَجَاءَ بِدَلْوٍ مِنْ مَاءٍ فَشَنَّهُ عَلَيْهِ))

ความว่า จากอนัส บิน มาลิก ลูกของอิซฮากกล่าวว่า เราะสูล ﷺ

กล่าวว่า... “แท้จริงแล้วมัสยิดทุกหลังของอัลลฮ์นั้นไม่ควรเลยที

จะทำอย่างนี้ บัสสาวะและทำความสกปรกเป็นสิ่งต้องห้ามเพราะ

มัสยิดคือสถานที่รำลึกถึงอัลลฮ์ สถานที่ละหมาดและ

อ่านอัลกุรอาน จากนั้นท่านเราะซูลให้เศาะฮาบะฮ์เอาน้ำาราดที่บริเวณนั้น”

(Muslim : 285)

จากเหตุการณ์นี้สามารถสรุปได้ว่ามัศยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ล้วนแต่มีกิจกรรมที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ถึงแม้พื้นฐานของบุคคลที่ต่างกัน ความเข้าใจต่อศาสนาที่ไม่เหมือนกันแต่นบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ได้สร้างความเข้าใจต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างชัดเจนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถจับต้องได้พร้อมกับสร้างรูปแบบการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความเป็นมิตรที่ดีถึงแม้การกระทำที่ไม่สมควรเกิดขึ้นในสถานที่ที่ประเสริฐเช่นมัศยิดก็ตาม

2.2.2.9 สถานที่เผยแพร่ศาสนา

มัศยิดในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ยังเป็นสถานที่เผยแพร่ศาสนา โดยการสร้างความรู้สึกที่ดีซึ่งกันและกัน และสร้างความเป็นพี่น้องระหว่างกันซึ่งเป็นตัวเชื่อมในการเผยแพร่ศาสนาให้เดินตามเป้าหมายที่วางไว้ ในประวัติศาสตร์นบีได้เผยแพร่ศาสนาต่อผู้คนที่มามัศยิด โดยเริ่มการเชิญชวนเป็นรายบุคคลอย่างเจียบๆไปสู่การเชิญชวนด้วยการเปิดเผย และได้ส่งบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ในการสอนอัลกุรอาน

Mustafa Sibā'iy, (2014 : 54) กล่าวว่า “ในปีที่ 12 หลังจากการแต่งตั้งเป็นนบี มีชาวอันศอร 12 คนได้มาร่วมพิธีฮัจญ์ พวกเขาพาบหนบี และให้สัตยาบัน เมื่อพวกเขากลับไป นบีได้ส่งมุศอับ บิน อุมัยรฺ ﷺ ไปยังนครมะดีนะฮ์พร้อมกับพวกเขาเพื่อสอนอัลกุรอานและอิสลาม” และนบีก็ยังได้แต่งตั้งเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ในการเผยแพร่ศาสนาอีกด้วย เช่น การส่งมุศอับ บิน อุมัยรฺ, มุอาซ บิน ญะบัล และแต่งตั้งอุซามะฮ์ บิน ซัยด์ ﷺ เป็นแม่ทัพในการเผยแพร่ศาสนาอิสลามไปสู่ประเทศอื่นๆ

ด้วยเหตุนี้การเผยแพร่ศาสนาอิสลาม โดยยึดมัศยิดเป็นหลักตั้งที่เกิดขึ้นในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยที่นบีได้สังเกตบุคคลที่สนใจศาสนา สนใจในหลักคำสอนของศาสนาพร้อมกับการคัดกรองบุคคลที่ได้เข้ามัศยิด และอีกหลายกระบวนการที่สามารถส่งผลให้มุสลิมมีความเข้าใจต่ออิสลามอย่างแท้จริง และพร้อมที่จะปฏิบัติตามอิสลามอย่างเคร่งครัด และสามารถสร้างมุสลิมที่ดีสำหรับตัวเองและพร้อมที่จะเผยแพร่ความประเสริฐของศาสนาไปสู่ผู้อื่นโดยไม่กลัวต่อความลำบาก ความห่างเหินจากครอบครัวและความตายยกเว้นความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

2.3 แนวคิดนักวิชาการอิสลามเกี่ยวกับบทบาทของผู้ผู้นำ

นักวิชาการอิสลามร่วมสมัยได้อธิบายถึงบทบาทของผู้ผู้นำ ดังนี้

Abdul Qādir ‘Audah, (1985 : 73) ได้กล่าวว่า “ผู้ผู้นำถือเป็นบุคคลที่มีภาระความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ และเป็นผู้แบกรับอะมานะฮ์อันมีผลต่อการกระทำตามสิทธิที่ได้รับมา และในวันกิยามะฮ์อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงสอบสวนถึงบทบาทผู้ผู้นำดังกล่าว”

Mālik bin Nabī, (1991 : 60) ได้กล่าวในหัวข้อ บทบาทของมุสลิมในยุคที่ยี่สิบ ที่เป็นรายบุคคลว่า “มุสลิมมีบทบาทที่ต้องปฏิบัติอยู่สามประการ คือ รู้จักตัวเอง รู้จักผู้อื่นโดยการไม่หญิงยโส ไม่ตูดูก รู้จักผู้อื่นด้วยความรัก” และท่านได้กล่าวถึงเงื่อนไขของความรุ่งเรืองในอิสลามอีกว่า “อิสลามจะรุ่งเรืองได้มีเงื่อนไขอยู่สามประการ และหนึ่งในนั้นคือเวลา”

Abdul Azīz bin Bāz, (2002 : 12) ได้กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْتَدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾

ความว่า “และเราได้จัดให้มีหัวหน้าจากพวกเขาเพื่อจะได้ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องตามคำบัญชาของเราในเมื่อพวกเขามีความอดทน และพวกเขาเชื่อมั่นต่ออายาตทั้งหลายของเรา”

(อัลสะอูเราะฮะฮ์ : 24)

คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นจริงเสมอตั้งเรื่องที่เกิดกับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ และบรรดาผู้ที่ได้ตามแนวทางของบุคคลเหล่านั้นที่ได้นำสังฆกรรมมาสู่สังคมตามความต้องการของมนุษย์ และสามารถสร้างความกระจำงต่อบุคคลอื่นๆด้วย โดยใช้ความอดทน และความศรัทธามั่นในสิ่งที่ศาสนาสอนไว้ แท้จริงความอดทน และความศรัทธามั่นสามารถนำไปสู่หนทางอันเที่ยงตรง”

Hasan al-Nadwiy, (1979 : 164) ได้กล่าวว่า “ทุกครั้งที่ได้คุยกับบรรดามุสลิมด้วยกัน มีความเข้าใจว่า การที่จะให้อิสลามรุ่งเรืองเหมือนในอดีตนั้น มุสลิมต้องพยายามตนเองในการศึกษาอัลกุรอานอย่างจริงจังจนเกิดความรักต่ออัลกุรอาน มีความรู้สึกที่จะปกป้องหลักคำสอนที่ถูกบันทึกไว้ในอัลกุรอานจนเกิดความยินยอมที่เสียชีวิตบนหลักคำสอนของอัลกุรอานอีกเช่นกัน” และท่านกล่าวอีกว่า “โลกอิสลามจะไม่รุ่งเรืองดังอดีตยกเว้นการศรัทธาต่ออัลกุรอานเกิดขึ้นในชีวิตของมุสลิมพร้อมด้วยยินยอมที่จะเสียชีวิตในหนทางของอัลกุรอาน”

Al-‘Uthaimīn, (1992 : 9) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้รู้ว่า “ผู้รู้มีความรับผิดชอบที่จะต้องเผยแผ่ความรู้ในศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ให้กับผู้อื่น เนื่องจากอัลลอฮ์ ﷻ จะสอบถามถึงความรู้ที่เขาได้มา และยังมีพันธะสัญญาที่ได้ทำไว้ระหว่างเขากับอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องของการเผยแผ่ความรู้ต่อบุคคลอื่น”

Abdul Rahmān balah alī, (1979 : 199) ได้กล่าวว่า “แท้จริงเยาวชนได้เผชิญกับปัญหาที่มากมายตั้งนั้นการป้องกันไม่ให้เยาวชนตกในภาวะเหล่านั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตั้งคำถามให้กับมุสลิมว่า ปัญหาของเยาวชนใครเป็นผู้ที่จะต้องรับผิดชอบ? คำถามนั้นเพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้รู้ ซึ่งผู้รู้เท่านั้นที่จำเป็นต้องรับผิดชอบและจำเป็นต้องแก้ปัญหา ถ้าไม่ใช่เช่นนั้นจะมอบความรับผิดชอบนั้นให้กับใคร”

จากคำกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าบทบาทของผู้นำนั้นมีมากมาย เช่น บทบาทด้านความรับผิดชอบต่อในอะมานะฮฺที่ได้รับมอบหมาย บทบาทในความพยายามที่ไม่สิ้นสุด บทบาทในจุดยืนที่เข้มแข็งต่ออุปสรรคต่างๆ บทบาทในการเผยแผ่ศาสนาที่ถึงแม้จะเหนื่อยเพียงใดบทบาทในตำแหน่งที่ถูกมอบหมายโดยการใช้ตำแหน่งควบคู่กับการทำงานเพื่ออิสลาม โดยไม่มีการพลาถวันประกันพรุ่ง บทบาทในการสร้างความรู้จักในตัวบุคคลที่อยู่ภายใต้การดูแล บทบาทในการสร้างความสำนึกต่อความหวังของประชาชาติ และบทบาทในการเชิญชวนประชาชาติกลับไปหาอัลกุรอานซึ่งเป็นทางนำชีวิต และเมื่อบทบาทเหล่านั้นถูกปฏิบัติได้อย่างดี ก็จะนำมาซึ่งความรุ่งเรืองของอิสลามอีกต่อไป

2.4 การพัฒนาเยาวชน

2.4.1 ความหมาย

2.4.1.1 พระราชบัญญัติสถาน, (2540: 915) ให้ความหมายเยาวชนคือ บุคคลที่มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

2.4.1.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2, (2560 : 3) ได้กำหนดคุณสมบัติของเยาวชนคืออายุไม่เกินยี่สิบห้าปีบริบูรณ์

2.4.1.3 Jamāluddīn, (อ้างถึงในบัตร์ุดดีน อัลฮอนีย์.n.d. : 67) ให้ความหมายของเยาวชนคือ “บุคคลที่มีอายุถึง 60 ปี”

2.4.1.4 al-Qurtubiy, (อ้างถึงในบัตร์ุดดีน อัลฮอนีย์.n.d. : 67) ได้กล่าวถึงช่วงอายุของเยาวชนคือ “บุคคลที่มีอายุตั้งแต่อายุ 16 ปีจนถึงอายุ 32 ปี”

2.4.1.5 Al-Nawāwīy, (1971 : 172) ได้กล่าวว่า “เยาวชนตามความเข้าใจของพวกเราคือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่บรรลุนิติภาวะจนถึงอายุ 30ปี”

2.4.1.6 Abdurrahman Balah ‘Ali, (1992 : 190) ได้กล่าวถึงความหมายของเยาวชน “คือผู้ที่อายุ 16 ปี จนถึงอายุ 40 ปี”

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าเยาวชนเป็นบุคคลที่มีความแข็งแรงในด้านร่างกายที่สามารถแบกรับสิ่งของ ภาระหน้าที่ รวมทั้งตำแหน่งทางสังคมที่ต้องใช้ความแข็งแรงในการฝ่าฟันไปสู่เป้าหมายที่สังคมได้หวังไว้ และความเข้มแข็งในด้านจิตใจที่พร้อมจะผ่านบททดสอบในเรื่องคำพูด การกระทำ และอื่นๆที่เกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งจะไม่มีช่วงอายุใดยกเว้นช่วงอายุของการเป็นเยาวชนจนเป็นที่มาของการวางช่วงอายุของเยาวชน ที่มีความต่างกันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปลายอายุของเยาวชน

2.4.2 ความสำคัญของเยาวชน

เยาวชนเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในสังคมโดยมีการกำหนดอายุที่สามารถบ่งบอกถึงการเป็นเยาวชนตามทัศนคติที่ต่างกัน ซึ่งในสังคมหนึ่งๆจะมีเยาวชนอาศัยอยู่ และเยาวชนนั้นจะเป็นความหวังของสังคมนั้นอีกด้วย อัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้ความตระหนักในเรื่องราวที่เกี่ยวกับเยาวชนถึงกับได้บันทึกคำว่าเยาวชนในอัลกุรอาน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า

﴿نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَرِزْوَانُهُمْ
هُدًى﴾

ความว่า “เราจะเล่าเรื่องราวของพวกเขาแก่เจ้าตามความเป็นจริง แท้จริงพวกเขาเป็นชายหนุ่มที่ศรัทธาต่อพระเจ้าของพวกเขาและเราได้เพิ่มแนวทางที่ถูกต้องให้แก่พวกเขา”

(อัลกะฮฟ : 13)

Al-Sayūṭiy, (n.d. : 371) ได้กล่าวว่า “อิบนุ อับบาส กล่าวว่า อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้แต่งตั้งบุคคลหนึ่งๆเป็นนบีมุฮัมมัดนั้นเป็นเยาวชน และอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้ให้ความรู้จนเป็นผู้รู้ยกเว้นเขาผู้นั้นก็จะเป็นเยาวชนอีกเช่นกัน”

Sayyid Qutub, (1990 : 2262) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของชาวอ่าวที่ปรากฏในสุเราะฮ์ข้างต้นว่า “เยาวชนนั้นเป็นบุคคลที่เข้มแข็งในด้านศีรีระ เข้มแข็งในด้านการศรัทธาและเข้มแข็งในการต่อต้านในกิจกรรมที่เกิดขึ้นต่อชนของพวกเขา”

Abdul Wadūd, (1974 : 62) ได้กล่าวว่า “ชาวยิวได้พยายามเชิญชวนเยาวชนอาหรับในการแบกรับงานที่ได้มีการวางแผนอย่างดี และนุมนวลซึ่งงานดังกล่าวจะนำไปสู่การมั่วสุมกับผู้หญิงที่เป็นชาวยิว”

Nāsih ‘Ulwān, (1994 : 172) ได้ยกบทกวีความว่า “เยาวชนจะเติบโตตามสภาพของบิดามารดาซึ่งไม่ได้เกิดจากความรู้สึกของตนเองดังนั้นจึงเติบโตพวกเขาด้วยการเชิญชวนให้ใกล้ชิดกับศาสนา”

จากอายุและคำอธิบายของอุละมาอ์ข้างต้นสามารถสรุปว่า เยาวชนนั้นเป็นบุคคลที่สามารถแบกรับอะมานะฮ์ที่คนบางคนไม่สามารถปฏิบัติได้ ถึงแม้อะมานะฮ์นั้นจะเป็นอะมานะฮ์ในรูปแบบของการเผยแพร่ศาสนา หรือการรักษาศาสนาให้คงอยู่ ซึ่งโดยปริยายจะเป็นคุณลักษณะของเยาวชนที่ได้ปรากฏมาในประวัติศาสตร์ของอิสลาม และเยาวชนนั้นเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่ต้องได้รับการทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ ผ่านรูปแบบที่หลากหลายซึ่งหนึ่งในการทดสอบนั้นคือการเป็นบ่าวที่ดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการทำอิบาดะฮ์ต่อพระองค์พร้อมผ่านกระบวนการแนะนำ ตักเตือนและให้ความรู้ทางด้านศาสนาอีกด้วย

2.4.3 เยาวชนยุคเริ่มต้นในสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ

นบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นนบีคนสุดท้ายในบรรดานบีที่ได้ถูกแต่งตั้งจากอัลลอฮ์ ﷻ โดยมีเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ที่ได้ร่วมชีวิตในการเผยแพร่ศาสนาอิสลามร่วมกับท่าน และบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ เหล่านั้นก็ได้รับการอบรมจากนบีจนเป็นบุคคลที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เช่น

2.4.3.1 อุบัยกร อัศศิดดีก ﷺ

อุบัยกร ﷺ มีชื่อว่า อับดุลลอฮ์ บิน เกาะฮาฟะฮ์ เกิดที่นครมักกะฮ์ก่อนนบีเกิดประมาณ 2 ปี ซึ่งท่านเป็นบุคคลที่ศรัทธาต่ออนบีในยามที่คนอื่นกล่าวหาท่านว่าเป็นนักไสยศาสตร์จนได้รับฉายาว่า อัศศิดดีก

Ibn Kathīr, (1976 : 96) ได้เล่าถึงเหตุการณ์อิสรออ มีอรอจที่เกิดขึ้นกับนบี พร้อมด้วยกล่าวถึงคำพูดของอุบัยกร ﷺ ที่มีความว่า “แท้จริงฉันจะศรัทธาต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในเรื่องของวะฮยูทุกเช้าและเย็น ด้วยเหตุนี้จึงเรียกอุบัยกรว่า อัศศิดดีก”

Ibn Ishāq, (1978 : 140) ได้กล่าวว่า “อุบัยกร ﷺ เป็นผู้ชายที่มีความรักต่อชนของพวกเรา ท่านเป็นบุคคลที่มีตระกูล มีความเข้าใจในสิ่งที่ดี และไม่ใช่อายัดขัดแย้ง เป็นนักธุรกิจ มีจรรยาบรรณ และท่านได้เชิญชวนมิตรสหายเข้ารับอิสลามเช่น ซุบัยร บิน ฮะอวาม อุสมาน บิน อฟฟาน, ฏอลฮะฮ์ บิน อุบัยดิลลาฮ์, ซะอัด บิน อะบิวักกอศ และอับดุลรอฮมาน บิน ฮะอ็อฟ ﷺ”

Ibn Hisyām, (1955 : 480) ได้กล่าวว่า “นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้อยู่ที่นครมักกะฮ์เพื่อรอการอนุมัติจากอัลลอฮ์ ﷻ ในเหตุการณ์อพยพ และไม่มีใครที่ได้อยู่นครมักกะฮ์ยกเว้นเขาเหล่านั้นจะต้องถูกขังหรือฆ่า เพียงแต่อาลี ﷺ และอุบัยกร ﷺ เท่านั้น ทั้งๆที่อุบัยกร ﷺ ได้ขออนุญาต แต่นบีได้ตอบว่า เจ้าจงอย่ารีบ อัลลอฮ์ ﷻ คงจะให้เจ้าเป็นเพื่อนในการอพยพจนทำให้ อุบัยกร ﷺ หวังต่อสัญญาที่นบีได้สัญญาไว้

จากประวัติข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของอุบัยกร ﷺ ที่ดี ซึ่งท่านเป็นบุคคลที่มีความศรัทธาต่ออนบีมุฮัมมัด ﷺ อย่างสิ้นเชิง โดยไม่มีการตรวจสอบถึงข้อเท็จจริงมิหนำซ้ำอุบัยกร ﷺ เชื่อในทุกคำที่มาจากคำพูดของนบี และอุบัยกร ﷺ พร้อมทั้งจะเป็นสหายของนบีในการปกป้อง และเผยแพร่ศาสนาให้กับบุคคลที่ท่านรู้จักอีกด้วย

2.4.3.2 อุมร์ อัลฟารุก رضي الله عنه

อุมร์ رضي الله عنه เป็นบุตรของอัลเคาะฎอบได้รับอิสลามในปีที่ 6 หลังจากการแต่งตั้งบีมุฮัมมัด رضي الله عنه ให้เป็นนบี ซึ่งอายุอุมร์ رضي الله عنه ในเวลานั้นคือ 27 ปี และการรับอิสลามของอุมร์ رضي الله عنه เกิดขึ้นหลังจากการตามหานบีมุฮัมมัด رضي الله عنه ที่กำลังสร้างความแตกแยกในสังคมตามความคิดของอุมร์ رضي الله عنه และท่านพยายามที่จะหานบีให้เจอด้วยตนเอง เพื่อสนองความแค้นที่มีอยู่ในหัวใจ และเมื่ออุมร์ رضي الله عنه รับอิสลามท่านกลายเป็นบุคคลที่มีความกล้าต่อการเปิดเผยตัวตนของการเป็นมุสลิมพร้อมกับเป็นบุคคลที่สร้างความกระจ่างระหว่างความจริงกับความเท็จด้วยเหตุนี้อุมร์ رضي الله عنه ได้รับฉายาว่า อัลฟารุก

Sufyurahmān, (n.d. : 93) ได้เล่าถึงการเข้าอิสลามของอุมร์ رضي الله عنه ว่าอุมร์ได้เปิดเผยในการรับอิสลามต่อสาธารณชนจนได้รับบาดเจ็บซึ่งในเวลานั้นไม่มีเศาะฮาบะฮ์ رضي الله عنهم คนใดที่ได้รับบาดเจ็บเหมือนอุมร์และด้วยเหตุดังกล่าวอุมร์ رضي الله عنه ได้ฉายาว่า อัลฟารุก

Ibn Hisyām, (1955 : 341) ได้กล่าวว่า “อิบนุ มัสอูด กล่าวว่า แท้จริงการที่อุมร์ رضي الله عنه เข้าอิสลามนั้นเป็นเสมือนกุญแจ การอพยพของท่านเสมือนชัยชนะ และการบริหารของท่านเสมือนการให้ความสุขแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแล”

al-Sayūfīy, (2004 : 94) ได้กล่าวว่า “อิบนุ อะซากิร กล่าวว่า อลี رضي الله عنه เล่าว่าฉันไม่รู้ว่ามีบุคคลที่อพยพอย่างเปิดเผยยกเว้น อุมร์ บิน อัลเคาะฎอบ رضي الله عنه ซึ่งเมื่อท่านรู้ว่าต้องอพยพท่านก็เตรียมดาบ และขันธนูพร้อมลูกธนูในมือโดยเดินเวียนกะอเบะฮ์เจ็ดรอบ และละหมาดพร้อมกับเดินหากลุ่มคน และกล่าวว่า โอ้บรรดามนุษย์ ใครที่พร้อมจะให้แม่อยู่โดดเดี่ยว ลูกเป็นกำพร้า ภรรยาที่เป็นหม้ายก็จงรอฉันที่ขอยนี้”

จากชีวประวัติข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความกล้าหาญของอุมร์ رضي الله عنه ในการประกาศอิสลามต่อสังคมในสมัยนั้นซึ่งไม่มีเศาะฮาบะฮ์ رضي الله عنهم คนใดที่สามารถเทียบเท่ากับท่านในการเผชิญกับผลกระทบที่ในทรัพย์สินและชีวิตของท่าน ถึงแม้การรับอิสลามเพียงผ่านมาในเวลาอันสั้นโดยผ่านการอ่านอัลกุรอานที่เกิดขึ้นในครอบครัวของเขาเอง

2.4.3.3 อูสมาน ซุลนูรอยน์ رضي الله عنه

อูสมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه เกิดในปีที่ 6 ก่อนเหตุการณ์การถล่มกะอเบะฮ์ โดยกองทัพอับราฮะฮ์ ซึ่งปีนั้นจะเรียกว่าปีช้าง และอูสมาน رضي الله عنه ได้รับอิสลามจากการเชิญชวนของอูบัย บักร อัศดีดดีก رضي الله عنه และได้ฉายาว่า ซุลนูรอยน์

‘Ala’uddīn, (1981 : 118) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเรียกอูสมาน رضي الله عنه ว่า ซุลนูรอยน์ เนื่องจากอูสมานมีภรรยาที่เป็นบุตรสาวของนบีมุฮัมมัด رضي الله عنه ด้วยกันสองคนคือ รุกีเอยะฮ์ رضي الله عنها และอุมมี กัลซุม رضي الله عنها

Ibn Sa‘ad, (1990 : 37) ได้กล่าวว่า “เมื่ออูสมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه รับอิสลาม นำของอูสมานนั้นคือ ฮะกัม บิน อบี อัล อาศได้มัดตัวเขาและถามว่า เจ้ามีความต้องการที่จะเปลี่ยน

ศาสนาของพ่อเจ้าไปหาศาสนาใหม่หรือ? ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ ฉันจะไม่ยอมเด็ดขาดนอกจากเจ้าต้องอยู่ในศาสนาเดิม อูสมาน ﷺ ก็กล่าวว่า ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ อีกเช่นกัน ฉันก็จะไม่ยอมยกเว้นจะยืนหยัดบนศาสนาอิสลาม เมื่อนำเห็นความจริงจังของอูสมาน ﷺ ต่อศาสนาอิสลามเขาก็ไม่สนใจในการขัดขวางอีกเลย”

al-Sayūṭiy, (2004 : 118) ได้กล่าวว่า “อูสมาน ﷺ เป็นบุคคลที่รับอิสลามรุ่นแรก ที่มาจากการเชิญชวนของอูบัยกร ﷺ และเป็นบุคคลที่ทำการอพยพสองครั้งด้วยกัน คืออพยพไปยังนครชะบะฮะฮ์ และนครมาดีนะฮ์ และชายูตีได้กล่าวอีกว่า อูสมาน ﷺ เป็นหนึ่งในสิบคนจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ที่ได้รับรองการเข้าสวรรค์ และหนึ่งในหกคนที่รับการเสียชีวิตของท่านนบีด้วยใจที่ยินยอม และเป็นบุคคลหนึ่งในบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ที่ได้รับรวมอัลกุรอาน

Munīr Qudbān, (1992 : 512) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์เจรจาระหว่าง อูสมาน ﷺ กับ อูซุฟยานว่า “อูสมาน ﷺ ได้เจอกับอูซุฟยาน และผู้นำกรอยซ์คนอื่นๆ และเขาก็ได้บอกความจริงของการที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้มายังนครมักกะฮ์ หลังจากนั้น อูซุฟยานกล่าวว่า ถ้าคุณจะทำการฎะวาฟที่กะอเบฮ์ก็จงทำ อูสมาน ﷺ ตอบว่า ฉันจะไม่ฎะวาฟจนกว่านบีมุฮัมมัด ﷺ สามารถฎะวาฟเหมือนฉันด้วยเช่นกัน”

จากชีวประวัติข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความรักที่เศาะฮาบะฮ์ ﷺ ได้มอบให้กับอัลลอฮ์ ﷻ และความรักที่เศาะฮาบะฮ์ได้มอบให้กับนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งก็จะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกของการเชิญชวนระหว่างผู้ให้และผู้รับ

2.4.3.4 อลี อิบิฏรอบ ﷺ

อลี บิน อิบิฏอลิบ ﷺ เป็นบุตรของอูฏอลิบซึ่งเป็นลุงของนบีมุฮัมมัด ﷺ และนบีได้เรียก อลี บิน อิบิฏอลิบ ﷺ ด้วยคำว่า อิบิฏรอบ

Ibn Hisyām, (1955 : 599) ได้กล่าวว่า “ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เรียกอลี ﷺ ด้วยคำว่า อิบิฏรอบ เนื่องจากอลีได้มีทรายติดที่แก้มหลังจากนอนบนพื้นทรายในมัสยิดอัลฮะรออม

Ibn Ishaq, (1978 : 137) ได้กล่าวว่า “แท้จริงอลี บิน อิบิฏอเล็บ ﷺ ได้ไปหานบีมุฮัมมัด ﷺ และได้เจอกับนบีพร้อมกับนางเคาะดีเยะฮ์ رضي الله عنها กำลังละหมาด อลี ﷺ จึงถามว่านี่คืออะไรโอ้มุฮัมมัด ﷺ นบีก็ตอบว่า นี่คือนศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ถูกเลือก และได้แต่งตั้งฉันเป็นเราะสุลพร้อมกับเชิญชวนเจ้าไปสู่ศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเอกะ ทำอิบาเดฮ์ต่อพระองค์และปฏิบัติศรัทธาต่อเจิวัดทั้งหลาย”

Ibn Kathīr, (1976 : 434) ได้กล่าวว่า “อลี บิน อิบิฏอเล็บ ﷺ เป็นบุคคลแรกที่ได้ละหมาดพร้อมท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในบรรดาผู้ชาย”

al-Sayūṭiy, (2004 : 130) ได้กล่าวว่า “นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ถูกแต่งตั้งเป็น นบีในวันจันทร์ และท่านอลี ﷺ ได้รับอิสลามในอังกัร ซึ่งอายุของอลี ﷺ ในขณะนั้น 10 ปี มีรายงานว่า 9

และ 8 ปี และกล่าวอีกว่า อลี บิน อบีฏอลิบ ๕ เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการรับรองในการเข้าสวรรค์ จากนบีมุฮัมมัด ๕ เป็นบุคคลที่ได้รับการสายสัมพันธ์ในความเป็นพี่น้องกับนบีในเหตุการณ์ฮิจเราะฮ์ เป็นบุคคลที่ได้ถูกเลือกให้เป็นสามีของฟาติมาฮ์ซึ่งเป็นบุตรหญิงของนบีที่เป็นสุภาพสตรีที่ดีที่สุด เป็นบุคคลแรกๆที่ได้รับอิสลาม เป็นผู้รู้ เป็นผู้กล้าที่เลื่องลือ เป็นผู้ที่ถ่มตนที่ถูกเอ่ยนามพร้อมด้วยการเป็นนักพูดที่ทุกคนรู้จักในสมัยนั้น”

Hasan al-Nadwiyy, (2003 : 423) ได้กล่าวในหัวข้อ แม่ทัพผู้ได้รับชัยชนะ ว่า “นบีมุฮัมมัด ๕ ได้กล่าวว่า ในวันพรุ่งนี้ ธงกองทัพจะมอบให้บุคคลที่อัลลอฮ์ ๕ และเราะฮูล ๕ รัก เขา และด้วยมือของเขาจะมีการพิชิตเมืองนี้อีกด้วย ดังนั้นบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ๕ ที่อาวูโสก็ได้รับความหวังต่อคำมั่นสัญญานั้น แต่ท่านนบีได้เรียกอลี บิน อบีฏอลิบ ๕ ซึ่งในขณะนั้นอลี บิน อบีฏอลิบ ๕ มีอาการเจ็บตา และท่านนบีก็ได้เป่าดวงตาของอลี ๕ พร้อมขออูจากอัลลอฮ์ ๕ จนทำให้ดวงตาที่เจ็บอยู่หายเสมือนไม่เคยเจ็บมาก่อน และนบีก็ได้มอบธงให้กับอลี บิน อบีฏอลิบ ๕ ตามที่ท่านได้ให้คำมั่นสัญญาไว้

จากชีวประวัติข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงผลที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนของ นบีมุฮัมมัด ๕ ให้กับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ๕ จนสามารถทำให้บุคคลเหล่านั้นได้รับทางนำจากอัลลอฮ์ ๕ ในการรับศาสนาอิสลามเป็นแนวทางในดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจต่อความถูกต้องของศาสนาอิสลาม ทั้งๆที่สังคมสมัยนั้นกำลังเผชิญกับความมืดและเศาะฮาบะฮ์ ๕ เหล่านั้นพร้อมที่จะนำศาสนาอิสลามไปสู่สังคมโลกอีกด้วย

2.5 ความหมาย ความเป็นมาและคุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

2.5.1 ความหมายและความเป็นมา

2.5.1.1. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช, (2540) ได้กล่าวถึงที่มาคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดว่า “ให้สัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบห้าปี บริบูรณ์ขึ้นไป ประชุมกันคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่ง” และจะอยู่ภายใต้ระเบียบการบริหารมัสยิด พุทธศักราช 2540 มาตรา 30 ให้มีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดคณะหนึ่ง ประกอบด้วย

- (1) อิมามเป็นประธานกรรมการ
- (2) เคาะฎิบเป็นรองประธานกรรมการ
- (3) บิลาลเป็นรองประธานกรรมการ และ
- (4) กรรมการอื่นตามจำนวนที่ที่ประชุมสัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นกำหนด จำนวนไม่น้อยกว่าหกคนแต่ไม่เกินสิบสองคนให้สัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบห้าปีบริบูรณ์ขึ้นไป ประชุมกัน คัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งตามวรรคหนึ่งให้คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเลือก

กรรมการตาม (4) เป็น เลขานุการหนึ่งคน นายทะเบียนหนึ่งคน เทรียญิกหนึ่งคนและตำแหน่งอื่นตาม ความจำเป็น ให้ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดหรือกรรมการอิสลามประจำจังหวัดที่ได้รับมอบหมายจากประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นประธานในที่ประชุมสัปบุรุษประจำมัสยิดเพื่อดำเนินการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดแล้วเสนอคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง ทั้งนี้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด

ดังนั้นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดถือเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากสัปบุรุษในการบริหารจัดการชุมชนให้อยู่ในกรอบของอิสลามโดยมีอิมาม เคาะฎิบ บิลาลและคณะกรรมการฝ่ายต่างๆที่ทางมัสยิดได้วางโครงสร้างไว้

2.5.2 คุณสมบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540

2.5.2.1. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช, (2540) ได้กำหนดคุณสมบัติของ อิมาม เคาะฎิบ บิลาลและต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 17
- (2) อ่านพระคัมภีร์อัลกุรอานได้ถูกต้อง
- (3) สามารถนำในการปฏิบัติศาสนกิจได้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- (4) มีความสามารถแสดงธรรมได้
- (5) เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือกอิมาม เคาะฎิบและบิลาล ไม่ถือเป็นนักพรตหรือนักบวช การพ้นจากตำแหน่งของอิมาม เคาะฎิบและบิลาลให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนด

และมาตรา 32 กรรมการตามมาตรา 30 (4) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 17
 - (2) เป็นสัปบุรุษประจำมัสยิดนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก
 - (3) มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดที่มีมัสยิดนั้นตั้งอยู่ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันก่อนวันคัดเลือก
- ดังนั้นคุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่ได้มีการระบุอย่างชัดเจนซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของมัสยิดให้บรรลุตามความคาดหวังของสังคม

2.5.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

2.5.3.1 พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม, (2540) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในมาตรา 35 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) บำรุงรักษามัสยิดและทรัพย์สินของมัสยิดให้เรียบร้อย
- (2) วางระเบียบปฏิบัติภายในของมัสยิดเพื่อให้การดำเนินงานของมัสยิดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

(3) ปฏิบัติตามคำแนะนำชี้แจงของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในเมื่อไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามและกฎหมาย

(4) สนับสนุนสัปบุรุษในการปฏิบัติศาสนกิจส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(5) พิจารณามีมิตรมุสลิมเข้าเป็นสัปบุรุษประจำมัสยิด

(6) อำนวยความสะดวกและอบรมสั่งสอนให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติศาสนกิจโดยถูกต้องเคร่งครัด

(7) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสัปบุรุษประจำมัสยิดเมื่อได้รับการร้องขอ

(8) จัดให้มีและรักษาสมุดทะเบียนสัปบุรุษประจำมัสยิดและตรวจตราแก้ไขเพิ่มเติมสมุดทะเบียนดังกล่าวให้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

(9) จำหน่ายชื่อสัปบุรุษประจำมัสยิดออกจากทะเบียนเมื่อได้สอบสวนแล้วปรากฏว่าผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(10) จัดให้มีทะเบียนทรัพย์สิน เอกสารและบัญชีรายรับรายจ่ายของมัสยิดให้ถูกต้องตรงความเป็นจริงและจัดทำรายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงินและทรัพย์สินของมัสยิดแล้วรายงานให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทราบภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

(11) ดูแลจันทรและแจ้งผลการดูแลจันทรต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

(12) ส่งเสริมการศึกษาและจัดกิจกรรมที่ไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

และมาตรา 37 อิมามมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

(2) ปกครองดูแลและแนะนำเจ้าหน้าที่ของมัสยิดให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ ให้เรียบร้อย

(3) แนะนำให้สัปบุรุษประจำมัสยิดปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

และกฎหมาย

(4) อำนวยความสะดวกแก่มุสลิมในการปฏิบัติศาสนกิจ

(5) สั่งสอนและอบรมหลักธรรมทางศาสนาอิสลามแก่บรรดาสัปบุรุษประจำมัสยิด

และในมาตรา 38 เคาะฎิบมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการแสดงธรรมแก่สัปบุรุษประจำมัสยิด

และในมาตรา 39 บิลาละมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามในการประกาศเชิญชวนให้มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจตามเวลา

ดังนั้นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดถือเป็นส่วนที่สำคัญ เพื่อการทำงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้นได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่วางไว้ และเมื่อเกิดปัญหา ก็สามารถแก้ไขได้ดี และจะส่งผลในการทำงานที่เกิดประสิทธิภาพของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการทำงานเป็นลำดับต่อไป

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับบทบาท ความรู้ความเข้าใจของ คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีเนื้อหาและสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2. แบบแผนการวิจัย
- 3.3. เครื่องมือการวิจัย
- 3.4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาระดับบทบาท ความรู้ความเข้าใจและแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสคือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่ได้รับการจดทะเบียนจำนวน 36 มัสยิดใน 8 ตำบลในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย ตำบลเจ๊ะเห ไพรวัง เกาะสะท้อนและโฆจิต ตำบลละ 90 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 75 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 15 คน ตำบลนาคจำนวน 60 คน และตำบลพร่อนจำนวน 30 คน รวมทั้งหมด 540 คน (สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส, 2558) รายละเอียดตามตาราง ตารางที่ 1 จำนวนมัสยิดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด จำแนกตามตำบล

ตำบล	จำนวนมัสยิด	จำนวนคณะกรรมการ
1. เจ๊ะเห	6	90
2. ศาลาใหม่	5	75
3. ไพรวัง	6	90
4. บางขุนทอง	1	15
5. นาค	4	60
6. เกาะสะท้อน	6	90
7. โฆจิต	6	90
8. พร่อน	2	30
รวม	36	540

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มดังนี้

3.1.2.1 ด้านการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ดังนี้

ก. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, อ้างถึงในไพศาล วรคำ, 2554) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ที่ผู้วิจัยนำมาใช้มีจำนวน 230 คน

3.1.2.2 ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบโฟกัส กรุ๊ป (focus group) จากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน และคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำบล

ตำบล	จำนวนคณะกรรมการประจำมัสยิด	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1. เจ๊ะเห	90	38
2. ศาลาใหม่	75	32
3. ไพรวัน	90	38
4. บางขุนทอง	15	7
5. นานาค	60	26
6. เกาะสะท้อน	90	38
7. โฆษิต	90	38
8. พร่อน	30	13
รวม	540	230

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 230 คน ประกอบด้วยคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในตำบลเจ๊ะเห ตำบลเกาะสะท้อน ตำบลไพรวัน ตำบลโฆษิตในจำนวนตำบลละ 38 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 32 คน ตำบลนานาคจำนวน 26 คน ตำบลพร่อนจำนวน 13 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 7 คน รวมทั้งหมดเป็น 230 คน

3.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบแนวคิดโดยการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามและแบบทดสอบโดยการทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำเนื่องจากการวิจัยเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่มซึ่งมีผู้เข้าร่วมคือ

1.ตัวแทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสจำนวน 10 คน

2.ตัวแทนคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน

ขั้นตอนที่ 4 นำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามและแบบทดสอบคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ชุดที่ 2 แบบสนทนากลุ่มของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

3.3.1.1 แบบสอบถาม โดยใช้ในการกรอกแบบสอบถามเกี่ยวกับประเด็นดังนี้

ก. บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

3.3.1.2 แบบทดสอบ โดยใช้ในการตอบแบบทดสอบเกี่ยวกับประเด็นดังนี้

ก. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

3.3.1.3 แบบสนทนากลุ่มโดยใช้การสนทนาเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังนี้

ก. แนวทางการสร้างเยาวชนด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านศาสนา

(2) ด้านการศึกษา

(3) ด้านกิจกรรม

3.3.2 การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

วิธีสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่มตามขั้นตอน ดังนี้คือ

3.3.2.1. การสร้างแบบสอบถาม

ก. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำ ได้แก่ บทบาทของผู้นำศาสนา(โต๊ะอิมาม)ในกาพัฒนาชุมชนมุสลิม บทบาทด้านศาสนา การศึกษาและการบริหารของอิมามในจังหวัดนราธิวาสและบทบาทของอิมามในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลเมืองตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ข. กำหนดขอบเขตการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำที่มีในอัลกุรอาน อัลฮะดีษและพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข

ค. สร้างและเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแบบสอบถามพร้อมไปปรับปรุง(ดูค่า ioc ในภาคผนวก ค)

ง. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) คือพิจารณาข้อคำถามที่สร้างขึ้นมาว่ามีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาสาระของเครื่องมือกับเนื้อหาสาระของสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้นและคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าความตรง ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 116-117) ดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้อง

จ.ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ฉ.ทดลองเครื่องมือ (Try out) กับกลุ่มเล็กจำนวน 30 คนเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) โดยใช้สูตรของครอนบาค (Cranbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .986 และรายด้าน คือ ด้านศาสนา .975 ด้านการศึกษา .947 และด้านกิจกรรม .964

ช.นำแบบสอบถามจากการทดลองเครื่องมือมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ซ.ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขคุณภาพของเครื่องมืออีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์จากข้อบกพร่องที่พบจากการตอบของกลุ่มตัวอย่าง

๓.จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ในการวิจัยต่อไป

3.3.2.2 การสร้างแบบทดสอบ

- ก. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ
- ข. รวบรวมหลักการที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำตามหลักการอิสลาม
- ค. จัดทำแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้นำที่มีในอัลกุรอาน
อัลฮะดีษและพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540
- ง. นำแบบทดสอบที่เสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อ
ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- จ. นำแบบทดสอบมาปรับปรุง พร้อมเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน
(ดูค่า ioc ในภาคผนวก ค)
- ฉ. นำแบบทดสอบมาปรับปรุงหลังจากได้รับข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำไปใช้
เก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

3.3.2.3 การสร้างแบบสนทนากลุ่ม

- ก. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบสนทนากลุ่ม
- ข. จัดทำแบบสนทนากลุ่มในเรื่องแนวทางการพัฒนาเยาวชนโดยกำหนด
แนวทางเป็นด้านๆ คือ ด้านศาสนา การศึกษาและการจัดกิจกรรม รวมทั้งข้อเสนอแนะต่างๆ
- ค. นำแบบสนทนากลุ่มที่เสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- ง. นำแบบสนทนากลุ่มมาปรับปรุง พร้อมเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน
- จ. นำแบบสนทนากลุ่มมาปรับปรุงหลังจากได้รับข้อเสนอแนะแล้วจึง
นำไปใช้เก็บข้อมูลการวิจัยต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามและแบบทดสอบของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยใช้สถิติอย่างง่าย เช่น การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

3.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสนทนากลุ่ม(Focus Group Discussion) จากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พร้อมกับศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษ หนังสืออธิบายตัวบทฮะดีษ พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3.4.3 การทบทวนแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีประกอบด้วย 2 แหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ดังนี้

3.3.3.1 เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) มีดังนี้

- ก. คัมภีร์อัลกุรอานและอัลฮะดีษ
- ข. ข้อมูลจากแบบสอบถาม
- ค. ข้อมูลจากแบบทดสอบ
- ง. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

3.4.3.2 เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) มีดังนี้

- ก. เอกสาร หนังสือที่กล่าวถึงบทบาทของผู้นำ
- ข. เอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง
- ค. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาพุทธศักราช 2540

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 วิธีการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.5.1.1 การวิเคราะห์อภิปรัชญาโดยใช้หลักอภิปรัชญา เช่น การวิเคราะห์อภิปรัชญาด้วยหลักการประพจน์อภิปรัชญา (อัสบาบุ อันนุซูล) และอัลฮะดีษโดยใช้หลักการของอูลูมุลฮะดีษ เช่น การวิเคราะห์ฮะดีษที่สามารถรับได้หรือไม่ได้ (เศาะเหียฮฺหรือฎะฮียฟ)

3.5.1.2 แบบทดสอบ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบมาวิเคราะห์โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ก. จัดทำแบบทดสอบโดยใช้ข้อสอบที่ได้จากการวิเคราะห์บทบาทของผู้ผู้นำในอัลกุรอาน อัลฮะดีษ รวมทั้งบทบาทที่มีในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาพุทธศักราช 2540 ตลอดจนเอกสารต่างๆ เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบ

ข. จัดทำแบบสอบถามตอนที่ 3 โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในบทบาทของผู้ตอบแบบทดสอบ โดยใช้คำร้อยละ เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้า

ค. นำแบบทดสอบตอนที่ 3 ที่ได้มาจากผู้ตอบรับมาวิเคราะห์

3.5.1.3 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

ก. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกฉบับ เพื่อคัดเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จัดหมวดหมู่ตามลักษณะของตัวแปร แล้วหาค่าร้อยละ

ข. จัดทำแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้คำร้อยละ เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้า

ค. จัดทำแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับบทบาทด้านต่างๆ ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด โดยวิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แล้วหาค่าความถี่เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

ง. จัดทำแบบสอบถามตอนที่ 4 ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดในเรื่องข้อเสนอแนะความคิดเห็นต่อบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มาวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบโดยแยกเป็นตามกรอกของผู้วิจัยที่ได้กำหนดไว้

จ. คำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นรายหัวข้อคือบทบาทในอัลกุรอาน อัลฮะดีษและพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 และหาค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด

3.5.1.4 แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำแบบสนทนาโดยบันทึกการสนทนากลุ่มที่ได้มานำเสนอเชิงบรรยาย

3.5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.2.1 ค่าร้อยละ(Percentage) ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, (2545:214) มีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{จากสูตร} \quad p = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นค่าร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

3.5.2.2 ค่าเฉลี่ย \bar{x} (Average) บุญชม ศรีสะอาด, (2545: 22-100) โดยมีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{จากสูตร} \quad \bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดของกลุ่ม

n แทน จำนวนของคะแนนในกลุ่ม

การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ผู้วิจัยมีกฎเกณฑ์ในการแปลข้อมูลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

3.5.2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) บุญชม ศรีสะอาด, (2545 : 126) โดยมีสูตรคำนวณ ดังนี้

$$\text{จากสูตร} \quad \text{S.D.} = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X แทน ค่าคะแนน

n แทน จำนวนคะแนนในแต่ละกลุ่ม

\sum แทน ผลรวม

การวิเคราะห์หาค่าการกระจายของข้อมูล ซึ่งมีผลต่อการจัดอันดับค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน ซึ่งยึดค่า S.D. ที่เข้าใกล้ศูนย์มากที่สุดมีการกระจายที่สมดุลงที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ดังนี้

4.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส นำเสนอโดยภาพรวม

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส นำเสนอโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน

ส่วนที่ 4 นำเสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตัวแปรแปร อายุ วุฒิ การศึกษาประสบการณ์ของการเป็นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ดังปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
1.เพศ		
1.1 ชาย	230	100
1.2 หญิง	0	0

ตารางที่ 3 (ต่อ) แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 30 ปี	9	3.9
2.2 31- 40 ปี	54	23.5
2.3 41- 50 ปี	107	46.5
2.4 51 ขึ้นไป	60	26.1
รวม	230	100
3.วุฒิทางการศึกษา		
3.1 วุฒิทางการศึกษาด้านสามัญ		
3.1.1 ระดับต่ำคือประถมศึกษา/ มัธยมศึกษาตอนต้น	53	23
3.1.2 ระดับกลางคือมัธยมตอนปลาย/ ปวช/อนุปริญญา/ปวส.	143	62.2
3.1.3 ระดับสูงคือปริญญาตรีขึ้นไป	34	14.8
รวม	230	100
3.2 วุฒิทางการศึกษาด้านศาสนา		
3.2.1 ระดับต่ำคือตาดีกา/อับตีดาอีย์	15	6.5
3.2.2 ระดับกลางคือมุตาวัสสิต/ ชานาวีรีย์	109	47.4
3.2.3 ระดับสูงคือปริญญาตรีขึ้นไป	43	18.7
3.2.4 สถาบันปอเนอะหรืออื่นๆ	63	27.4
รวม	230	100
4.ตำแหน่ง		
4.1 อิมาม	69	30
4.2 เคาะฎีบ	79	34.4
4.3 บิลาล	21	9.1
4.4 กรรมการ	61	26.5
รวม	230	100

ตารางที่ 3 (ต่อ) แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
5.ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง		
5.1 น้อยกว่า 4 ปี	55	23.9
5.2 4 - 6 ปี	84	36.5
5.3 7 - 9 ปี	36	15.7
5.4 10 ปีขึ้นไป	55	23.9
รวม	230	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายทั้งหมด โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 46.5 รองลงมาอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 26.1 ส่วนอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 23.5 และอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 3.9 มีวุฒิการศึกษาด้านสามัญส่วนใหญ่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช/อนุปริญญา ร้อยละ 62.2 รองลงมาในระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 23 และในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 14.8 ส่วนวุฒิทางการศึกษาด้านศาสนาส่วนใหญ่ในระดับมดฺวาศิสฺต/ชานาวีรีย ร้อยละ 47.4 รองลงมาคือสถาบันปอเนาะหรืออื่นๆ ร้อยละ 27.4 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 18.7 และในระดับตาดิเกาหรืออิปตีดาอีย ร้อยละ 6.5 มีตำแหน่งในคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดส่วนใหญ่เป็นเคาะฎิบ ร้อยละ 34.4 รองลงมาคืออิมามร้อยละ 30 กรรมการในฝ่ายต่างๆ ร้อยละ 26.5 และตำแหน่งบิลาล ร้อยละ 9.1 มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ 4-6 ปีร้อยละ 36.5 น้อยกว่า 4 ปีและมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 23.9 และประสบการณ์ 7-9 ปี ร้อยละ 15.7

4.2.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส นำเสนอโดยภาพรวม

ผู้วิจัยเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจ ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

รายการ	จำนวน ข้อถูก	ร้อยละ	จำนวน ข้อผิด	ร้อยละ
1.ตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน	230	100	0	0
2.ตามหลักการอิสลามทุกๆบทบาทขึ้นอยู่กับผู้นำ	208	90.4	22	9.6

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยระดับความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนา
เยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

รายการ	จำนวน ข้อถูก	ร้อยละ	จำนวน ข้อผิด	ร้อยละ
3.ตามหลักการอิสลามบทบาทของผู้นำในชุมชนเป็นแค่ พิธีกรที่ฟายะฮฺ	94	40.9	136	59.1
4.ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องรับรู้ในทุกรื่องที่เกิดขึ้น ในชุมชน	202	87.8	28	12.2
5.ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องแก้ไขปัญหาทุกปัญหาที่ เกิดขึ้นในชุมชนตามความสามารถ	203	88.3	27	11.7
6.ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน	226	98.3	4	1.7
7.ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องมีการตักเตือนสัปบุรุษใน สิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ	209	90.9	21	9.1
8.ผู้นำต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	174	75.7	56	24.3
9.ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาการศึกษาถือเป็น ปัญหาหลัก	203	88.3	27	11.7
10.ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจใน ศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก	213	92.6	17	7.4
11.ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาเยาวชนถือเป็น ปัญหาหลัก	184	80	46	20
12.การบริหารมัสยิดต้องยึดตามพระราชบัญญัติการ บริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 เป็นที่ตั้ง	177	77	53	23
13.ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 อิมามเป็นประธานของคณะกรรมการ อิสลามประจำมัสยิด	192	83.5	38	16.5
14.ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พ.ศ. 2540 อิมามมีหน้าที่นำละหมาดอย่างเดียว	179	77.8	51	22.2

ตารางที่ 4 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยระดับความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

รายการ	จำนวน ข้อถูก	ร้อยละ	จำนวน ข้อผิด	ร้อยละ
15.ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พ.ศ. 2540 เคาะฎีบมีหน้าที่อ่านคุดบะห์วันศุกร์เท่านั้น	50	25.7	180	78.3
16.ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พ.ศ. 2540 บิลาลมีหน้าที่เชิญชวนในการปฏิบัติศาสนกิจ	67	29.1	163	70.9
17.ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พ.ศ. 2540 กรรมการมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา	200	87	30	13
18.ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พ.ศ. 2540 ไม่มีการระบุหน้าที่ของกรรมการต่อเยาวชน	158	68.7	72	31.3
19.ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พ.ศ. 2540ไม่มีการระบุหน้าที่ของกรรมการในการแก้ปัญหา ของชุมชน	151	65.7	79	34.3
20.การไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กร ศาสนา พ.ศ. 2540 ถือว่าผิดตามกฎหมาย	204	88.7	26	11.3

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบทดสอบถามเป็นเพศชายทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ตอบถูกทุกคนคือตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน รองลงมาคือตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร้อยละ 98.3 รองลงมาคือปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก ร้อยละ 92.6 ส่วนข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เคาะฎีบมีหน้าที่อ่านคุดบะห์วันศุกร์เท่านั้น ร้อยละ 25.7

4.2.3 ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส นำเสนอโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน

ผู้วิจัยเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ด้านศาสนา ด้านการศึกษา และด้านกิจกรรม ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทในแต่ละด้าน ปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ระดับบทบาทในด้านต่างๆ	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
1 บทบาทด้านศาสนา	3.55	.56	มาก
2 บทบาทด้านการศึกษา	3.60	.60	มาก
3 บทบาทด้านกิจกรรม	3.14	.76	ปานกลาง
รวม	3.43	.64	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.43$, S.D.=.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามียุคเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่างกัน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ บทบาทด้านการศึกษา ($\bar{x} = 3.60$, S.D.=.60) บทบาทด้านศาสนา ($\bar{x} = 3.55$, S.D.=.56) และบทบาทด้านกิจกรรม ($\bar{x} = 3.14$, S.D.=.76)

เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

4.2.3.1 ด้านศาสนา ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านศาสนา

ระดับบทบาทในด้านศาสนา	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
1. ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องหลักปฏิบัติ	3.48	.829	มาก
2. ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องความหมาย ความสำคัญของชะฮาดะตัยน์และสิ่งที่ทำให้ชะฮาดะตัยน์โมฆะ	3.59	.803	มาก
3. ท่านได้มีติดตามต่อความไม่เข้าใจในเรื่องชะฮาดะตัยน์	3.52	.797	มาก
4. ท่านเฝ้าระวังต่อการเป็นมรดกของสัปบุรุษ	3.49	1.001	ปานกลาง
5. ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่อง ความหมายของการละหมาด	3.40	1.009	ปานกลาง
6. ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนใน ความสำคัญของการละหมาด	3.40	.983	ปานกลาง
7. ท่านได้มีการติดตามบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามการละหมาด วันศุกร์	3.30	.927	ปานกลาง
8. ท่านได้มีการให้กำลังใจต่อผู้ที่ขยันละหมาด	3.10	1.038	ปานกลาง
9. ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการถือศีลอด	3.39	1.016	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านศาสนา

ระดับบทบาทในด้านศาสนา	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
10.ท่านได้มีการติดตามบุคคลที่ไม่ถือศีลอด	3.28	.883	ปานกลาง
11.ท่านได้มีการตักเตือนบุคคลที่ไม่ถือศีลอด	3.33	.903	ปานกลาง
12.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมละศีลอดร่วมกัน	3.50	.961	มาก
13.ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องชะกาด	3.37	.919	ปานกลาง
14.ท่านได้ประชุมกรรมการในการหาบุคคลที่สามารถรับชะกาด	3.34	.966	ปานกลาง
15.ท่านได้มีการแจกจ่ายชะกาดสำหรับผู้ที่มีสิทธิรับชะกาดทั้งแปดประเภท	3.51	.780	มาก
16.ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์สรุปผู้ที่มีสิทธิรับชะกาดทั้งแปดประเภท	3.42	.777	ปานกลาง
17.ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องการประกอบพิธีฮัจญ์	3.50	.740	มาก
18.ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม	3.95	.652	มาก
19.ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์	3.98	.587	มาก
20.ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์และโทษ	3.69	.733	มาก
21.ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อเราะซูล	3.85	.835	มาก
22.ท่านมีการจัดการศึกษาเกี่ยวกับชะดีชนบีมุฮัมมัด	3.71	.727	มาก
23.ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อมะลาอิกะฮ์	3.79	.759	มาก
24.ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อคำภีร์ของอัลลอฮ์	3.80	.738	มาก
25.ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์	3.75	.752	มาก
26.ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการเตรียมตัวต่อวันอาคิเราะฮ์	3.77	.787	มาก
27.ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อการกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ์	3.70	.787	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านศาสนา

ระดับบทบาทในด้านศาสนา	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
28.ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการยอมรับต่อการกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ์	3.77	.740	มาก
29.ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาจริยธรรม	3.53	.728	มาก
30.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม	3.55	.696	มาก
31.ท่านได้มีการตักเตือนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	3.50	.758	มาก
32.ท่านได้มีการส่งเสริมเยาวชนมีจิตอาสา	3.64	.696	มาก
33.ท่านได้ยกย่องบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม	3.43	.760	ปานกลาง
34.ท่านได้มีการรณรงค์ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	3.51	.722	มาก
รวม	3.55	.561	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านศาสนา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือข้อที่ 19. ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ (\bar{x} =3.98, S.D.=.587) รองลงมาข้อที่ 18 ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม (\bar{x} =3.95, S.D.=.652) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือข้อที่ 8 ท่านมีการให้กำลังใจต่อผู้ที่ย้นละหมาด (\bar{x} =3.10, S.D.=1.03)

4.2.3.2 ด้านการศึกษา ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านการศึกษา

ระดับบทบาทในด้านการศึกษา	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
1. ท่านมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ตาดึกาหรือฟัรฎูฮีน	4.32	.647	มาก
2. ท่านมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด	4.09	.727	มาก
3. ท่านมีการจัดกิจกรรมทดสอบการอ่านอัลกุรอานในสุเราะฮ์อัลฟาติฮะฮ์และสุเราะฮ์ที่สำคัญอื่น	3.34	.861	ปานกลาง
4. ท่านมีการจัดกิจกรรมการอ่านรูกุนเกาวลีฮ์(คำอ่าน)ในละหมาด	3.23	.889	ปานกลาง
5. ท่านมีการจัดกิจกรรมกิริออาตี/อิกรออและอื่นๆ	3.33	.981	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านการศึกษา

ระดับบทบาทในด้านการศึกษา	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
6. ท่านมีการจัดกิจกรรมอ่านอัลกุรอานหลังละหมาด	3.24	1.020	ปานกลาง
7. ท่านมีการจัดกิจกรรมอบรมก่อนแต่งงาน	3.23	1.020	ปานกลาง
8. ท่านมีการจัดการศึกษาที่เป็นรายสัปดาห์	3.57	.897	มาก
9. ท่านมีการจัดการศึกษาที่เป็นรายเดือน	3.86	.855	มาก
10.ท่านมีการจัดการศึกษาที่เป็นรายปี	3.74	.782	มาก
11.ท่านมีการจัดการบรรยายตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น	3.75	.720	มาก
รวม	3.60	.608	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านการจัดการศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือข้อที่ 1.ท่านมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนฟิรฎุฮีน(ตาดีกา) (\bar{x} =4.32, S.D.=.647) รองลงมาข้อที่ 2.ท่านมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด (\bar{x} =4.09, S.D.=.727) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือข้อที่ 4 ท่านมีการจัดกิจกรรมการอ่านรูกุนเกาวลีย(คำอ่าน)ในละหมาด (\bar{x} =3.23, S.D.=.889)และข้อที่7.ท่านมีการจัดกิจกรรมอบรมก่อนแต่งงาน (\bar{x} =3.23, S.D.=1.020)

4.2.2.3 ด้านการจัดกิจกรรม ปรากฏผลดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านกิจกรรม

ระดับบทบาทในด้านกิจกรรม	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
1.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา	3.40	.780	ปานกลาง
2.ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟิรฎุฮ	3.21	.878	ปานกลาง
3.ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนอ่านคุฎบะห์วันศุกร์	3.20	.895	ปานกลาง
4.ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นอิมามละหมาดสุนัต ตระอเวียะห์	3.11	1.016	ปานกลาง
5.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นราย สัปดาห์	3.02	.998	ปานกลาง
6.ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายสัปดาห์ของ เยาวชนในมัสยิด	3.07	1.004	ปานกลาง
7.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายเดือน	3.13	.970	ปานกลาง

ตารางที่ 8(ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ด้านกิจกรรม

ระดับบทบาทในด้านกิจกรรม	\bar{x}	S.D.	ระดับบทบาท
8.ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายเดือนของเยาวชนในมัสยิด	3.20	.981	ปานกลาง
9.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี	3.21	.962	ปานกลาง
10.ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายปีของเยาวชนในมัสยิด	3.07	.901	ปานกลาง
11.ท่านได้มีการแนะนำและให้คำปรึกษากับเยาวชน	3.10	.914	ปานกลาง
12.ท่านได้มีการสนับสนุนงบในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน	3.00	.904	ปานกลาง
รวม	3.14	.764	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยคือข้อที่ 1.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา($\bar{x}=3.40$, S.D.=.780) รองลงมาข้อที่ 2.ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟรฎู ($\bar{x}=3.21$, S.D.=.878) และข้อที่ 9.ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี ($\bar{x}=3.21$, S.D.=.962) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือข้อที่ 12.ท่านได้มีการสนับสนุนงบในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน ($\bar{x}=3.00$, S.D.=.904)

4.2.4 ส่วนที่ 4 นำเสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สำหรับการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 โดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกำหนดแนวทางการสร้างเยาวชนให้มีความสมบูรณ์เป็นรูปธรรมและสามารถนำมาปฏิบัติได้ โดยมีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสจำนวน 10 คนและคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสจำนวน 10 คน ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลดังนี้

4.2.4.1 แนวทางการในการพัฒนาเยาวชนด้านศาสนา

ผู้เข้าร่วมคนที่ 1 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆโดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้เพื่อสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชนและสามารถสร้างความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาต่อผู้เข้าอบรมเป็นอย่างมากซึ่งในการอบรมนั้นทางคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องมีคู่มือหรือหลักสูตรประกอบการอบรมที่ได้

เตรียมมาโดยเฉพาะคู่มือที่ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้จัดพิมพ์และแจกให้มัสยิดนำมาเป็นแนวทางในการอบรมหรือหลักสูตรอื่นๆที่จะทำให้การอบรมนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบที่เป็นกันเองและการจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดที่มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อิมารอฮ์ มัสยิดซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่มุสลิมได้ปฏิบัติมาแล้วในเดือนเราะมะฎอนด้วยการเข้ามาในมัสยิดในเวลาก่อนละหมาดมัฆริบพร้อมกับการปฏิบัติตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้ซึ่งในกำหนดการนั้นจะเริ่มด้วยการบรรยาย การอ่านอัลกุรอาน การสนทนาในหลักคำสอนของศาสนาในกลุ่มย่อยโดยมีพี่เลี้ยงหรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมาเป็นผู้ช่วยและจบด้วยการฟังการนาเศฮะฮ์หลังละหมาดซุฮ์รีซึ่งการอิมารอฮ์มัสยิดนั้นถือเป็นการต่อยอดรูปแบบที่เกิดขึ้นในเดือนเราะมะฎอนของทุกปี”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 3 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มีมัสยิดเนื่องจากการที่เยาวชนสามารถเข้ามัสยิดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจถือเป็นสิ่งที่มีความหมายยิ่งต่อชุมชนหนึ่งซึ่งทางมัสยิดก็ได้พยายามเชิญชวนอย่างสุดความสามารถแต่การตอบรับของเยาวชนมีน้อยเนื่องด้วยการเชิญชวนจากบุคคลที่ต่างวัย ต่างความคิดและการใช้ภาษาที่ต่างกันจึงเป็นการดีถ้าการเชิญชวนนั้นได้ถูกปฏิบัติโดยเยาวชนที่เป็นบุคคลในวัยเดียวกัน ความคิดคล้ายกันและภาษาที่ใช้เหมือนกันคงจะไม่มี การปฏิเสธต่อการเชิญชวนดังกล่าว”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 4 ให้ความเห็นว่า “ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกตะอวะฮ์ในทุกเดือนโดยผ่านการสนับสนุนจากมัสยิดสำหรับบางคน การออกไปหาประสบการณ์ในชุมชนอื่นของเยาวชนจากมัสยิดหนึ่งไปยังมัสยิดหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่ง ถือเป็นประสบการณ์ใหม่ในการใช้ชีวิตและสร้างความรู้ใหม่ต่อเยาวชนซึ่งบางครั้งที่การเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นกับเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยผ่านกระบวนการนั้นต้องมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันตั้งแต่การกำหนดกฎในการอยู่ร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ การมอบหมายงานและการเรียนรู้ศาสนาพร้อมการศึกษาประวัติของบรรดานบี เสาะฮาบะฮ์ เพื่อ นำประสบการณ์นั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต”

4.2.4.2 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้านการศึกษา

ผู้เข้าร่วมคนที่ 5 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เจริญญิกพร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำและฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน การก่อตั้งชมรมเยาวชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมัสยิดเป็นเรื่องที่ทางมัสยิดต้องให้ความสำคัญอย่างมากเนื่องจากบุคคล

เหล่านั้นจะเป็นคนที่สามารถสานต่อกิจกรรมที่ทางมัสยิดได้ปฏิบัติไว้และจะเป็นปัญหาหลักของชุมชน ถ้าบุคคลที่ได้มอบความหวังในการสานต่อไม่สามารถให้ความหวังได้โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเยาวชน การจัดการศึกษาของเยาวชนในมัสยิดต้องได้รับการดูแลจากเยาวชนด้วยกันซึ่งเป็นหน้าที่หนึ่งของชมรมที่ได้ถูกแต่งตั้งและจะเป็นรูปแบบการศึกษาที่สามารถสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลนั้นๆได้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 6 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่ การเรียนรู้ที่สม่ำเสมอของเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญที่มีมัสยิดต้องให้การสนับสนุนเนื่องจากการศึกษานั้นถือเป็นสะพานเชื่อมระหว่างความเข้าใจในหลักการของศาสนากับการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เมื่อเยาวชนไม่มีการศึกษาโดยปริยายเยาวชนจะไม่เข้าใจหลักคำสอนและจะส่งผลต่อการปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่ผิดหลักการอย่างสิ้นเชิง การจัดการการศึกษาที่เกิดขึ้นในมัสยิดที่ไม่ได้วางกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนแต่เป็นการศึกษาในภาพรวมบางครั้งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเยาวชนที่อยากจะศึกษาในประเด็นใหม่ๆ ประเด็นที่กำลังเกิดขึ้นในโลกมุสลิมและประเด็นที่เยาวชนอยากเรียนรู้อย่างเจาะลึกกับสิ่งที่เกิดขึ้นในวัยของตน ดังนั้นการก่อตั้งชมรมก็สามารถสนองต่อความต้องการของเยาวชน”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 7 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมกับการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ การศึกษาที่เป็นหมวดหมู่ถือเป็นการศึกษาเฉพาะกิจที่ไม่ต้องใช้เวลามากแต่สามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องนั้นๆได้อย่างดีโดยแบ่งเรื่องที่ต้องการจะศึกษาเป็นหมวดหมู่ตามความต้องการของเยาวชนหรือตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะในเรื่องหลักปฏิบัติและหลักศรัทธาที่ยังมีเยาวชนบางคนที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องและมีความเข้าใจผิด”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 8 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี ในเมื่อเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่น่าสนใจ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเทคโนโลยีนั้นมีทั้งคุณประโยชน์และโทษ การเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางเทคโนโลยีของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็เป็นสิ่งที่ดีอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบคำถามของเยาวชนอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลา สถานที่หรือข้อคำถามที่จะถามซึ่งบางครั้งการถามคำถามนั้นสามารถถามตรงประเด็นโดยไม่มีความรู้สึกอายหรือกลัวในคำถามที่ออกมาพร้อมกับการสร้างความเข้าใจตามหลักศาสนาอีกด้วย”

4.2.4.3 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้านกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมคนที่ 9 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆเรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม โดยปกติมัสยิดเป็นสถานที่รวมตัวกันของมุสลิมหรือเมื่อมีเรื่องด่วนที่หน่วยงานต่างๆจะประชาสัมพันธ์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นก็ได้

ดำเนินการเป็นเวลานาน จนทำให้ชุมชนนี้ถึงมัสยิดโดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์คนเสียชีวิตที่ทางมัสยิดต้องประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างละเอียดโดยสามารถกล่าวได้ว่ามัสยิดเป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งการที่มัสยิดเป็นศูนย์กลางของการประชาสัมพันธ์ก็เป็นการง่ายในการที่จะทำให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ทุกคนในชุมชนให้ความสำคัญ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 10 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม การสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่สมควรต้องได้รับการตระหนักอย่างยิ่งจากผู้นำศาสนาโดยเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งการสร้างความใกล้ชิดนั้นเป็นเรื่องที่ทางมัสยิดต้องมีการประชุมในการวางรูปแบบหรือแนวทาง วัตถุประสงค์และเป้าหมายของเยาวชนอย่างชัดเจนและนำมติการประชุมมาปฏิบัติในแนวทางเดียวกันตามที่ทุกคนเห็นชอบโดยไม่ได้อบรมหมาย ความรับผิดชอบกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องปฏิบัติเช่นการสร้าง ความใกล้ชิดด้วยกิจกรรมพูดคุย ถามทุกข์สุขและมอบความหวังต่อเยาวชน เมื่อการให้ความสำคัญของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อเยาวชนเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเยาวชนก็จะมีความรู้สึกการมีคุณค่าของตนในสายตาสังคมที่กำลังมองอยู่และกำลังมอบความหวังให้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 11 ให้ความเห็นว่า “ความห่างเหินของเยาวชนกับมัสยิดที่ปรากฏในชุมชนมุสลิมโดยภาพรวม การที่เยาวชนจะเข้ามัสยิดด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิบัติศาสนกิจมีน้อย การที่จะมอบให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาด อ่านคัมภีระและอื่นๆก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆที่สามารถสร้างความรู้สึกให้กับเยาวชนว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นความหวังของสังคม”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 12 ให้ความเห็นว่า “การจัดกิจกรรมพบปะครอบครัวที่มีในชุมชนคงจะเป็นกิจกรรมใหม่อีกกิจกรรมหนึ่งโดยให้ทุกครอบครัวมารวมตัวกันที่มีมัสยิด มีการเปิดพิธีด้วยการอ่านอัลกุรอานที่มาจากตัวแทนของครอบครัว เล่นเกมด้วยกัน ทานอาหารร่วมกัน บอกความรู้สึกถึงกิจกรรมพบปะครอบครัว มอบรางวัลให้กับครอบครัวดีเด่นตามความเห็นชอบของผู้เข้าร่วมและขอข้อเสนอแนะพร้อมทั้งเชิญผู้อาวุโสในชุมชนเป็นผู้กล่าวปิด”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 13 ให้ความเห็นว่า “รูปแบบการจัดกิจกรรมเยี่ยมเยียนผู้อาวุโสในชุมชน โดยที่เยาวชนได้เลือกบุคคลที่จะไปเยี่ยมเยียน แจ้งวันเวลาให้ทราบ พาสิ่งของที่มอบ พบปะพูดคุย ในประเด็นที่เยาวชนต้องการทราบและสุดท้ายขอคำแนะนำและมอบสิ่งของเพื่อเป็นการขอบคุณ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 14 ให้ความเห็นว่า “รูปแบบการจัดกิจกรรมกีฬาโดยเริ่มด้วยการประชุม คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด แต่งตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นหัวหน้าประจำสี ร่างกำหนดการ แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมกีฬา ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ แจ้างบที่ต้องใช้จ่าย ของบสนับสนุนจากผู้ที่มีจิตศรัทธาและดำเนินการกิจกรรม ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวจะ มอบให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบเป็นผู้ดูแล”

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (2) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสโดยแยกเป็นตำบลคือ ตำบลเจ๊ะเห ตำบลเกาะสะท้อน ตำบลไพรวัน ตำบลโฆษิตในจำนวนตำบลละ 38 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 32 คน ตำบลนาคจำนวน 26 คน ตำบลพร่อนจำนวน 13 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 7 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 230 คน

วิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบแนวคิดโดยการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำ

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามโดยการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำซึ่งลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเลือกตอบแบบสอบถาม 5 ระดับ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นแบบทดสอบเพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ และตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเยาวชนเนื่องจากเป็นวิจัยคุณภาพ โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม คือตัวแทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสจำนวน 10 คนและตัวแทนคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน

ขั้นตอนที่ 4 นำผลที่ได้จากตอนที่ 2 และ 3 มาวิเคราะห์เพื่อทราบถึงบทบาทและความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ส่วนตอนที่ 4 มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาอัลกุรอาน อัลฮะดีษ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในความหมายบทบาทและบทบาทของผู้นำในการพัฒนาเยาวชนพร้อมกับเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์หาค่าต่างๆด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแบบทดสอบตอนที่ 3 เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้วิธีการพรรณนาสังเคราะห์นำเสนอในรูปความเรียงเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยเรื่องบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1.1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้ตอบแบบทดสอบเป็นเพศชายทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ตอบถูกทุกคนคือตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน รองลงมาคือตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร้อยละ 98.3 รองลงมาคือปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก ร้อยละ 92.6 ส่วนข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เคาะฎิบมีหน้าที่อ่านคุตบะห์วันศุกร์เท่านั้น ร้อยละ 25.7

5.1.2 เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.43, S.D. = .64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่างกันสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ บทบาทด้านการศึกษา ($\bar{x} = 3.60, S.D. = .60$) บทบาทด้านศาสนา ($\bar{x} = 3.55, S.D. = .56$) และบทบาทด้านกิจกรรม ($\bar{x} = 3.14, S.D. = .76$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ปรากฏผลดังนี้

5.1.1.1 ด้านศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ($\bar{x} = 3.98, S.D. = .587$) รองลงมาข้อที่ 18 ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม ($\bar{x} = 3.95, S.D. = .652$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการให้กำลังใจต่อผู้ที่ยืนยันละหมาด ($\bar{x} = 3.10, S.D. = 1.03$)

5.1.1.2 ด้านการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนฟิรฎูอีน(ตาดีกา) ($\bar{x} = 4.32, S.D. = .647$) รองลงมา มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด ($\bar{x} = 4.09, S.D. = .727$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดกิจกรรมการอ่านรูกุนเกวเลีย(คำอ่าน)ในละหมาด ($\bar{x} = 3.23, S.D. = .889$)และมีการจัดกิจกรรมอบรมก่อนแต่งงาน ($\bar{x} = 3.23, S.D. = 1.020$)

5.1.1.3 ด้านกิจกรรม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยคือ มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา ($\bar{x} = 3.40, S.D. = .780$) รองลงมา มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟิรฎู ($\bar{x} = 3.21, S.D. = .878$) และมีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี ($\bar{x} = 3.21, S.D. = .962$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสนับสนุนงบในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน ($\bar{x} = 3.00, S.D. = .904$)

5.1.3 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลจากการสะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มากมายโดยมีปัญหาคือ ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ เยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ การละหมาดที่ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ละหมาดที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ เยาวชนบางคนไม่ละหมาด ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักศรัทธาที่มีเยาวชนไม่เข้าใจความหมายของคำว่า ซีริก เข้าใจในหลักการศรัทธาแต่ไม่สามารถอธิบายได้ตามที่เข้าใจ รู้ในหลักศรัทธาแต่ขาดความเชื่อมั่นอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกี่ยวกับอบายมุข มีเยาวชนที่มั่วสุมกับยาเสพติด ตัมน้ำกระเทียมและปัญหาความเป็นผู้นำของเยาวชน ผู้นำในการนำละหมาดการอ่านคูกุบะฮ์ในวันศุกร์และกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นทางผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอแนวทางดังนี้

1.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆ โดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชน

2.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบเป็นกันเอง

3.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มัสยิด

4.ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกตะอวะฮ์ในทุกๆเดือนโดยผ่านการสนับสนุนงบจากมัสยิดสำหรับบางคน

5.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เภรัญญิกพร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำและฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน

6.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่

7.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมกับการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ

8.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี

9.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆ เรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม

10.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม

11.คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆ เช่น กิจกรรมพบปะครอบครัว กิจกรรมเยี่ยมเยียนระหว่างเยาวชนกับผู้อาวุโสในชุมชนและกิจกรรมกีฬาของชุมชนที่สามารถให้เยาวชนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ผู้ตอบแบบทดสอบถามเป็นเพศชายทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ตอบถูกทุกคนคือตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน รองลงมาคือตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร้อยละ 98.3 รองลงมาคือปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก ร้อยละ 92.6 ส่วนข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เคาะฎิบมีหน้าที่อ่านคุดบะห์วันศุกร์เท่านั้น ร้อยละ 25.7

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคณะกรรมการอิสลามได้มีการอบรมและการประชุมเป็นประจำในทุกๆเดือน จึงส่งผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจพร้อมกับสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่

แนวทางที่ดีกว่าซึ่งสอดคล้องกับหลักภาษาอาหรับที่บ่งบอกถึงการกระทำที่ต่อเนื่องและอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ
وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾

ความว่า “พระองค์ทรงเป็นผู้แต่งตั้งเราะสูลขึ้นคนหนึ่งในหมู่ผู้ไม่รู้จักหนังสือจากพวกเขาเองเพื่อสาธยายอายาตต่างๆของพระองค์แก่พวกเขาและทรงทำให้พวกเขาผุดผ่องและทรงสอนคัมภีร์และความสุขุมคัมภีร์ภาพแก่พวกเขาและแม้ว่าแต่ก่อนนี้พวกเขาอยู่ในการหลงผิดอย่างชัดแจ้งก็ตาม”

(อัลอุมมะฮฺ:2)

จากอายะฮ์ข้างต้นอัลลอฮ์ ﷻ ได้ใช้สำนวนอายะฮ์ที่เป็นการกระทำที่เป็นปัจจุบัน นั่นก็คือ ฟิอิล มุฎอริฮฺ (การกระทำที่กำลังปฏิบัติอย่างไม่หยุด) สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกระทำที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการขัดเกลาจิตใจเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ในสมัยนั้นจนสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่แสงสว่างของอิสลาม

5.2.2 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาในระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัวและยังมีหน้าที่ในการประสานงานกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆที่มีอยู่ในสังคมจนส่งผลกระทบต่อความตระหนักในหน้าที่ที่ได้รับภารกิจไว้วางใจ ซึ่งจะสอดคล้องกับอับดุลลอฮ์มาลิก หมัดเธะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่าปัญหาที่ทำให้ผู้นำมุสลิมไม่สามารถดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามได้มี 4 ประการ คือ ประการแรกผู้นำมุสลิมขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจะซึ่งสอดคล้องกับประการที่สองผู้นำมุสลิมไม่ตระหนักและไม่ให้ความสำคัญในการดูแลเยาวชน ประการที่สามผู้นำขาดทักษะและประสบการณ์ในการดูแลเยาวชน และประการสุดท้ายผู้นำขาดความสัมพันธ์กับกลุ่มเยาวชน

เมื่อพิจารณาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

5.2.2.1 ด้านศาสนา พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านศาสนา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือมีจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์และรองลงมาคือมีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการให้ความสำคัญต่อเรื่องเหล่านั้นเป็นอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับอิบรอฮิม ตาเยะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่า บทบาทของอิมามโดยรวม บทบาทในด้านศาสนาและบทบาทในด้านการบริหารอยู่ในระดับมาก ดร.ลรัตน์ ภมรบุตร, (2007) ที่กล่าวว่า ผู้นำศาสนาอิสลามมีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่มากที่สุด คือ ด้านศาสนา

5.2.2.2 ด้านการศึกษา พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนฟิรฎูอิน(ตาคีตา) รองลงมาคือมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความตระหนักของผู้นำในความรับผิดชอบที่จะต้องถูกสอบถามจากชุมชนและจะถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งสอดคล้องกับ अबดุลอะซีซ เจ๊ะมะมะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่า ระดับภาวะผู้นำของอิมามด้านความรับผิดชอบ ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านกระบวนการควบคุม โดยภาพรวมและหลายด้านอยู่ในระดับมาก

5.2.2.3 ด้านกิจกรรม พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านการจัดกิจกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยคือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา รองลงมาคือมีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟิรฎูและมีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทางมัสยิดได้จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีการศึกษาเท่านั้นแต่ไม่มีกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนทั่วไปและโดยปกติกิจกรรมที่ทางคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่เน้นหนักในเรื่องวิชาการ การบรรยาย การชี้แนะและก็เป็นเรื่องที่ไม่สามารถสร้างความดึงดูดต่อเยาวชนอีกเช่นกัน

5.1.3 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลจากการสะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มากมายโดยมีปัญหาคือ ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ เยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ การละหมาดที่ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ละหมาดที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ เยาวชนบางคนไม่ละหมาด ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักศรัทธาที่มีเยาวชนไม่เข้าใจความหมายของคำว่า ซิริก เข้าใจในหลักการศรัทธาแต่ไม่สามารถอธิบายได้ตามที่เข้าใจ รู้ในหลักศรัทธาแต่ขาดความเชื่อมั่นอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกี่ยวกับอบายมุข มีเยาวชนที่มั่วสุมกับยาเสพติด ตึมน้ำกระท่อมและปัญหาความเป็นผู้นำของเยาวชน ผู้นำในการนำละหมาด การอ่านคฺฎิบะฮ์ในวันศุกร์และกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นทางผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอแนวทางดังนี้

1. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆ โดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชน

2. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบเป็นกันเอง
3. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มีสยิด
4. ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกตะอวะฮฺในทุกๆเดือนโดยผ่านการสนับสนุนจากมัสยิดสำหรับบางคน
5. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เทร็ดูญิกพร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำ และฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน
6. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่
7. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมด้วยการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ
8. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี
9. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆเรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม
10. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม
11. คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆ เช่น กิจกรรมพบปะครอบครัว กิจกรรมเยี่ยมเยียนระหว่างเยาวชนกับผู้อาวุโสในชุมชนและกิจกรรมกีฬาของชุมชนที่สามารถให้เยาวชนมีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยบทบาทของคณะกรรมการอิสลามในการพัฒนาเยาวชนไปปรับใช้ มีดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากการวิจัยบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่าบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเพื่อสร้างคุณภาพในการพัฒนาเยาวชน ผู้เข้าวิจัยใคร่ขอเสนอข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเยาวชนดังนี้

5.3.1.1 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรสร้างความใกล้ชิดกับเยาวชน

5.3.1.2 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรก่อตั้งชมรมเยาวชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมัสยิด โดยมีระเบียบของชมรมมาบังคับใช้พร้อมกับกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และแนวทางการปฏิบัติงานที่สามารถประเมินและติดตามโดยมัสยิดอีกด้วย

5.3.1.3 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรชี้แนะเยาวชนในทุกๆกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น ซึ่งเยาวชนถือเป็นเสาหลักของสังคมที่มีความสามารถเหนือบุคคลอื่นเนื่องด้วยความแข็งแกร่งในด้านจิตใจและร่างกายแต่เมื่อปราศจากการชี้แนะจากบุคคลที่มีประสบการณ์สังคมนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จอีกเช่นกัน

5.3.1.4 การพัฒนาเยาวชนต้องมีแนวทางที่หลากหลายเพื่อไปปรับใช้กับใครคนใดคนหนึ่งให้ได้ผลและสำเร็จเนื่องจากความไม่เหมือนของแต่ละบุคคล บางทีแนวทางและรูปแบบการสร้างอาจจะสำเร็จกับคนนี้ แต่แนวทางและรูปแบบการสร้างเดียวกันนี้อาจจะใช้ไม่ได้ผลกับอีกคนหนึ่ง ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจบุคคลที่กำลังสร้างอยู่อย่างแท้จริง พร้อมด้วยความไม่ท้อแท้ต่อบททดสอบที่ได้เผชิญอยู่ ซึ่งไม่มีความสำเร็จที่ได้มายกเว้นต้องได้รับการทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 เสนอให้มีการสัมภาษณ์ เจาะลึกในประเด็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนและดำเนินการวิจัยต่อในเรื่องดังกล่าวเพื่อสามารถนำแนวทางการพัฒนาเยาวชนใช้จริงในบริบทสังคมที่แตกต่างกัน

5.3.2.2 เสนอให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็น ความพึงพอใจของเยาวชนและสัปปุรุชต่อบทบาทของคณะอิสลามประจำมัสยิด

5.3.2.3 เสนอให้มีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างผู้นำที่มีศักยภาพในการสืบทอดบทบาทของผู้นำต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ/เอกสาร

- บุญชม ศรีสะอาด. 2545. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- บุญชม ศรีสะอาด. 2553. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ไพศาล วรคำ. 2554. การวิจัยทางการศึกษา. สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540. 2540, 9 พฤษภาคม. รทกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 114 ตอนที่ 65 ก. หน้า 3
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2540. ปธานุกรมศัพท์ทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ
- วินัย สมะออน. 2539. คู่มือการบริหารมัธยมและชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2545. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร
- สมาคมศิษย์เก่าอาหรับประเทศไทย. 1999. พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย. อัลมะดีนะฮฺ อัลมุเนาะวะเราะฮฺฮฺ : ศูนย์กษัตริย์พะฮฺฮฺ เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน
- พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550. 2550, 30 ธันวาคม. เล่มที่ 125 ตอนที่ 9 ก. หน้า 1
- พัทยา สายหู. 2540. กลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสือแปล

- Abdul Majīd al-Zindāniy. 2556. หลักการเอกภาพของอัลลอฮ์ เล่มที่ 1 แปลโดย สถาบันอิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา. นนทบุรี : บริษัทเฟิร์สออปเพซ
- Abu al'Alā al-Maudūdīy. 2001. **Menjadi Muslim**. Yogyakarta : Penerbit Mitra Pustaka
- Ahmad Yānī. 2000. **Panduan Memakmurkan Masjid Kajian Praktis bagi Aktivistis Masjid**. Jakarta : Penerbit Dea Press
- Ali 'Abdul Halim Mahmūd. 2000. **Pendidikan Ruhani** แปลโดย อับดุลไฮยี อัล-คัตตานี Jakarta : Gema Insani Press
- Ibrāhīm al-Buraikān. 1998. **Pengantar Studi Aqidah Islam**. Jakarta. แปลโดย อนิส มัตตา Jakarta : Penerbit Robbani Press

- Muṣṭafā Sibā'iy. 1985. **Al-Sīrah al-Nabawīyyah** แปลโดย เฆาะซาลี เบ็ญหมัด. นนทบุรี : บริษัทเพิร์สออปเซ็ท
บริษัทเพิร์สออปเซ็ท
- Najib Khālīd al-'Amīriy. 1994. **Tarbiyah Rasulullah.** แปลโดย พิรุรัตน์ นุรซั่ม
Jakarta : Gema Insani Press
- Nāsih'Ulwān. 1994. **Pendidikan Anak Dalam Islam.** แปลโดย ยามาสุตติน
มีรี. Jakarta : Pustaka Amānī
- Sa'id Hawā. 2002. **Ar-Rasul Muhammad SAW.** แปลโดย กาโศร ชูฮัรดีย. Solo :
Pustaka Mantiq
- Sayyid Muhammad Nūh. 1996. **Dakwah Fardiyah.** แปลโดยอ็ซฟา อ็ฟการีนา. Solo :
Penerbit Era Intermedia
- Yuhanas Ilyās. 2000. **Kuliah Aqidah Islam.** Yogyakarta : Penerbit Lembaga
Pengajian dan Pengamalan Islam.
- Yūsuf al-Qaradōwiyy. 2000. **Karakteristik Islam.** แปลโดย รอฟิอ มุเนาวัร. Surabaya
: Penerbit Risalah Gusti

หนังสืออาหรับ

- Abdul Azīz bin Bāz. 2002. **al-Da'awah ilā Allah wa Akhlāq al-Du'aāh** (الدعوة إلى الله
وأخلاق الدعوة). al-Riyād : Ri'aāsah Idāroh al-Buhūth al-'Ilmiyyah wa al-'Ifṭā'
- Abdul Qādir 'Audah. 1985. **al-Islām Baina Jahl Abnā'ihī wa 'Ajzi 'Ulamā'ih**
(الإسلام بين جهل أبنائه وعجز علمائه). n.p.
- Abdul Raḥmān Bilah Alī. 1992. **al-Tarbiyyah al-Islāmiyyah li al-Syabāb** (التربية
الإسلامية للشباب). Majalah al-Jāmi'ah al-Islāmiyyah bi al-Madīnah
al-Munawwarah
- Abdul Raḥmān al-Rajihīy. n.d. **Sharah Ṣoḥīh Ibn Hibbān** (شرح صحيح ابن حبان). n.p.
- Abdul Wadūd. 1974. **Qādat al-Gharb Yaqōlūn Dammiru al-'Islām Abīdū Ahlah**
(قادة الغرب يقولون دمروا الإسلام أيبدو أهله). n.p.
- Abū Dāwūd, Sulaiman bin al-'Ash'ath. n.d. **Sunan Abī Dāwūd** (سنن أبي داود). Bayrūt :
Maktabah al-'Aṣriyyah
- 'Atiyah bin Muhammad. n.d. **Sharh al-'Arba'in al-nawawīyah** (شرح الأربعين النووية).
n.p.
- 'Alā'uddīn Alī bin Hussām al-Dīn. 1981. **Kanz al-'Ummāl fi Sunani al-Aqwāl wa
al-Af'aāl** (كنز العمال في سنن الأقوال والأفعال) Dār Mu'assah al-Risālah E.L.
- al-Baghawīy, Muhammad bin al-Firā'a. 2000. **Ma'aālim al-Tanzīl fi Tafsīr
al-Qur'aān** (معالم التنزيل في تفسير القرآن). Bayrūt : Dār Ihyā'i al-Turāth al-Arabiyy

- Badruddīn al-‘Aini. n.d. **‘Umdah al-Qārī Sharah Ṣohīh al-Bukhārī** (عمدة القاري شرح صحيح البخاري). Bayrūt : Dār Ihyā’a al-Turāth al-‘Arabiyy
- Badruddīn Muḥammad bin Abdullah. 1957. **al-Burhān fi ‘Ulūm al-Qur’ān** (البرهان في علوم القرآن). Dār Ihyā’a al-Kutub al-‘Arabiyyah ‘Isā al-Bābī al-Halbiyy wa Shara’ikuh. n.p.
- al-Baidāwīy. 1958. **Anwār al-Tanzīl wa Asrār al-Ta’awīl** (أنوار التنزيل وأسرار التأويل). Bayrūt : Dār Ihyā’a al-Turāth al-‘Arabiyy
- al-Bukhārīy, Muḥammad bin Ismā‘il Abū Abdullah. 2001. **al-Jāmi‘u al-Musnad al-Ṣaḥīḥ al-Mukhtaṣar min ‘Umūr Rasūlillāh wa Sunanih wa ‘Ayāmih** (الجامع المسند الصحيح المختصر من أمور رسول الله صلى الله عليه وسلم وسننه وأيامه). Dār Ṭawq al-Najāh. n.p.
- Hasan al-Nadwīy. n.d. **Mādhā Khasira al-‘Aālam bi Inhiṭāṭ al-Muslimīn** (ماذا خسر العالم بانحطاط المسلمين). Miṣr : Maktabah al-Iman
- _____. 1979. **Ilā al-‘Islām Min Jadīd** (إلى الإسلام من جديد). Damshiq : Dār al-Qolam li al-Nashr wa al-Tawzī‘i
- Ibn ‘Allān. 2004. **Dalīl al-Falīḥīn li Tarqī Riyād al-Sōlihīn** (دليل الفالحين لطرق رياض الصالحين). Lobnān : Dār al-Ma‘arifah li al-Tobā‘ah wa al-Nasr wa al-Tawzī‘i
- Ibn Baṭṭāl. 2003. **Sharah Ṣohīḥ al-Bukhārī li Ibn Baṭṭāl** (شرح صحيح البخاري لابن بطال). al-Riyād : Maktabah al-Rushd al-Sa‘uūdiyyah
- Ibn Hajar, Ahmad bin Alī bin Hajar. 1957. **Fath al-Bāriyy Sharah Ṣohīḥ al-Bukhārī** (فتح الباري شرح صحيح البخاري). Bayrūt : Dār al-Ma‘arifah
- Ibn Hisham. 1955. **Al-Sīrah al-Nabawīyyah li Ibn Hisyām** (السيرة النبوية لابن هشام). Miṣr : Sarīkah Maktabah wa Matba’ah
- Ibn Ishāq. 1978. **Sīrah Ibn Ishāq Kitāb al-Sīr wa al-Maghāzī** (سيرة ابن إسحاق). Bayrūt : Dār al-Fikr
- Ibn Jawziyy, Ali bin Muhammad. 2000. **Zad al-Masīr fi ‘Ul al-Tafsīr** (زاد المسير في علم التفسير). Bayrūt : Dār al-Kitāb al-Arabiyy
- Ibn Kathīr, Ismā‘il bin ‘Umar. 1999. **Tafsīr al-Qur’ān al-‘Azīm** (تفسير القرآن العظيم). Dār al-Ṭoyyibah lin Nashr wal Tawzī ‘i. n.p.
- Ibn Kathīr, Ismā‘il bin ‘Umar. 1976. **al-Sīrah al-Nabawīyyah Min al-Bidāyah wa al-Nihayāh li Ibn Kathīr** (السيرة النبوية من البداية والنهاية لابن كثير). Bayrūt : Dār al-Ma‘arifah li al-Tobā‘ah wa al-Nashr wa al-Tawzī‘i
- Ibn Munzir, Abu Bakr Muhammad bin Ibrahīm. 2002. **Kitāb Tafsīr al-Qur’ān** (كتاب تفسير القرآن). al-Madīnah al-Munawwarah : Dār al-Ma’aāthir

- Ibn Rajab al-Hambalīy. 2001. **al-Jāmi‘u li Tafsīr al-Imām Ibn Rajab al-Hambaliy** (الجامع لتفسير الإمام ابن رجب الحنبلي). al-‘Arabiyyah as-Sa‘ūdiyyah : Dār al-‘Aāsimah al-Mamlakah
- Ibn Rajab al-Hambalīy. 1996. **Fathul Bārī .Sharah Şoḥīḥ al-Bukhārīy** . فتح الباري شرح (صحیح البخاري). al-Qāhiroh : Maktab Taḥqīq Dār al-Haromain
- Ibn Sa‘ad. 1990. **al-Ṭobāqot al-Kubrā**(الطبقات الكبرى). Bayrūt : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah
- Ibn Sa‘ad. 1999. **Hayāh Al-Şohabah**(حياة الصحابة). Bayrūt : Mu’assah al-Risālah al-Tobā‘ah wa al-Nasr wa al-Tawzī‘i
- Ibn Taimiyyah. 1995. **Majmū‘u al-Fatawā**(مجموع الفتاوى). al-Madīnah al-Munawwarah al-Mamlakah al-‘Arabiyyah as-Sa‘ūdiyyah : Majma‘a al-Malik Fahd al-Mushaf al-Sharīf
- Ibn Taimiyyah. 1996. **al-’Iman**(الإيمان). al-’Urdu : al-Maktab al-Islāmī ‘Ammān
- Izzuddin. n.d. **Subuli al-Salām**(سبل السلام). Dār al-Hadith. n.p.
- Mālik bin Nabī. 1991. **Daur al-Muslim wa Rişālatoh fi al-Tholoth al-’Akhīr min al-Qorni al-’Ishrīn**(دورُ المسلمِ ورسالتُهُ في الثلثِ الأخيرِ من القرنِ العشرين). Sūriyah : Dār al-Fikr
- _____. 1986. **Syurūṭ al-Nahdoh**(شروط النهضة). Sūriyah : Dār al-Fikr
- al-Māwardiy. n.d. **al-Nakt wa al-’Uyūn**(النكت والعيون). Bayrūt : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- Miftah Farīd. 1997. **Masyarakat Ideal**. Bandung
- Muhammad Kudair. 1995. **Kawthar al-Ma‘aāniy al-Darāriy fi Kashf Khabāyā Şoḥīḥ al-Bukhārīy**(كوثر المعاني الدراري في كشف خبايا صحيح البخاري). Bairūt : Mu’assasah al-Risālah
- Muhammad bin Mukram. 1993. **lisānul ‘Arab**(لسان العرب). Bayrūt : Dār Sādir
- Muhammad Nāşiruddīn al-Albāniy. n.d. **Şaḥīḥ wa Da‘iif Sunan Abī Dāwūd**(صحيح وضعيف سنن أبي داود). Markaz Nūr Islām li Abḥāth al-Qur’ān wa al-Sunnah bi Askandariyyah
- Muhammad Nāşiruddīn al-Albāniy. n.d. **Şaḥīḥ wa Da‘iif Sunan al-Tirmidhīy**(صحيح وضعيف سنن الترمذي). Markaz Nūr Islām li Abḥās al-Qur’ān wa al-Sunnah bi Askandariyyah
- Muhammad Nāşiruddīn al-Albāniy. 1985. **Mishkah al-Maşābiḥ**(مشكاة المصابيح) Bayrūt : Maktab al-Islāmiy
- Munīr Qudbān. 1992. **Fiqh al-Sīrah**(فقه السيرة). Jāmi‘ah Ummul Qurā

- Muhammad ‘Alī al- Sābūnīy. 1997. **Sofwah al-Tafāsīr**(صفوة التفاسير). al-Qāhirah
- Muhammad al-Ghāzalī as-Siqā. 1970. **Fiqh al-Sīrah**(فقہ السیرة). Bayrūt : Dār al-Qolam
- Muslim bin al-Hajjāj. n.d. **al-Musnad al-Ṣoḥīḥ al-Mukhtaṣar bi naql al-‘Adl ‘an al-‘Adl ilā Rasūlīla**(المسند الصحيح المختصر بنقل العدل عن العدل إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم). Bayrūt : Dār Ihyā’i al-Turāth al-Arabiyy
- al-Nawawīy. 1971. **al-Minhāj Sharḥ Shohīḥ Muslim**(المنهاج شرح صحيح مسلم). Bayrūt : Dār Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiyy
- al-Qostalaniy. 1901. **Irshad al-Sarī li Sarḥ Ṣhoḥīḥ al-Bukhāriyy**(إرشاد الساري لشرح صحيح البخاري). Miṣr : al-Maṭba‘ah al-Kubrā al-Amīriyyah
- al-Qurṭubiy, Muhammad bin Ahmad. 1964. **al-Jāmi‘u li ‘Aḥkām al Qur’aān**(الجامع لأحكام القرآن). al Qāhirah : Dār al-Kutub al-Miṣriyyah
- al-Sa‘adiy, Abdur Rahmān bin Nāṣir. 2000. **Taisīr al-Karīm al-Rahmān fi Tafsīr Kalām al-Mannān**(تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان). Mu’assasah al-Risālah
- al-Sayūṭiy. n.d. **al-Dur al-Manshūr**(الدر المنثور). Bayrūt : Dār Fikr
- _____. 2004. **Tāriḫ al-Khulāfa’**(تاريخ الخلفاء). Maktabah Nazār Musthofā al Bāz
- Sayyid Al-Jamīliy. 1995. **Qazawat al-Nabiy Shollalloh alaihi Wasallam**(غزوات النبي صلى الله عليه وآله وسلم). Bayrūt : Dar Wa al-Maktabah
- Sayyid Quṭub. 1990. **Fī Zilāl al-Qur’aān**(في ظلال القرآن). Bayrūt: Dār Syurūq al- Qāhiroh
- Safyu al-Rahmān al-Mubārakfūry. n.d. **al-Rahīq al-Makhtūm**(الرحيق المختوم). Bayrūt : Dār al-Hilāl.
- al-Shaukāniy. 1993. **Nīl al-‘Uwṭar**(نيل الاوطار). Miṣr : Dār al-Hadith
- al-Ṭabariy, Muhammad bin Jarīr. 2000. **Jāmi‘u al-Bayān fī Ta’awīl al Qur’aān**(جامع البيان في تأويل القرآن). Mu’assasah al-Risālah
- al-Tirmidhīy, Muhammad bin ‘Isa bin Thaurah. 1975. **Sunan al-Tirmidhiyy**(سنن الترمذي). Miṣr : Sharkah Maktabah wa Mutaba‘ah Muṣṭafā Bābī al-Halabiyy
- al‘Uthaimīn, Muhammad bin Ṣōlih. 1957. **Sharah Riyād al-Ṣōlihīn**(شرح رياض الصالحين) Riyād : Dār al-Waṭon li al-Nashr
- al‘Uthaimīn, Muhammad bin Ṣōlih. 1992. **Zād al-Dā‘iyyah ilā Allōh**(زاد الداعية إلى الله) Dār al-Thiqoh li al-Nashr wa al-Tauzī’i

- Zainu al'Abidīn al-Haddādiy. 1988. **Faid al-Qodīr Sharh al-Jamī'i al-Ṣoghīr** (فيض القدير شرح الجامع الصغير). Misr : Maktabah al-Tijāriyyah al-Kubrā
- al-Zarqāniy. 2003. **Sharah al-Zarqāniy alā Muwaṭo' al-'Imām Mālik** (شرح الزرقاني على موطأ الإمام مالك). al-Qāhiroh : Maktabah al-Thaqōfah al-Dīnniyyah

รายงานวิจัย/วิทยานิพนธ์

- ดรัลรัตน์ ภมรบุตร. 2007. บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม(โต๊ะอิหม่าม) ในการบริหารพัฒนาชุมชนมุสลิม : กรณีศึกษามัสยิดในเขตมีนบุรี. วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- สะสือรี วาลี. 2007. การตะอวะฮฺของคณะกรรมการประจำมัสยิดในการส่งเสริมการเคาะลาฮญุมมาอะฮฺ : กรณีศึกษาคณะกรรมการประจำมัสยิดในอำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์สาขาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- เจ๊ะมูฮามัดสัน เจ๊ะอูมา. 2002. บทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อับรอฮิม ตาเยะ. 2012. บทบาทด้านศาสนา การศึกษาและการบริหารของอิหม่ามในจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์สาขาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อับดุลลอฮฺมาลีก หมัดหะเร. 2012. การดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของผู้นำมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อับดุลอาชีซ เจ๊ะมามะ. 2012. ภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์สาขาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อานูวา มะแซ. 2012. บทบาทของอิหม่ามในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลเมืองตากใบ. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาประวัติศาสตร์และอารยธรรมอิสลาม มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

บุคลากรกรม

บรอเฮง แวนาแฉะ. 2017 สัมภาษณ์, วันที่ 20 ตุลาคม

เอกสาร

ทะเบียนมัสยิดในจังหวัดนราธิวาส

ภาคผนวก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานเลขานุการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา โทร ๐๙-๓๙๒๐-๘๓๒๙

ที่ มอ ๓๕๑/ว ๑๙๖๗

วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ท่านเจ้าหน้าที่ย

ด้วย นายมูฮามะ แวนาชา รหัสนักศึกษา ๕๗๒๐๔๒๐๐๑๑ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาคี๊ะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมกันนี้ขอส่งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส" จำนวน ๑ ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

(ดร.ยูโซะ คาคี๊ะ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

ข้อความเดียวกันเรียน

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.เอิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ กาวีนา

ที่ ศบ 0521.2.08/๑176

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลสุตะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

15 ธันวาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัด สกกรี มั่นบุญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นายมูฮัมหมะ แวนาชา รหัสนักศึกษา 5720420011 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา ก้าวถึงทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาน๊ะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมกับนี้ขอส่งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส" จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.มูฮัมหมัด คานะ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทร 09-3920-8329

โทรสาร 0-7334-8726

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๘/๓๕๕

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโท

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ชุด

ด้วยนายมูฮัมหมัด แวนาชา รหัสนักศึกษา ๕๗๐๐๔๒๐๑๑๐ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กาค๊ะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรโรงเรียนของท่านโดยการตอบแบบสอบถาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ข้อมูลในครั้งนี เพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.มูหัมมัดคาลิล วาหิด)

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิชาการแทน

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทร ๐๘-๔๓๐๕-๕๒๘๖

โทรสาร ๐-๗๓๓๔-๘๗๒๖

ที่ ศธ ๐๕๑๓๑.๒.๐๘/๑๘๖๗

วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประสิทธิ์ ตำบลสุทโธวิท
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ๙๕๐๐๐

๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยของนักศึกษาระดับปริญญาโท

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายนายอูฮามะ แวนาชา รหัสนักศึกษา ๕๓๒๐๕๒๐๐๑๑ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสมาแอ กานเต๊ะ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ นักศึกษาจะต้องเก็บข้อมูลจากท่านโดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดให้ข้อมูลในครั้งนี เพื่อเป็นการดำเนินการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มูหัมมัดรอฟี แวหะมะ)
คณบดีวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ ๐๘-๕๓๗๕-๕๒๘๖

โทรสาร ๐-๗๓๓๔-๘๗๒๖

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิบรอเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์(วิทยาเขตปัตตานี)
2	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การ์รีนา	ประธานกรรมการหลักสูตรอิสลาม ศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)
3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมมัดสกรี มัณญู	คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาตอนี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

**รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม
กำหนดแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส**

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นายซาฟอี เจ๊ะเลาะ	ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
2	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	รองประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
3	นายต่วนดอเลาะ ต่วนกะจิ	รองประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
4	นายหะยีอับลุรอกฮัก อาลี	เลขาธิการกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
5	นายอับลุลาฮิช เจ๊ะมามะ	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
6	นายบรอเฮง แวนาแวน	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
7	นายแวนาแซ แวมามู	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
8	นายอับลุฮาฟิช ซีเซ็ง	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
9	นายสุโฮมี มะกะ	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
10	นายรุสดีย์ โดฮาร์	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
11	นายมุฮัมหมัดนอร์ สาและ	รองประธานชมรมอีม่าม เคาะฎีบ บีลาต อำเภอตากใบ
12	นายอับลุกอเดร์ สนิโซ	รองประธานชมรมอีม่าม เคาะฎีบ บีลาต อำเภอตากใบ
13	นายบือราเฮง อุเซ็ง	เลขาธิการชมรมอีม่าม เคาะฎีบ บีลาต อำเภอตากใบ
14	นายสุโฮมีง ตะตึนลาฮา	เหรัญญิกชมรมอีม่าม เคาะฎีบ บีลาต อำเภอตากใบ
15	นายอับลุรอสะ เสาะเลาะ	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
16	นายอับลุมาน๊ะ อุเซ็ง	หัวหน้าฝ่ายกีฬาและเยาวชน
17	นายซารีปี รอนิง	หัวหน้าฝ่ายประนีประนอม
18	นายยูโซ๊ะ ดาโอะ	หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการ
19	นายมะลูเต็ง สารสีนา	หัวหน้าฝ่ายเศรษฐกิจ
20	นายอับลุปลาด้า แซยูปา	หัวหน้าฝ่ายสมรส

ภาคผนวก ค
ค่าเที่ยงตรงในการวิจัย

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity)
ตอนที่ 1 บทบาทด้านต่างๆของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ
จังหวัดนราธิวาส

ข้อ	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
บทบาทด้านศาสนา "ด้านการส่งเสริมในเรื่องหลักปฏิบัติ(รูกนอิสลาม)"						
1	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องหลักปฏิบัติในภาพรวม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องความหมาย ความสำคัญของชะฮาดะฮ์และสิ่งที่ทำให้ชะฮาดะฮ์เป็นโมฆะ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3	ท่านได้มีการติดตามต่อความไม่เข้าใจในเรื่องชะฮาดะฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4	ท่านได้เฝ้าระวังต่อการเป็นมรุดด์ของสัปบุรุษ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องความหมายของการละหมาด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในความสำคัญของการละหมาด	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
7	ท่านได้มีการติดตามบุคคลที่ไม่ปฏิบัติการละหมาดวันศุกร์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8	ท่านได้มีการให้กำลังใจต่อผู้ที่ขยันละหมาด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการถือศีลอด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10	ท่านได้มีการติดตามบุคคลที่ไม่ถือศีลอด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
11	ท่านได้มีการตักเตือนบุคคลที่ไม่ถือศีลอด	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
12	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมละศีลอดร่วมกัน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
13	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องชะกาต	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
14	ท่านได้ประชุมกรรมการในการหาบุคคลที่สามารถรับชะกาต	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
15	ท่านได้มีการแจกจ่ายชะกาตสำหรับผู้ที่มีสิทธิ์รับชะกาตทั้งแปดประเภท	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16	ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์สรุปผู้ที่มีสิทธิ์รับชะกาตทั้งแปดประเภท	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17	ท่านได้มีการสั่งสอนเรื่องการประกอบพิธีฮัจญ์	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้

ข้อ	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
บทบาทด้านศาสนา "ด้านการส่งเสริมในเรื่องหลักศรัทธา(รูกอนอีมาน)"						
18	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
19	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
20	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์และโทษ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อคัมภีร์ของอัลลอฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
25	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
26	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการเตรียมตัวต่อวันอาคิเราะฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
27	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อการกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
28	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการยอมรับต่อการกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
บทบาทด้านศาสนา "ด้านการส่งเสริมในเรื่องหลักอียศาน"						
29	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาจริยธรรม	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
30	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
31	ท่านได้มีการตกแต่งเดือนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
32	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตอาสา	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
33	ท่านได้ยกย่องบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
34	ท่านได้มีการรณรงค์ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
บทบาทด้านการศึกษา "ด้านการส่งเสริมการศึกษาที่เป็นรายบุคคล"						
35	ท่านได้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนฟิรฎูอื่น(ตาดีกา)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
36	ท่านได้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
37	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมทดสอบการอ่านสุเราะฮ์อัลฟาติฮะฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
38	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมการอ่านรูกอนเกาวลีฮ์(คำอ่าน)ในละหมาด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
39	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมกือรอตี/อิกรออและอื่นๆ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
40	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอ่านอัลกุรอานหลังละหมาดฟัรฎู	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
41	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอบรมก่อนแต่งงาน	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
บทบาทด้านการศึกษา “ด้านการส่งเสริมการศึกษาที่เกิดจากมัสยิด”						
42	ท่านได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นรายสัปดาห์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
43	ท่านได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นรายเดือน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
44	ท่านได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นรายปี	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
45	ท่านได้มีการจัดการบรรยายตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
บทบาทด้านกิจกรรม “ด้านการส่งเสริมกิจกรรมเฉพาะเยาวชน”						
46	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
47	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟัรฎู	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
48	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนอ่านคุตบะฮ์วันศุกร์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
49	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นอิมามละหมาดตระอเวียห์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
50	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายสัปดาห์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
51	ท่านได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายสัปดาห์ของเยาวชนในมัสยิด	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
52	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายเดือน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
53	ท่านได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายเดือนของเยาวชนในมัสยิด	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
54	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
55	ท่านได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายปีของเยาวชนในมัสยิด	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
56	ท่านได้มีการแนะนำและให้คำปรึกษากับเยาวชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
57	ท่านได้มีการสนับสนุนงบในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	ตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2	ตามหลักการอิสลามทุกบทบาทขึ้นอยู่กับผู้นำ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3	ตามหลักการอิสลามบทบาทของผู้นำในชุมชนเป็นแค่พิธีกรรมฟายะฮ์	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4	ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องรับรู้ในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5	ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องแก้ไขปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตามความสามารถ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6	ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องรับทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
7	ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องมีการดักเตือนลับปुरुชในสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8	ผู้นำต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9	ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาการศึกษาถือเป็นปัญหาหลัก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10	ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
11	ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาเยาวชนถือเป็นปัญหาหลัก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12	การบริหารมัสยิดต้องยึดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 เป็นที่ตั้ง	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
13	ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 อิมามเป็นประธานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
14	ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาพุทธศักราช 2540 อิมามมีหน้าที่นำละหมาดอย่างเดียว	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
15	ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาพุทธศักราช 2540 เคาะฎิบมีหน้าที่อ่านคุดบะฮ์วันศุกร์เท่านั้น	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
16	ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาพุทธศักราช 2540 บิลาลมีหน้าที่เชิญชวนในการปฏิบัติศาสนกิจ	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ผลการประเมิน
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
17	ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 กรรมการมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
18	ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 ไม่มีการระบุน้ำหนักของกรรมการต่อเยาวชน	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
19	ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 ไม่มีการระบุน้ำหนักของกรรมการในการแก้ปัญหาของชุมชน	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
20	การไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 ถือว่าผิดตามกฎหมาย	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ง
ค่า Reliability

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ค่า Reliability ผลการทดลองใช้แบบสอบถาม(Try Out) จำนวน 30 คน
รวมทั้งฉบับ เท่ากับ .953 สามารถจำแนกเป็นด้าน รายชื่อดังนี้

ตอนที่ 1 บทบาทด้านศาสนา

ข้อ	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	Reliability
1	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องหลักปฏิบัติในภาพรวม	.975
2	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องความหมาย ความสำคัญของชะฮาดะตัยน์และสิ่งที่ทำให้ชะฮาดะตัยน์เป็นโมฆะ	.974
3	ท่านได้มีการติดตามต่อความไม่เข้าใจในเรื่องชะฮาดะตัยน์	.974
4	ท่านได้เฝ้าระวังต่อการเป็นมรดกของสัปบุรุษ	.974
5	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องความหมายของการละหมาด	.974
6	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในความสำคัญของการละหมาด	.975
7	ท่านได้มีการติดตามบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตามการละหมาดวันศุกร์	.974
8	ท่านได้มีการให้กำลังใจต่อผู้ที่ขยันละหมาด	.976
9	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการถือศีลอด	.974
10	ท่านได้มีการติดตามบุคคลที่ไม่ถือศีลอด	.974
11	ท่านได้มีการตักเตือนบุคคลที่ไม่ถือศีลอด	.974
12	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมละศีลอดร่วมกัน	.974
13	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องชะกาต	.975
14	ท่านได้ประชุมกรรมการในการหาบุคคลที่สามารถรับชะกาต	.974
15	ท่านได้มีการแจกจ่ายชะกาตสำหรับผู้ที่มีสิทธิ์รับชะกาตทั้งแปดประเภท	.975
16	ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์สรุผู้ที่มีสิทธิ์รับชะกาตทั้งแปดประเภท	.974
17	ท่านได้มีการสั่งสอนเรื่องการประกอบพิธีฮัจญ์	.974
18	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลักศรัทธาในภาพรวม	.974
19	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ์	.974
20	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์และโทษ	.974
21	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อเราะซูล	.974
22	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเกี่ยวกับหะดีษนบีมหัหมัด (ช.ล.)	.974
23	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์	.974
24	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อคัมภีร์ของอัลลอฮ์	.974
25	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์	.974
26	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการเตรียมตัวต่อวันอาคิเราะฮ์	.974
27	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อการกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ์	.974
28	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องการยอมรับต่อการกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ์	.975
29	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาจริยธรรม	.974
30	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม	.974

ข้อ	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	Reliability
31	ท่านได้มีการตักเตือนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	.975
32	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตอาสา	.974
33	ท่านได้ยกย่องบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม	.974
34	ท่านได้มีการรณรงค์ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	.974
29	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาจริยธรรม	.975
30	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม	.974
31	ท่านได้มีการตักเตือนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	.974
32	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตอาสา	.974
33	ท่านได้ยกย่องบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม	.974
34	ท่านได้มีการรณรงค์ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม	.975
	รวม Reliability ด้านศาสนา	.975

ตอนที่ 2 บทบาทด้านการศึกษา

ข้อ	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	Reliability
35	ท่านได้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนฟิรฎูฮีน(ตาดีกา)	.939
36	ท่านได้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในมัสยิด	.944
37	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมทดสอบการอ่านสุเราะฮ์อัลฟาติฮะห์	.941
38	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมการอ่านรูกุนเกาวลีฮ์(คำอ่าน)ในละหมาด	.941
39	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมกัรออาตี/อิกรออและอื่นๆ	.943
40	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอ่านอัลกุรอานหลังละหมาดฟิรฎู	.941
41	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอบรมก่อนแต่งงาน	.943
42	ท่านได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นรายสัปดาห์	.948
43	ท่านได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นรายเดือน	.941
44	ท่านได้มีการจัดการศึกษาที่เป็นรายปี	.941
45	ท่านได้มีการจัดการบรรยายตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลก	.944
	รวมค่า Reliability ด้านการจัดการศึกษา	.947

ตอนที่ 3 บทบาทด้านกิจกรรม

ข้อ	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด กับการสร้างเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	Reliability
46	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา	.962
47	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาดฟิรฎุ	.964
48	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนอ่านคุตบะห์วันศุกร์	.962
49	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นอิมามละหมาดตระอเวียห์	.961
50	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายสัปดาห์	.960
51	ท่านได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายสัปดาห์ของเยาวชนในมัสยิด	.959
52	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายเดือน	.960
53	ท่านได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายเดือนของเยาวชนในมัสยิด	.960
54	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็นรายปี	.962
55	ท่านได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายปีของเยาวชนในมัสยิด	.962
56	ท่านได้มีการแนะนำและให้คำปรึกษากับเยาวชน	.962
57	ท่านได้มีการสนับสนุนงบในการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชน	.961
	รวมค่า Reliability ด้านกิจกรรม	.986

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามและแบบทดสอบการวิจัย

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

เลขที่แบบสอบถาม แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่องบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัด
นราธิวาส

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 4 ตอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับบทบาทและความรู้ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
2. ขอความกรุณาตอบให้ครบทุกตอน ตามสภาพความเป็นจริง
3. ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ

แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับสถานการณ์ความเป็นจริง

1. เพศ
() ชาย
() หญิง
2. อายุ
() ไม่เกิน 30 ปี
() 31- 40 ปี
() 41- 50 ปี
() 51 ปีขึ้นไป
3. การศึกษาด้านสามัญ
() ระดับต่ำคือประถมศึกษา/มัธยมศึกษาตอนต้น
() ระดับกลางคือมัธยมตอนปลาย/ปวช/อนุปริญญา/ปวส.
() ระดับสูงคือปริญญาตรีขึ้นไป
4. การศึกษาด้านศาสนา
() ระดับต่ำคือตาดีกา/อับตีดาอีย
() ระดับกลางคือมุตาวัสลิต/ซานาเวีย
() ระดับสูงคือปริญญาตรีขึ้นไป
() สถาบันปอเนาะหรืออื่นๆ
5. ตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้ง
() อิมาม () เคาะฎิบ
() ปีลาล () กรรมการ
6. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง
() น้อยกว่า 4 ปี () 4 - 6 ปี
() 7 - 9 ปี () 10 ปีขึ้นไป

แบบสอบถามตอนที่ 2 บทบาทด้านต่างๆของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ข้อที่	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด	ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด					สำหรับผู้วิจัย
		น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
		1	2	3	4	5	
บทบาทด้านศาสนา							
การส่งเสริมในเรื่องหลักปฏิบัติ(รูกุนอิสลาม)							
1	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องหลักปฏิบัติ						
2	ท่านได้มีการจัดการศึกษาเรื่องความหมายและความสำคัญของชาฮาดัตย่นและสิ่งที่ทำให้ชาฮาดะฮ์เป็นโมฆะ						
3	ท่านได้มีติดตามต่อความไม่เข้าใจในเรื่องชาฮาดะฮ์						
4	ท่านเฝ้าระวังต่อการเป็นมรดตของสัปบุรุษ						
5	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องของความหมายของการละหมาด						
6	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องของความสำคัญของการละหมาด						
7	ท่านมีการติดตามบุคคลที่ไม่ปฏิบัติการละหมาดวันศุกร์						
8	ท่านมีการให้กำลังใจต่อผู้ที่ขยันละหมาด						
9	ท่านมีจัดการศึกษาเรื่องการถือศีลอด						
10	ท่านมีการติดตามบุคคลที่ไม่ถือศีลอด						
11	ท่านมีการตักเตือนบุคคลที่ไม่ถือศีลอด						
12	ท่านมีการจัดกิจกรรมละศีลอดร่วมกัน						
13	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการจ่ายซะกาต						
14	ท่านได้ประชุมกับคณะกรรมการมัสยิดในการหาบุคคลที่มีสิทธิ์รับซะกาต						
15	ท่านได้มีการแจกจ่ายซากาตสำหรับผู้ที่มีสิทธิ์รับซะกาตทั้งแปดประเภท						
16	ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์สรุผู้ที่มีสิทธิ์รับซะกาตทั้งแปดประเภท						
17	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องการประกอบพิธีฮัจญ์						

ข้อที่	บทบาทของคณะกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิด	ระดับบทบาทของคณะกรรมการ อิสลามประจำมัสยิด					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
บทบาทด้านศาสนา การส่งเสริมในเรื่องหลักศรัทธา(รุกนอีมาน)							
18	ท่านมีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหลัก ศรัทธาในภาพรวม						
19	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่ออัลลอฮ						
20	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ และโทษ						
21	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อ เราะฮูล						
22	ท่านมีการจัดการศึกษาเกี่ยวกับหะดีษนบี มุหัมมัด (ช.ล.)						
23	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อม ลาอิกะฮ์						
24	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อ คำภีร์ของอัลลอฮ						
25	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อวัน อาคิเราะฮ์						
26	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการเตรียมตัวต่อ วันอาคิเราะฮ์						
27	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการศรัทธาต่อ การกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ						
28	ท่านมีการจัดการศึกษาเรื่องการยอมรับต่อ การกำหนดความดีและความชั่วจากอัลลอฮ						

- 1 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง ปฏิบัติน้อย
- 3 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง
- 4 หมายถึง ปฏิบัติมาก
- 5 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด

ข้อที่	บทบาทของคณะกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิด	ระดับบทบาทของคณะกรรมการ อิสลามประจำมัสยิด					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
บทบาทด้านศาสนา การส่งเสริมในเรื่องหลักอริชาน							
29	ท่านได้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชา จริยธรรม						
30	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม						
31	ท่านมีการสั่งสอนในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม						
32	ท่านมีการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตอาสา						
33	ท่านได้ยกย่องบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม						
34	ท่านมีการรณรงค์ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม						
บทบาทด้านการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาที่เป็นรายบุคคล							
35	ท่านมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ฟรีกู้อื่น(ตาดีกา)						
36	ท่านมีการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนใน มัสยิด						
37	ท่านมีการจัดกิจกรรมทดสอบการอ่านสุเราะฮ์ อัลฟาติฮะฮ์และซูเราะฮ์ที่สำคัญอื่น						
38	ท่านมีการจัดกิจกรรมการอ่านรูกุนเกาวลีฮ์ (คำอ่าน)ในละหมาด						
39	ท่านมีการจัดกิจกรรมกิริออาตี/อิกรออและ อื่นๆ						
40	ท่านมีการจัดกิจกรรมอ่านอัลกุรอานหลัง ละหมาดฟรีกู						
41	ท่านมีการจัดกิจกรรมอบรมก่อนแต่งงาน						

1 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด

2 หมายถึง ปฏิบัติน้อย

3 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง

4 หมายถึง ปฏิบัติมาก

5 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด

ข้อที่	บทบาทของคณะกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิด	ระดับบทบาทของคณะกรรมการ อิสลามประจำมัสยิด					สำหรับ ผู้วิจัย
		น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	
		1	2	3	4	5	
บทบาทด้านการศึกษา การส่งเสริมการศึกษาที่เกิดจากมัสยิด							
42	ท่านมีการจัดการศึกษาที่เป็นรายสัปดาห์						
43	ท่านมีการจัดการศึกษาที่เป็นรายเดือน						
44	ท่านมีการจัดการศึกษาที่เป็นรายปี						
45	ท่านมีการจัดการบรรยายตามสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นในโลก						
บทบาทด้านกิจกรรม การส่งเสริมกิจกรรมเฉพาะเยาวชน							
46	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา						
47	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้นำ ละหมาดฟิรฎุ						
48	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนอ่านคุดบะฮ์ ศุกร์						
49	ท่านได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนเป็นอิมาม ละหมาดตะรอเวียะห์						
50	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็น รายสัปดาห์						
51	ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมราย สัปดาห์ของเยาวชนในมัสยิด						
52	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็น รายเดือน						
53	ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายเดือน ของเยาวชนในมัสยิด						
54	ท่านได้มีการจัดกิจกรรมเฉพาะเยาวชนที่เป็น รายปี						
55	ท่านได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมรายปี ของเยาวชนในมัสยิด						
56	ท่านได้มีการแนะนำและให้คำปรึกษากับ เยาวชน						
57	ท่านได้มีการสนับสนุนงบในการส่งเสริม กิจกรรมของเยาวชน						

แบบทดสอบตอนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนา
เยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่เห็นว่าถูกและทำเครื่องหมาย x หน้าข้อความที่เห็นว่าผิด

-1. ตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน
-2. ตามหลักการอิสลามทุกบทบาทขึ้นอยู่กับผู้นำ
-3. ตามหลักการอิสลามบทบาทผู้นำในชุมชนเป็นแค่พิธีกรรมที่ฟายะฮ์
-4. ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องรับรู้ในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชน
-5. ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องแก้ไขปัญหาทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตามความสามารถ
-6. ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
-7. ตามหลักการอิสลามผู้นำต้องมีการตักเตือนสับปुरुชในสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
-8. ผู้นำต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
-9. ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาการศึกษาถือเป็นปัญหาหลัก
-10. ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก
-11. ปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาเยาวชนถือเป็นปัญหาหลัก
-12. การบริหารมัสยิดต้องยึดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เป็นที่ตั้ง
-13. ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 อิมามเป็นประธาน
-14. ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 อิมามมีหน้าที่นำละหมาด
-15. ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เคาะฎิบมีหน้าที่อ่านคุตบะฮ์วันศุกร์
-16. ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 บิลาลมีหน้าที่เชิญชวนในการปฏิบัติศาสนกิจ
-17. ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 กรรมการมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา
-18. ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 ไม่มีการระบุหน้าที่ของกรรมการต่อเยาวชน
-19. ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 ไม่มีการระบุหน้าที่ของกรรมการในการแก้ปัญหาของชุมชน
-20. การไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 ถือว่าผิดตามกฎหมาย

แบบสอบถามตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น

.....

.....

.....

ขอขอบคุณต่อการสละเวลาของท่านในการตอบแบบสอบถามและแบบทดสอบ

ภาคผนวก ฉ
แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม(focus groups)

เรื่อง บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ
จังหวัดนราธิวาส

ดำเนินการสนทนาเมื่อ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

พิธีกร..... ผู้จัดบันทึก.....

ผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม.....

คำชี้แจง แบบบันทึกการสนทนากลุ่มนี้เป็นการศึกษาแนวทางการในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอ
ตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1. รายชื่อสมาชิกผู้เข้าร่วมสนทนา

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นายซาฟอี เจ๊ะเลาะ	ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
2	นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ	รองประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
3	นายถ้วนตอเลาะ	รองประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
4	นายหะยีอับดุลรอซก อาลี	เลขานุการกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
5	นายอับดุลอาชีช เจ๊ะมามะ	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
6	นายบรอเฮง แวนาแว	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
7	นายแวอาแซ แวมามู	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
8	นายอับดุลฮาฟิซ ซีเซ็ง	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
9	นายสุโฮมี มะกะ	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
10	นายรุสตี๋ย โดฮาร์	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
11	นายมุฮัมหมัดนอร์ สาและ	รองประธานชมรมอีม่าม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
12	นายอับดุลกอเดร์ สนิโซ	รองประธานชมรมอีม่าม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
13	นายปือราเฮง อุเซ็ง	เลขานุการชมรมอีม่าม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
14	นายสุโฮมีง ตะดีนาลาฮา	เหรัญญิกชมรมอีม่าม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
15	นายอับดุลรอสะ เสาะเลาะ	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
16	นายอับดุลมานี๊ะ อุเซ็ง	หัวหน้าฝ่ายกีฬาและเยาวชน
17	นายซารีปี รอนิง	หัวหน้าฝ่ายประนีประนอม
18	นายยูไซ๊ะ ดาโอะ	หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการ
19	นายมะลูเต็ง สารสีนา	หัวหน้าฝ่ายเศรษฐกิจ
20	นายอับดุลปาด้า แซยูปา	หัวหน้าฝ่ายสมรส

ตอนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

1. ความสำคัญของเยาวชนในมุมมองของผู้นำศาสนา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหาเยาวชนมีมากมายเช่น ปัญหาแรก เยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ ปัญหาที่สอง ความไม่เข้าใจในหลักศรัทธาและยังมีการเข้าใจผิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน ปัญหาที่สาม ไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา ปัญหาที่สี่ การยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ปัญหาที่ห้า เยาวชนไม่สามารถเป็นผู้นำได้และอะไรเป็นปัญหาหลักต่อเยาวชนตามมุมมองของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา มาจากสาเหตุอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. แนวทางการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. บทบาทในการพัฒนาเยาวชนที่ได้ปฏิบัติมามีอะไรบ้างและผลงานที่มีความภูมิใจบทบาทที่ได้ปฏิบัติมากับปัญหาที่เกิดขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ข้อเสนอเกี่ยวกับบทบาทในอนาคตของท่านมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านทราบแนวอะไรบ้างที่สามารถพัฒนาเยาวชน

.....

.....

.....

.....

8. ท่านมีแนวทางการพัฒนาเยาวชนในรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. แนวการพัฒนาเยาวชนในรูปแบบใดที่ท่านเห็นสมควรที่จะนำมาปฏิบัติต่อเยาวชนตามมุมมองของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. แนวการพัฒนาเยาวชนในด้านศาสนาที่ท่านเห็นสมควรที่จะนำมาปฏิบัติต่อเยาวชนตามมุมมองของท่าน

.....

.....

.....

11. แนวการพัฒนาเยาวชนในด้านการศึกษาที่ท่านเห็นสมควรที่จะนำมาปฏิบัติต่อเยาวชนตามมุมมองของท่าน

.....

.....

.....

.....

12. แนวการพัฒนาเยาวชนในด้านการจัดกิจกรรมที่เห็นสมควรที่จะนำมาปฏิบัติต่อเยาวชน
ตามมุมมองของท่าน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

13. แนวทางใดที่เกิดผลมากที่สุดตามมุมมองของท่าน

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ..... ผู้บันทึก
(.....)

ภาคผนวก ข
ข้อมูลเชิงคุณภาพ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Focus Group)
 เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
 วันจันทร์ ที่ 12 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561
 ณ ห้องประชุมสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 ท่าน

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1	นายบรอเฮง แวนาแว	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
2	นายมุฮัมหมัดนอร์ สาและ	รองประธานชมรมอีมัม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
3	นายซาฟิอี เจ๊ะเลาะ	ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
4	นายหะยีอับลุรอกซ์ อาลี	เลขาธิการกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
5	นายถ้วนตอเลาะ ต่วนกะจิ	รองประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
6	นายอับลออาซิช เจ๊ะมามะ	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
7	นายอับลอกอเดร์ สนิโซ	รองประธานชมรมอีมัม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
8	นายนิแวนาลี หะยีนิเลาะ	รองประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
9	นายบือราเฮง อุเซ็ง	เลขาธิการชมรมอีมัม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
10	นายสุโฮมิง ตะตีนาลาฮา	เหรียญกษัตริย์อีมัม เคาะฎิบ บีลาล อำเภอตากใบ
11	นายสุโฮมี มะกะ	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
12	นายอับลุปาด้า แชยูปา	หัวหน้าฝ่ายสมรส
13	นายแวนาแซ แวมามู	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
14	นายอับลุรอกะ สะเลาะ	หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
15	นายอับลูมาน๊ะ อุเซ็ง	หัวหน้าฝ่ายกีฬาและเยาวชน
16	นายอับลูฮาฟิซ ซิเซ็ง	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
17	นายรุสดีย์ โตฮาร์	กรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส
18	นายซารีปี รอนิง	หัวหน้าฝ่ายประนีประนอม
19	นายยูไซะ ดาโอะ	หัวหน้าฝ่ายสวัสดิการ
20	นายมะลูเต็ง สารสีนา	หัวหน้าฝ่ายเศรษฐกิจ

ขั้นตอนในการอภิปรายประเด็น เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสดำเนินการโดยผู้วิจัยเปิดเวทีสนทนากลุ่มด้วยการอ่านสุเราะฮ์อัลฟาติฮะฮ์และแนะนำผู้เข้าร่วมสนทนาหลังจากนั้นผู้วิจัยอธิบายความเป็นมา ความสำคัญในการวิจัยขอบเขตของการวิจัยและสรุปผลของการวิจัยที่ได้เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามหลังจากนั้นก็อธิบายข้อมูลในแบบสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยแจกให้กับผู้ร่วมสนทนาและดำเนินการขอความคิดเห็นในแต่ละด้านโดยผลการสนทนากลุ่มมีดังนี้

1.แนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้านศาสนา

ผู้เข้าร่วมคนที่ 1 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆโดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้เพื่อสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชนและสามารถสร้างความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาต่อผู้เข้าอบรมเป็นอย่างมากซึ่งในการอบรมนั้นทางคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องมีคู่มือหรือหลักสูตรประกอบการอบรมที่ได้เตรียมมาโดยเฉพาะคู่มือที่ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้จัดพิมพ์และแจกให้มัสยิดนำมาเป็นแนวทางในการอบรมหรือหลักสูตรอื่นๆที่จะทำให้การอบรมนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบที่เป็นกันเองและการจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดที่มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อิมารอฮ มัสยิดซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่มุสลิมได้ปฏิบัติมาแล้วในเดือนเราะมะฎอนด้วยการเข้ามาในมัสยิดในเวลาก่อนละหมาดมัฆริบพร้อมกับการปฏิบัติตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้ซึ่งในกำหนดการนั้นจะเริ่มด้วยการบรรยาย การอ่านอัลกุรอาน การสนทนาในหลักคำสอนของศาสนาในกลุ่มย่อยโดยมีพี่เลี้ยงหรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมาเป็นผู้ช่วยและจบด้วยการฟังการนาเศซฮ์หลังละหมาดซุบฮิซึ่งการอิมารอฮ มัสยิดนั้นถือเป็นการต่อยอดรูปแบบที่เกิดขึ้นในเดือนเราะมะฎอนของทุกปี”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 3 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มีมัสยิดเนื่องจากการที่เยาวชนสามารถเข้ามัสยิดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจถือเป็นสิ่งที่มีความหมายยิ่งต่อชุมชนหนึ่งซึ่งทางมัสยิดก็ได้พยายามเชิญชวนอย่างสุดความสามารถแต่การตอบรับของเยาวชนมีน้อยเนื่องด้วยการเชิญชวนจากบุคคลที่ต่างวัย ต่างความคิดและการใช้ภาษาที่ต่างกันจึงเป็นการดีถ้าการเชิญชวนนั้นได้ถูกปฏิบัติโดยเยาวชนที่เป็นบุคคลในวัยเดียวกัน ความคิดคล้ายกันและภาษาที่ใช้เหมือนกันคงจะไม่มีการปฏิเสธต่อการเชิญชวนดังกล่าว”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 4 ให้ความเห็นว่า “ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกตะอะฮฺในทุกเดือนโดยผ่านการสนับสนุนงบจากมัสยิดสำหรับบางคน การออกไปหาประสบการณ์ในชุมชนอื่นของเยาวชนจากมัสยิดหนึ่งไปยังมัสยิดหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่ง ถือเป็นประสบการณ์ใหม่ในการใช้ชีวิตและสร้างความรู้ใหม่ต่อเยาวชนซึ่งบางครั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นกับเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยผ่านกระบวนการนั้นต้องมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันตั้งแต่การกำหนดกฎในการอยู่ร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ การมอบหมายงานและการเรียนรู้ศาสนาพร้อมการศึกษาประวัติของบรรดานบี เศาฮาบะฮ์ ﷺ เพื่อนำประสบการณ์นั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต”

2.แนวทางการสร้างเยาวชนด้านการศึกษา

ผู้เข้าร่วมคนที่ 5 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เทร่ญญิกพร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำและฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน การก่อตั้งชมรมเยาวชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมัสยิดเป็นเรื่องที่ทางมัสยิดต้องให้ความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากบุคคลเหล่านั้นจะเป็นคนที่สามารถสานต่อกิจกรรมที่ทางมัสยิดได้ปฏิบัติไว้และจะเป็นปัญหาหลักของชุมชนถ้าบุคคลที่ได้มอบความหวังในการสานต่อไม่สามารถให้ความหวังได้โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชน การจัดการศึกษาของเยาวชนในมัสยิดต้องได้รับการดูแลจากเยาวชนด้วยกันซึ่งเป็นหน้าที่หนึ่งของชมรมที่ได้ถูกแต่งตั้งและจะเป็นรูปแบบการศึกษาที่สามารถสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลนั้นๆได้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 6 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่ การเรียนรู้ที่สม่ำเสมอของเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญที่มัสยิดต้องให้การสนับสนุนเนื่องจากการศึกษานั้นถือเป็นสะพานเชื่อมระหว่างความเข้าใจในหลักการของศาสนากับการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เมื่อเยาวชนไม่มีการศึกษาโดยปริยายเยาวชนจะไม่เข้าใจหลักคำสอนและจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันที่ผิดหลักการอย่างสิ้นเชิง การจัดการการศึกษาที่เกิดขึ้นในมัสยิดที่ไม่ได้วางกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนแต่เป็นการศึกษาในภาพรวมบางครั้งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเยาวชนที่อยากจะศึกษาในประเด็นใหม่ๆ ประเด็นที่กำลังเกิดขึ้นในโลกมุสลิมและประเด็นที่เยาวชนอยากเรียนรู้อย่างเจาะลึกกับสิ่งที่เกิดขึ้นในวัยของตน ดังนั้นการก่อตั้งชมรมก็สามารถสนองต่อความต้องการนั้นที่มีฝ่ายที่ดูแลการศึกษาของเยาวชนดำเนินการตามที่เยาวชนอยากได้ตามความต้องการ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 7 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมกับการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ การศึกษาที่เป็นหมวดหมู่ถือเป็นการศึกษาเฉพาะกิจที่ไม่ต้องใช้เวลามากแต่สามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องนั้นๆได้อย่างดีโดยแบ่งเรื่องที่ต้องการจะศึกษาเป็นหมวดหมู่ตามความต้องการของเยาวชนหรือตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะในเรื่องหลักปฏิบัติและหลักศรัทธาที่ยังมีเยาวชนบางคนที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องและมีความเข้าใจผิดซึ่งสามารถเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการศึกษาที่เป็นหมวดหมู่นั้นเหมือนการเรียนพิเศษของเยาวชน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 8 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี ในเมื่อเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเทคโนโลยีนั้นมีทั้งคุณประโยชน์และโทษ การเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางเทคโนโลยีของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็เป็นสิ่งที่ดีอีก

รูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบคำถามของเยาวชนอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลา สถานที่หรือข้อความที่จะถามซึ่งบางครั้งคำถามนั้นสามารถถามตรงประเด็นโดยไม่มีความรู้สึกอายหรือกลัวในคำถามที่ออกมาพร้อมกับการสร้างความเข้าใจและสร้างการรับรู้ในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอีกด้วย”

3.แนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้านกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมคนที่ 9 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆเรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม โดยปกติมัสยิดเป็นสถานที่รวมตัวกันของมุสลิมหรือเมื่อมีเรื่องด่วนที่หน่วยงานต่างๆจะประชาสัมพันธ์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นก็ได้ดำเนินการเป็นเวลายาวนาน จนทำให้ชุมชนนึกถึงมัสยิดโดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์คนเสียชีวิตที่ทางมัสยิดต้องประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างละเอียดโดยสามารถกล่าวได้ว่ามัสยิดเป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งการที่มัสยิดเป็นศูนย์กลางของการประชาสัมพันธ์ก็เป็นการง่ายใน การที่จะทำให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ทุกคนในชุมชนให้ความสำคัญ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 10 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม การสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่สมควรต้องได้รับการตระหนักอย่างยิ่งจากผู้นำศาสนาโดยเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งการสร้างความใกล้ชิดนั้นเป็นเรื่องที่ทางมัสยิดต้องมีการประชุมในการวางรูปแบบหรือแนวทาง วัตถุประสงค์และเป้าหมายของเยาวชนอย่างชัดเจนและนำมติการประชุมมาปฏิบัติในแนวทางเดียวกันตามที่ทุกคนเห็นชอบโดยไม่ได้มอบหมายความรับผิดชอบกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องปฏิบัติเช่นการสร้าง ความใกล้ชิดด้วยกิจกรรมพูดคุย ถามทุกซ่ซุสและมอบความหวังต่อเยาวชน เมื่อการให้ความสำคัญของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อเยาวชนเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเยาวชนก็จะมีความรู้สึกการมีคุณค่าของตนในสายตาสังคมที่กำลังมองอยู่และกำลังมอบความหวังให้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 11 ให้ความเห็นว่า “ความห่างเหินของเยาวชนกับมัสยิดที่ปรากฏในชุมชนมุสลิมโดยภาพรวม การที่เยาวชนจะเข้ามัสยิดด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิบัติศาสนกิจมีน้อย การที่จะมอบให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาด อ่านคฺฎบะฮ์และอื่นๆก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆที่สามารถสร้างความรู้สึกให้กับเยาวชนว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นความหวังของสังคม”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 12 ให้ความเห็นว่า “การจัดกิจกรรมพบปะครอบครัวในชุมชนคงจะเป็นกิจกรรมใหม่อีกกิจกรรมหนึ่งโดยให้ทุกครอบครัวมารวมตัวกันที่มัสยิด มีการเปิดพิธีด้วยการอ่านอัลกุรอานที่มาจากตัวแทนของครอบครัว เล่นเกมด้วยกัน ทานอาหารร่วมกัน บอกความรู้สึกถึง

กิจกรรมพบปะครอบครัว มอบรางวัลให้กับครอบครัวดีเด่นตามความเห็นชอบของผู้เข้าร่วมและขอข้อเสนอแนะพร้อมทั้งเชิญผู้อาวุโสในชุมชนเป็นผู้กล่าวปิด”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 13 ให้ความเห็นเห็นว่า “รูปแบบการจัดกิจกรรมเยี่ยมเยียนผู้อาวุโสในชุมชน โดยที่เยาวชนได้เลือกบุคคลที่จะไปเยี่ยมเยียน แจ่งวันเวลาให้ทราบ พาส่งของที่มอบ พบปะพูดคุย ในประเด็นที่เยาวชนต้องการทราบและสุดท้ายขอคำแนะนำและมอบสิ่งของเพื่อเป็นการขอบคุณ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 14 ให้ความเห็นเห็นว่า “รูปแบบการจัดกิจกรรมกีฬาโดยเริ่มด้วยการประชุม คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด แต่งตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นหัวหน้าสี ร่าง กำหนดการ แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมกีฬา ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ แจ่งงบที่ต้องใช้จ่าย ของบสนับสนุนจากผู้ที่มีจิตศรัทธาและดำเนินการกิจกรรม ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวจะมอบให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบดูแล”

หลังจากเสร็จสิ้นการนำเสนอแนวทางการสร้างเยาวชน ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญในแต่ละด้านหลังจากนั้นผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นและเสนอข้อเสนอแนะอื่นๆและปิดการสนทนากลุ่มด้วยการอ่านสุเราะฮฺ อัลอัศร

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ซ
นิพนธ์ต้นฉบับ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

นิพนธ์ต้นฉบับ

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิม ในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
ผู้เขียน	นายมูฮามะ แวนาซา
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (2) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส กลุ่มตัวอย่างจะแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน และคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบ จำนวน 10 คน และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 230 คน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เป็นการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทและความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสและขั้นตอนที่ 2 เป็นการจัดสนทนากลุ่มโดยมีแบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือและใช้สถิติ ในการวิจัยที่ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสอยู่ในระดับ มาก
- 2) ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสอยู่ในระดับปานกลางโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับดังนี้ คือ ด้านศาสนาอยู่ในระดับ มาก ด้านการศึกษาอยู่ในระดับ มาก ส่วนระดับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

Thesis Title	Role of Masjid Committee For Developing Muslim Youth in Takbai Distric, Narathiwat Province
Author	Mr.Mohammad Wainasa
Major Program	Islamic Studies
Academic Year	2018

ABSTRACT

The objectives of the research were (1) to study the level of learning and understanding of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province (2) to study the role of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province (3) to study approaches in developing muslim youth in Takbai Narathiwat province. The study was divided into 2 steps. 1) survey research step in which the questionnaire about the roles and learning Imam developing muslim youth. 2) group discussion in which record form of group discussion. The statistics used in the study were: frequency, percentage, average and standard deviation.

The results

1) The level of roles of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province in general were in the "Good" and in religion were in the "Very Much" level. for islamic education were in the "Very Much" level and for islamic activities were in the "Good" level

2) The level of learning and understanding of masjid committee for developing muslim youth in Takbai Narathiwat province in "Very Much" level

3) The are 3 approaches in developing the muslim youth in Takbai Narathiwat province: such as training, meet up and sport day

1. บทนำ

อิสลามเป็นศาสนาที่เอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานลงมาเป็นเวลาอันช้านานพร้อมกับการแต่งตั้งบรรดานบีในยุคๆนั้นในการบริหารจัดการโลกหรือเป็นเคาะลีฟะฮฺบนแผ่นดินนี้และได้วางแนวทางดับชिरและตันชिर¹⁶ ให้บรรดานบีเชิญชวนมนุษยชาติสู่สัจธรรมที่แท้จริงพร้อมกันนั้นยังมีการประทานคำกัรในการเผยแพร่สัจธรรมในยุคๆนั้นอีกด้วยและนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ถูกประทานอัลกุรอานซึ่งในอัลกุรอานนั้นมีการอธิบายถึงบทบาทที่สำคัญคือการเชิญชวนให้มนุษยชาติให้เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

Ibn Kathīr, (1999,a.4 : 570) ได้กล่าวว่า “การเชิญชวนให้เคารพภักดีอัลลอฮ์ ﷻ และหลีกเลี่ยงจากเจ็ดเริ่มมีตั้งแต่มีการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในสมัยนบีนุฮ عليه السلام ซึ่งเป็นเราะสุลคนแรกบนพื้นแผ่นดินนี้และนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ได้เชิญชวนบรรดามนุษย์และญินในทุกมุมโลก”

การเชิญชวนของบรรดานบีต้องใช้เวลานานยาวนานและต้องใช้วิหยาปัญญาในการเชิญชวนพร้อมทั้งต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบที่จะต้องได้รับการสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ในโลกอะคีเราะฮฺ

al-Qurtūbiy, (1964,a.10 : 259) ได้กล่าวว่า “หัวใจได้ถูกสอบสวนถึงความคิดและความเชื่อ หูจะถูกสอบสวนถึงการฟัง ตาถูกสอบสวนถึงการเห็นและทุกส่วนของร่างกายจะถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ต่อหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติมาบนโลกนี้ในวันกิยามะฮฺ” ดังฮะดีษที่กล่าวว่า

ความว่า จากอิบนุ อุมร์ กล่าวว่า เราะสุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า “พวกท่านทุกคนล้วนเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและต้องถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่ที่อยู่ภายใต้การดูแลของตน ดังนั้นผู้นำเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้ตามและถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่ของเขา ชายผู้หนึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในครอบครัวของเขาและต้องถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่ของเขาและสตรีนั้นนางมีหน้าที่รับผิดชอบในบ้านของสามีและบุตรและต้องถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่ของนาง คนรับใช้มีหน้าที่รับผิดชอบทรัพย์สินสมบัติของเจ้านายและต้องถูกสอบสวนเกี่ยวกับหน้าที่รับผิดชอบ ดังนั้นทุกๆคนล้วนแต่มีหน้าที่รับผิดชอบ...”

(Abu Dāwūd : 2928)¹⁷

¹⁶ การแจ้งข่าวดีและข่าวร้าย

¹⁷ อัล อัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะหีฮ

al-Sa'adiy, (2000 : 457) ได้กล่าวว่า “สำหรับบ่าวที่รู้ว่ามีกรอบสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ในคำพูด การกระทำและพฤติกรรมต่างๆที่มาจากอวัยวะที่อัลลอฮ์ ﷻ สร้างนั้นย่อมมีการเตรียมคำตอบ ดังนั้นควรใช้อวัยวะในการเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ และมีความบริสุทธิ์ต่อพระองค์เท่านั้น พร้อมกับละทิ้งสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ไม่สนับสนุน”

ดังนั้นการสร้างวามตระหนักรู้ต่อหน้าที่จะเป็นบ่อเกิดของบอบทบาทกับทุกคนในเมื่อกรอบสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ เป็นเรื่องที่มีสลิมไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ถึงเขาจะอยู่ในสถานะและสถานที่ใดก็ตาม นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวในอะดิษที่มีรายงานจากกอปีบรัชชช อัล อัสลามีย์ ความว่า

จากกอปีบรัชชช อัล อัสลามีย์กล่าวว่า เราะฮุลลอฮ์ ﷻ กล่าวว่า “ในวันกียามะฮ์นั้นก่อนที่เท้าทั้งสองของบ่าวของแต่ละคนจะเคลื่อนไหวเขาจะถูกถามถึงสี่ประการ ประการที่หนึ่งเขาจะถูกถามเกี่ยวกับอายุขัยของเขาว่าเขาใช้มันไปอย่างไร ประการที่สองเกี่ยวกับความรู้ของเขาที่ได้เรียนรู้มาว่าเขานำไปก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไร ประการที่สามเขาจะถูกถามเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เขาได้มาว่าได้จากที่ไหนเขาใช้จ่ายทางไหนและเพื่ออะไร ประการที่สี่เขาจะถูกถามเกี่ยวกับร่างกายของเขาว่าเขาใช้ไปในหนทางใด”

(al-Tirmidhiy : 2417)¹⁸

al-'Uthaimīn, (1957 : 300) ได้กล่าวว่า “กรอบสอบสวนทุกอย่างบ่งบอกถึงความน่ากลัวของวันกียามะฮ์ ด้วยเหตุนี้สำหรับผู้ศรัทธาต้องเกรงกลัวในวันที่ยิ่งใหญ่นั้น”

ดังนั้นกรอบสอบสวนของอัลลอฮ์ ﷻ จะเกิดขึ้นในทุกกรณีและทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ การงาน ทรัพย์สิน ร่างกาย ความรู้ หรือแม้แต่บอบทบาททางสังคมก็ย่อมถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ อย่างละเอียดถี่ถ้วนและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็ถือว่าประชาชาติหนึ่งซึ่งมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและต้องได้รับการสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ต่อความรับผิดชอบนั้น ไม่ว่าจะเป็ นอิมาม เคาะฎีบ บิลาลหรือแม้แต่คณะกรรมการท่านอื่นๆก็ตาม นอกจากการกำหนดบอบทบาทและหน้าที่ใน อัลกุรอานและอัลอะดิษแล้วยังได้มีการกำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ในการบริหารงานมัสยิด

หน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดถือเป็นหน้าที่หนึ่งที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงของชุมชน โดยแบ่งบอบทบาทต่างๆตามโครงสร้างของแต่ละมัสยิดและกรอบงานซึ่งโครงสร้างดังกล่าวคือ ประธาน รองประธาน เลขาธิการ เหนรัญญิก และฝ่ายต่างๆและโดยปกติทางมัสยิดก็ได้แต่งตั้งฝ่ายที่ดูแลเยาวชนไว้เพื่อรับทราบปัญหาและหาทางแก้ปัญหาลำดับต่อไป

¹⁸ อัล อัสลามีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเคาะเตียฮ

การดูแลเยาวชนของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดอาจมีความแตกต่างกันและหลากหลายแต่ปัญหาของเยาวชนจะเหมือนกันจากการสังเกตสามารถสรุปปัญหาคือ ปัญหาแรก เยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ เช่น เยาวชนบางคนที่ไม่ละหมาด ปัญหาที่สองความไม่เข้าใจในหลักศรัทธาและยังมีการเข้าใจผิดเกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวัน อย่างเช่น การใช้ชีวิตครอบครัวตามหลักศาสนาที่ถูกต้อง ปัญหาที่สามไม่ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา เช่น การถือ คีลอย การจ่ายซะกาตและอื่นๆ ปัญหาที่สี่การยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและสุดท้ายคือปัญหาที่ห้า เยาวชนไม่สามารถเป็นผู้นำได้ จากการสัมภาษณ์ผู้นำศาสนา บรอเฮง แวนาแวน, (2016) พบว่าการเป็นผู้นำของเยาวชนเป็นเรื่องที่จำเป็นและต้องได้รับความสนใจจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นอย่างมากโดยใช้มัสยิดเป็นฐานในการสร้างเยาวชน เพราะมัสยิดถือเป็นองค์ประกอบของมุสลิม Ahmad Yani, (2000 : 2) ได้กล่าวว่า การมีมัสยิดของมุสลิม ก็เปรียบเสมือนน้ำสำหรับปลา ซึ่งหากปลาไม่มีน้ำก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เฉกเช่นเดียวกับมุสลิมที่ขาดมัสยิดและวินัย สมะอะฮุน, (1998 : 1) ได้กล่าวว่า มัสยิดไม่ได้มีความหมายเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนาเท่านั้น แต่ตามประวัติ เป็นองค์การบริหารอิสลามโดยตรง โดยพร้อมเพรียงด้วย การปฏิบัติศาสนา การปกครอง การเมือง การทูต การตัดสินคดีความและอื่นๆ

จากสภาพปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในสังคมและบทบาทที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรปฏิบัติจึงเป็นผลให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสและสามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างเยาวชนเป็นลำดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อบทบาทในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

2.2 เพื่อศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

3. ขอบเขต

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้ผู้วิจัยครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1.1 บทบาทของผู้นำ

3.1.2 การสร้างเยาวชน

3.1.3 ความหมาย ความเป็นมาและคุณสมบัติของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

3.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสคือเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดแต่ละมัสยิดจำนวน 15 คน ซึ่งมีมัสยิดทั้งหมดจำนวน 36 มัสยิดในพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ที่ได้มีการจดทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลเจ๊ะเหจำนวน 90 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 75 คน ตำบลไพรวันจำนวน 90 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 15 คน ตำบลนาคจำนวน 60 คน ตำบลเกาะสะท้อนจำนวน 90 คน ตำบลโฆษิตจำนวน 90 คนและตำบลพร่อนจำนวน 30 คน รวมประชากรทั้งหมด 540 คน

3.2.2. ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในตำบลเจ๊ะเห ตำบลเกาะสะท้อน ตำบลไพรวัน ตำบลโฆษิตในจำนวนตำบลละ 38 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 32 คน ตำบลนาคจำนวน 26 คน ตำบลพร่อนจำนวน 13 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 7 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 230 คน

4. ความสำคัญและประโยชน์

4.1 สามารถนำระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมาวิเคราะห์พร้อมกับการพัฒนาต่อไป

4.2 สามารถนำผลของระดับบทบาทจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมาวิเคราะห์และศึกษาพร้อมด้วยการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

4.3 สามารถนำแนวทางการในการพัฒนาเยาวชนไปปฏิบัติใช้ในบริบทหรือเขตอำเภออื่นๆ ในจังหวัดนราธิวาส

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับบทบาท ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสและศึกษาแนวทางการสร้างเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีเนื้อหาและสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือประชากรที่ใช้ในการศึกษาระดับบทบาท ความรู้ความเข้าใจและแนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสคือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่ได้รับการจดทะเบียนจำนวน 36 มัสยิดใน 8 ตำบล

ในตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยมีคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่เป็นประชากรรวมทั้งหมด 540 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างจะแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ คือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คนและคณะกรรมการชมรมอิมาม เคาะฎิบ บิลาลในเขตอำเภอตากใบจำนวน10 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างด้านการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ที่ผู้วิจัยนำมาใช้มีจำนวน 230 คนโดยแบ่งเป็นตำบลคือ ตำบลเจ๊ะเห ตำบลเกาะสะท้อน ตำบลไพรวัน ตำบลโฆษิตในจำนวนตำบลละ 38 คน ตำบลศาลาใหม่จำนวน 32 คน ตำบลนานาคจำนวน 26 คน ตำบลพร่อนจำนวน 13 คน ตำบลบางขุนทองจำนวน 7 คน

6. ผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดดังนี้

6.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตัวแปรแปร อายุ วุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ของการเป็นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายทั้งหมด โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 46.5 รองลงมาอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 26.1 ส่วนอายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 23.5 และอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 3.9 มีวุฒิการศึกษา ด้านสามัญส่วนใหญ่ในระดับมัธยมตอนปลาย/ปวช/อนุปริญญา ร้อยละ 61.3 รองลงมาในระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 24.8 และในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 13.9 ส่วนวุฒิทางการศึกษาด้านศาสนาส่วนใหญ่ในระดับมดฺรอวีซฮิด/ซานาเวีย ร้อยละ 47.4 รองลงมาคือสถาบัน ปอเนาะหรืออื่นๆ ร้อยละ 27.4 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 18.7 และในระดับตาดีกาหรืออิตติคาลัย ร้อยละ 6.5 มีตำแหน่งที่ได้ดำรงในคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดส่วนใหญ่เป็นเคาะฎิบ ร้อยละ 34.3 รองลงมาคืออิมาม ร้อยละ 30 กรรมการในฝ่ายต่างๆ ร้อยละ 26.5 และตำแหน่งบิลาล ร้อยละ 9.1 มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ 4 - 6 ปี ร้อยละ 36.1 น้อยกว่า 4 ปีและมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 24.3 และประสบการณ์ 7-9 ปี ร้อยละ 15.2

6.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผู้วิจัยเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจพบว่า ผู้ตอบแบบทดสอบถามเป็นเพศชายทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่ตอบถูกทุกคนคือตามหลักการอิสลามทุกคนที่มีบทบาทจะต้องถูกสอบสวน รองลงมาคือตามหลักการอิสลามผู้นำต้องทราบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ร้อยละ 98.3 รองลงมาคือปัญหาในชุมชนมีมากมายแต่ปัญหาความไม่เข้าใจในศาสนาถือเป็นปัญหาหลัก ร้อยละ 92.6 ส่วนข้อคำถามที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา พุทธศักราช 2540 เคาะฎิบมีหน้าที่อ่านคุตบะห์วันศุกร์เท่านั้น ร้อยละ 25.7

6.3 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผู้วิจัยเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ด้านศาสนา ด้านการศึกษา และด้านกิจกรรม ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทในแต่ละด้าน พบว่า ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.43$, $SD = .64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่างกันสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ บทบาทด้านการศึกษา ($\bar{x} = 3.60$, $SD = .60$) บทบาทด้านศาสนา ($\bar{x} = 3.55$, $SD = .56$) และบทบาทด้านกิจกรรม ($\bar{x} = 3.14$, $SD = .76$)

6.4 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 20 ท่าน ในวันจันทร์ ที่ 12 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 ณ ห้องประชุมสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาส โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดนราธิวาสและคณะกรรมการชมรม อิมาม เคาะฎิบ บิลาลอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสได้แนวทางการสร้างเยาวชน ดังต่อไปนี้

6.4.1 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆโดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ซึ่งสามารถสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชน

6.4.2 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบเป็นกันเอง

6.4.3 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มีสยิด

6.4.4 ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกเดอะฮิลล์ในทุกๆเดือนโดยผ่านการสนับสนุนงบจากมัสยิดสำหรับบางคน

6.4.5 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เหนรัญญ์พร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำและฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน

6.4.6 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่

6.4.7 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมกับการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ

6.4.8 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี

6.4.9 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆเรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม

6.4.10 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม

6.4.11 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆ เช่น กิจกรรมพบปะครอบครัว กิจกรรมเยี่ยมเยียนระหว่างเยาวชนกับผู้อาวุโสในชุมชนและกิจกรรมกีฬาของชุมชนที่สามารถให้เยาวชนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

7. อภิปรายผล

7.1 ระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่าอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีประสบการณ์ในการทำงานหลายปีพร้อมกับการอบรมและการประชุมที่บ่อยครั้ง

7.2 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลการศึกษาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัวและยังมีหน้าที่ในการประสานงานกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆที่มีอยู่ในสังคมจนส่งผลกระทบต่อความตระหนักในหน้าที่ที่ได้รับการไว้วางใจ ซึ่งจะสอดคล้องกับ अबดุลลอฮ์มาลีก หมัดเทหะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่าปัญหาที่ทำให้ผู้นำมุสลิมไม่สามารถดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามได้มี 4 ประการ คือ ประการแรกผู้นำมุสลิมขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจะซึ่งสอดคล้องกับประการที่สองผู้นำมุสลิมไม่ตระหนักและไม่ให้ความสำคัญในการดูแลเยาวชน ประการที่สามผู้นำขาดทักษะและประสบการณ์ในการดูแลเยาวชน และประการสุดท้ายผู้นำขาดความสัมพันธ์กับกลุ่มเยาวชน

เมื่อพิจารณาระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสเป็นรายข้อในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้

7.2.1 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านศาสนา ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการให้ความสำคัญต่อเรื่องเหล่านั้นเป็นอย่างมากซึ่งสอดคล้องกับอิบรอฮิม ตาเยะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่า บทบาทของอิมามโดยรวม บทบาทในด้านศาสนาและบทบาทในด้านการบริหารอยู่ในระดับมาก ดร.ลรีรัตน์ ภมรบุตร, (2007) ที่กล่าวว่า ผู้นำศาสนาอิสลามมีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่มากที่สุด คือ ด้านศาสนา

7.2.2 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านการจัดการศึกษา ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความตระหนักของผู้นำในความรับผิดชอบที่จะต้องถูกสอบถามจากชุมชนและจะถูกสอบสวนจากอัลลอฮ์ ﷻ ในบทบาทซึ่งสอดคล้องกับ अबดุลลอฮ์ชีฆ เจริญมะ, (2012 : 5) ที่กล่าวว่า ระดับภาวะผู้นำของอิมามด้านความรับผิดชอบ ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกลด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และด้านกระบวนการควบคุม โดยภาพรวมและหลายด้านอยู่ในระดับมาก

7.2.3 ระดับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสด้านการจัดกิจกรรม ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะทางมัสยิดได้จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนที่มีการศึกษาเท่านั้นแต่ไม่มีกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนทั่วไปและโดยปกติกิจกรรมที่ทางคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่เน้นหนักในเรื่องวิชาการ การบรรยาย การชี้แนะและก็เป็นเรื่องที่ไม่สามารถสร้างความดึงดูดต่อเยาวชนอีกเช่นกัน

8. แนวทางในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ผลจากการสะท้อนสภาพปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มากมายโดยมีปัญหาคือ ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติ เยาวชนไม่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนกิจ การละหมาดที่ไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด ละหมาดที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ เยาวชนบางคนไม่ละหมาด ปัญหาที่เกี่ยวกับหลักศรัทธาที่มีเยาวชนไม่เข้าใจความหมายของคำว่า ซีริก เข้าใจในหลักการศรัทธาแต่ไม่สามารถอธิบายได้ตามที่เข้าใจ รู้ในหลักศรัทธาแต่ขาดความเชื่อมั่นอย่างจริงจัง ปัญหาที่เกี่ยวกับอบายมุข มีเยาวชนที่มั่วสุมกับยาเสพติด ดื่มน้ำกระท่อมและปัญหาความเป็นผู้นำของเยาวชน ผู้นำในการนำละหมาด การอ่านกุฎบะฮ์ในวันศุกร์และกิจกรรมอื่นๆ ดังนั้นทางผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอแนวทางดังนี้

8.1 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้านศาสนา

ผู้เข้าร่วมคนที่ 1 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดอบรมในเรื่องของศาสนาเป็นระยะๆโดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้เพื่อสร้างบรรยากาศใหม่ๆต่อเยาวชนและสามารถสร้างความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาต่อผู้เข้าอบรมเป็นอย่างมากซึ่งในการอบรมนั้นทางคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องมีคู่มือหรือหลักสูตรประกอบการอบรมที่ได้เตรียมมาโดยเฉพาะคู่มือที่ทางคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดได้จัดพิมพ์และแจกให้มัสยิดนำมาเป็นแนวทางในการอบรมหรือหลักสูตรอื่นๆที่จะทำให้การอบรมนั้นบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 2 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดของเยาวชนที่เป็นรายเดือนเพื่อให้เยาวชนมีความเข้าใจศาสนามากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เยาวชนสามารถสอบถามปัญหาในเรื่องศาสนาในรูปแบบที่เป็นกันเองและการจัดคืนแห่งการบูรณะมัสยิดที่มีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า อิมารอฮ์ มัสยิดซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่มุสลิมได้ปฏิบัติมาแล้วในเดือนเราะมะฎอนด้วยการเข้ามาในมัสยิดในเวลาก่อนละหมาดมัฆริบพร้อมกับการปฏิบัติตามกำหนดการที่ได้กำหนดไว้ซึ่งในกำหนดการนั้นจะเริ่มด้วยการบรรยาย การอ่านอัลกุรอาน การสนทนาในหลักคำสอนของศาสนาในกลุ่มย่อยโดยมีพี่เลี้ยงหรือคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมาเป็นผู้ช่วยและจบด้วยการฟังการนาเศอฮ์หลังละหมาดซุฮ์รีซึ่งการอิมารอฮ์ มัสยิดนั้นถือเป็นการต่อยอดรูปแบบที่เกิดขึ้นในเดือนเราะมะฎอนของทุกปี”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 3 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้เยาวชนมีการเชิญชวนเยาวชนด้วยกันเข้ามัสยิดและเน้นให้เยาวชนปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ที่มัสยิดเนื่องจากการที่เยาวชนสามารถเข้ามัสยิดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจถือเป็นสิ่งที่มีความหมายยิ่งต่อชุมชนหนึ่งซึ่งทางมัสยิดก็ได้พยายามเชิญชวนอย่างสุดความสามารถแต่การตอบรับของเยาวชนมีน้อยเนื่องด้วยการเชิญชวนจากบุคคลที่ต่างวัย ต่างความคิดและการใช้ภาษาที่ต่างกันจึงเป็นการดีถ้าการเชิญชวนนั้นได้ถูกปฏิบัติโดยเยาวชนที่เป็นบุคคลในวัยเดียวกัน ความคิดคล้ายกันและภาษาที่ใช้เหมือนกันคงจะไม่มี การปฏิเสธต่อการเชิญชวนดังกล่าว”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 4 ให้ความเห็นว่า “ทางมัสยิดควรเอื้อให้เยาวชนออกไปหาประสบการณ์ข้างนอกในรูปแบบออกกะอะวะฮฺในทุกเดือนโดยผ่านการสนับสนุนจากมัสยิดสำหรับบางคน การออกไปหาประสบการณ์ในชุมชนอื่นของเยาวชนจากมัสยิดหนึ่งไปยังมัสยิดหนึ่ง จากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่ง ถือเป็นประสบการณ์ใหม่ในการใช้ชีวิตและสร้างความรู้ใหม่ต่อเยาวชนซึ่งบางครั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเกิดขึ้นกับเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรมโดยผ่านกระบวนการนั้นต้องมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันตั้งแต่การกำหนดกฎในการอยู่ร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ การมอบหมายงานและการเรียนรู้ศาสนาพร้อมการศึกษาประวัติของบรรดาศาสนิกชน ศาสนาอะฮฺลุลบัยต เพื่อให้นำประสบการณ์นั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต”

ทั้งนี้อิสลามก็ได้วางแนวทางข้างต้นในการสร้างปัจเจกบุคคลโดยผ่านหลักคำสอนของศาสนาในรูปแบบการฝายหาความรู้โดยการที่มุสลิมต้องฟังการอ่านอายะฮฺอัลกุรอานในเวลาละหมาดซึ่งอัลกุรอานนั้นเป็นบ่อเกิดของความรู้ที่แท้จริง การฟังเคาะฎิบอ่านคุฎบะฮฺในทุกๆวันศุกร์ก็เป็นการอบรมอีกเช่นกันแต่เป็นการอบรมที่เป็นรายสัปดาห์ที่มุสลิมต้องปฏิบัติและเมื่อมุสลิมได้ฟังอายะฮฺอัลกุรอานและฟังคุฎบะฮฺก็สามารถทำให้เขาเกิดความรู้สึกอยากเชิญชวนผู้อื่นไปสู่แนวทางที่ถูกต้องแต่รูปแบบที่กล่าวทั้งหมดนั้นจะไม่เกิดขึ้นยกเว้นบุคคลนั้นต้องออกจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่ง

8.2 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้านการศึกษา

ผู้เข้าร่วมคนที่ 5 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องก่อตั้งชมรมเยาวชนที่มีโครงสร้างของชมรมตั้งแต่ประธาน รอง เลขา เทรญญิกพร้อมกับแต่งตั้งฝ่ายต่างๆในการแบ่งภาระงานที่ต้องทำและฝ่ายที่สำคัญคือฝ่ายการจัดการศึกษาของเยาวชน การก่อตั้งชมรมเยาวชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมัสยิดเป็นเรื่องที่ทางมัสยิดต้องให้ความสำคัญอย่างมากเนื่องจากบุคคลเหล่านั้นจะเป็นคนที่สามารถสานต่อกิจกรรมที่ทางมัสยิดได้ปฏิบัติไว้และจะเป็นปัญหาหลักของชุมชนถ้าบุคคลที่ได้มอบความหวังในการสานต่อไม่สามารถให้ความหวังได้โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชน การจัดการศึกษาของเยาวชนในมัสยิดต้องได้รับการดูแลจากเยาวชนด้วยกันซึ่งเป็นหน้าที่หนึ่งของชมรมที่ได้ถูกแต่งตั้งและจะเป็นรูปแบบการศึกษาที่สามารถสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลนั้นๆได้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 6 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อรับรู้สิ่งที่สังคมมุสลิมกำลังเผชิญอยู่ การเรียนรู้ที่สม่ำเสมอของเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญที่มัสยิดต้องให้การสนับสนุนเนื่องจากการศึกษานั้นถือเป็นสะพานเชื่อมระหว่างความเข้าใจในหลักการของศาสนากับการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เมื่อเยาวชนไม่มีการศึกษาโดยปริยายเยาวชนจะไม่เข้าใจหลักคำสอนและจะส่งผลต่อการปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่ผิดหลักการอย่างสิ้นเชิง การจัดการการศึกษาที่เกิดขึ้นในมัสยิดที่ไม่ได้วางกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนแต่เป็นการศึกษาในภาพรวมบางครั้งไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเยาวชนที่อยากจะศึกษาในประเด็นใหม่ๆ

ประเด็นที่กำลังเกิดขึ้นในโลกมุสลิมและประเด็นที่เยาวชนอยากเรียนรู้อย่างเจาะลึกกับสิ่งที่เกิดขึ้นในวัยของตน ดังนั้นการก่อตั้งชมรมก็สามารถสนองต่อความต้องการนั้นที่มีฝ่ายที่ดูแลการศึกษาของเยาวชนดำเนินการตามที่เยาวชนอยากได้ตามความต้องการ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 7 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องๆ แบ่งเป็นหมวดหมู่พร้อมกับการสร้างความใกล้ชิดด้วยการกินอาหารร่วมกันบางมื้อ การศึกษาที่เป็นหมวดหมู่ถือเป็นการศึกษาเฉพาะกิจที่ไม่ต้องใช้เวลามากแต่สามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างดีโดยแบ่งเรื่องที่ต้องการจะศึกษาเป็นหมวดหมู่ตามความต้องการของเยาวชนหรือตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะในเรื่องหลักปฏิบัติและหลักศรัทธาที่ยังมีเยาวชนบางคนปฏิบัติไม่ถูกต้องและมีความเข้าใจผิดซึ่งสามารถเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการศึกษาที่เป็นหมวดหมู่นั้นเหมือนการเรียนพิเศษของเยาวชน

ผู้เข้าร่วมคนที่ 8 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะช่องทางเทคโนโลยี ในเมื่อเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่น่าสนใจ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเทคโนโลยีนั้นมีทั้งคุณประโยชน์และโทษ การเปิดช่องทางการศึกษาในช่องทางเทคโนโลยีของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็เป็นสิ่งที่ดีอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบคำถามของเยาวชนอย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องคำนึงถึงเวลา สถานที่หรือข้อคำถามที่จะถามซึ่งบางครั้งการถามคำถามนั้นสามารถถามตรงประเด็นโดยไม่มีความรู้สึกอายหรือกลัวในคำถามที่ออกมาพร้อมกับการสร้างความเข้าใจและสร้างการรับรู้ในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอีกด้วย”

ทั้งนี้อิสลามก็ได้ให้ความสำคัญต่อการอยู่ในระบบชมรมหรือที่เรียกว่า ญะมาอะฮ์ โดยมีผู้นำและผู้ตามเป็นองค์ประกอบหนึ่งพร้อมกับการปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อบังคับและกระบวนการต่างๆ ของชมรม เช่น ประชุม แต่งตั้งคณะกรรมการชมรม แบ่งหน้าที่ ดำเนินงานและติดตามพร้อมกับประเมินผลจึงจะนำชมรมไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างสมหวังและสามารถกำหนดแนวทางและเสนอทางออกต่อสังคมอีกด้วย

8.3 แนวทางในการพัฒนาเยาวชนด้านกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมคนที่ 9 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในทุกๆ เรื่องโดยเฉพาะในเรื่องของกิจกรรม โดยปกติมัสยิดเป็นสถานที่รวมตัวกันของมุสลิมหรือเมื่อมีเรื่องด่วนที่หน่วยงานต่างๆ จะประชาสัมพันธ์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นก็ได้ดำเนินการเป็นเวลายาวนาน จนทำให้ชุมชนนี้ถึงมัสยิดโดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์คนเสียชีวิตที่ทางมัสยิดต้องประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบอย่างละเอียดโดยสามารถกล่าวได้ว่ามัสยิดเป็นศูนย์กลางในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งการที่มัสยิดเป็นศูนย์กลางของการประชาสัมพันธ์ก็เป็นการถ่ายโอน

การที่จะทำให้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่ทุกคนในชุมชนให้ความสำคัญ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 10 ให้ความเห็นว่า “คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนด้วยกิจกรรม การสร้างความใกล้ชิดและให้ความสำคัญต่อเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่สมควรต้องได้รับการตระหนักอย่างยิ่งจากผู้นำศาสนาโดยเฉพาะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งการสร้างความใกล้ชิดนั้นเป็นเรื่องที่ทางมัสยิดต้องมีการประชุมในการวางรูปแบบหรือแนวทาง วัตถุประสงค์และเป้าหมายของเยาวชนอย่างชัดเจนและนำมติการประชุมมาปฏิบัติในแนวทางเดียวกันตามที่ทุกคนเห็นชอบโดยไม่ได้มอบหมายความรับผิดชอบกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนที่เป็นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องปฏิบัติเช่นการสร้าง ความใกล้ชิดด้วยกิจกรรมพูดคุย ถามทุกข์สุขและมอบความหวังต่อเยาวชน เมื่อการให้ความสำคัญของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต่อเยาวชนเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเยาวชนก็จะมีความรู้สึกการมีคุณค่าของตนในสายตาสังคมที่กำลังมองอยู่และกำลังมอบความหวังให้”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 11 ให้ความเห็นว่า “ความห่างเหินของเยาวชนกับมัสยิดที่ปรากฏในชุมชนมุสลิมโดยภาพรวม การที่เยาวชนจะเข้ามัสยิดด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการปฏิบัติศาสนกิจมีน้อยมาก การที่จะมอบให้เยาวชนเป็นผู้นำละหมาด อ่านคุฏบะฮ์และอื่นๆก็เป็นไปได้ยาก ดังนั้นคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดต้องพยายามหากิจกรรมใหม่ๆที่สามารถสร้างความรู้สึกให้กับเยาวชนว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นความหวังของสังคม”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 12 ให้ความเห็นว่า “การจัดกิจกรรมพบปะครอบครัวในชุมชนคงจะเป็นกิจกรรมใหม่อีกกิจกรรมหนึ่งโดยให้ทุกครอบครัวมารวมตัวกันที่มัสยิด มีการเปิดพิธีด้วยการอ่านอัลกุรอานที่มาจากตัวแทนของครอบครัว เล่นเกมด้วยกัน ทานอาหารร่วมกัน บอกความรู้สึกถึงกิจกรรมพบปะครอบครัว มอบรางวัลให้กับครอบครัวดีเด่นตามความเห็นชอบของผู้เข้าร่วมและขอข้อเสนอแนะพร้อมทั้งเชิญผู้อาวุโสในชุมชนเป็นผู้กล่าวปิด”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 13 ให้ความเห็นว่า “รูปแบบการจัดกิจกรรมเยี่ยมเยียนผู้อาวุโสในชุมชน โดยที่เยาวชนได้เลือกบุคคลที่จะไปเยี่ยมเยียน แจ่งวันเวลาให้ทราบ พาสิ่งของที่จะมอบ พบปะพูดคุยในประเด็นที่เยาวชนต้องการทราบและสุดท้ายขอคำแนะนำและมอบสิ่งของเพื่อเป็นการขอบคุณ”

ผู้เข้าร่วมคนที่ 14 ให้ความเห็นว่า “รูปแบบการจัดกิจกรรมกีฬาโดยเริ่มด้วยการประชุมคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด แต่งตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นหัวหน้าสี ร่างกำหนดการ แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมกีฬา ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ แจ่งงบที่ ต้องใช้จ่าย ของบสนับสนุนจากผู้ที่มีจิตศรัทธาและดำเนินการกิจกรรม ซึ่งในกิจกรรมดังกล่าวจะมอบให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบดูแล”

ทั้งนี้ศาสนาอิสลามก็ได้มีกิจกรรมทางศาสนาตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิตโดยมีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ห้ามปฏิบัติและกิจกรรมที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นจะครอบคลุมรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน รายปี จนสามารถกล่าวได้ว่าอิสลามเป็นศาสนาที่เต็มไปด้วยกิจกรรม

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนไปปรับใช้ มีดังนี้

9.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

จากการวิจัยบทบาทคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่าบทบาทในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และเพื่อสร้างคุณภาพในการพัฒนาเยาวชน ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะแนวทางดังนี้

9.1.1 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรสร้างความใกล้ชิดกับเยาวชน

9.1.2 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรก่อตั้งชมรมเยาวชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของมัสยิด โดยมีระเบียบของชมรมมาบังคับใช้พร้อมกับกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติงานที่สามารถประเมินและติดตามโดยมัสยิดอีกด้วย

9.1.3 คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดควรชี้แนะเยาวชนในทุกๆกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น ซึ่งเยาวชนถือเป็นเสาหลักของสังคมที่มีความสามารถเหนือบุคคลอื่นเนื่องด้วยความแข็งแกร่งในด้านจิตใจและร่างกายแต่เมื่อปราศจากการชี้แนะจากบุคคลที่มีประสบการณ์สังคมนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จอีกเช่นกัน

9.1.4 การพัฒนาเยาวชนต้องมีแนวทางที่หลากหลายเพื่อไปปรับใช้กับใครคนใดคนหนึ่งให้ได้ผลและสำเร็จเนื่องจากความไม่เหมือนของแต่ละบุคคล บางที่แนวทางและรูปแบบการสร้างอาจจะสำเร็จกับคนนี้ แต่แนวทางและรูปแบบการสร้างเดียวกันนี้อาจจะใช้ไม่ได้ผลกับอีกคนหนึ่ง ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้องรู้จักและเข้าใจบุคคลที่กำลังสร้างอยู่อย่างแท้จริง พร้อมด้วยความไม่ท้อแท้ต่อบททดสอบที่ได้เผชิญอยู่ ซึ่งไม่มีความสำเร็จที่ได้มายกเว้นต้องได้รับการทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ

9.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

9.2.1 เสนอให้มีการสัมภาษณ์ เจาะลึกในประเด็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนและดำเนินการวิจัยต่อในเรื่องดังกล่าวเพื่อนำแนวทางในการพัฒนาเยาวชนใช้จริงในบริบทสังคมที่แตกต่างกัน

9.2.2 เสนอให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็น ความพึงพอใจของเยาวชนและสัปปุรุชต่อบทบาทของคณะอิสลามประจำมัสยิด

9.2.3 เสนอให้มีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับการสร้างผู้นำที่มีศักยภาพในการสืบทอดบทบาทผู้นำต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

สมาคมศิษย์เก่าอาหรับประเทศไทย. 1999. พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย. อัลมะดีนะฮฺ อัลมุเนาะวะเราะฮฺ : ศูนย์กษัตริย์พะยัคต์ เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน
ราชกิจจานุเบกษา. 2540. พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540.
วินัย สมะออน. 1996. คู่มือการบริหารมัสยิดและชุมชน พิมพ์ที่ โรงพิมพ์การศาสนา กรุงเทพมหานคร

หนังสือแปล

Ahmad Yānī . 2000. **Panduan Memakmurkan Masjid Kajian Praktis bagi Aktivis Masjid**. Jakarta : Penerbit Dea Press

หนังสือภาษาอาหรับ

Abū Dāwūd, Sulaiman bin al-'Ash'ath. n.d. **Sunan Abī Dāwūd**(سنن أبي داود).Bairūt : Maktabah al-'Aşriyyah
Ibn Kathīr, Ismā'il bin 'Umar. n.d. **Tafsīr al-Qur'ān al-'Azīm**(تفسير القرآن العظيم). Dār al-Ṭoyyibah lin Nashr wal Tawzī 'i
Muhammad Nāşiruddīn al-Albāniy. n.d. **Şaḥīḥ wa Da'īf Sunan Abī Dāwūd** (صحیح وضعیف سنن أبي داود). Markaz Nūr Islām li Abḥāth al-Qur'ān wa al-Sunnah bi Askandariyyah
_____. n.d. **Şaḥīḥ wa Da'īf Sunan al-Tirmidhīy** (صحیح وضعیف سنن الترمذی). Markaz Nūr Islām li Abḥās al-Qur'ān wa al-Sunnah bi Askandariyyah
al-Qurṭubiy, Muhammad bin Ahmad. 1964.**al-Jāmi'u li 'Ahkām al Qur'aān**(الجامع لأحكام القرآن). al Qāhirah : Dār al-Kutub al-Mişriyyah
al-Sa'adiy, Abdur Rahmān bin Nāşir. 2000. **Taisīr al-Karīm al-Rahmān fi Tafsīr Kalām al-Mannān**(تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان). Mu'assasah al-Risālah
al-Tirmidhiy, Muhammad bin 'Isa bin Thaurah. 1975. **Sunan al-Tirmidhiy** (سنن الترمذی). Misr : Sharkah Maktabah wa Mutaba'ah Mustafā Bābī al-Halaby
al'Usaimīn, Muhammad bin Sōlih. 1957. **Sharah Riyād al-Sōlihīn** (شرح رياض الصالحين). Riyād : Dār al-Waṭon li al-Nashr

รายงานวิจัย/วิทยานิพนธ์

- ดรัลรัตน์ ภมรบุตร. 2007. บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลาม(โต๊ะอิมาม) ในการบริหารพัฒนาชุมชนมุสลิม : กรณีศึกษามัสยิดในเขตเมืองบุรี. วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
- อับดุลลอฮ์มาลีก หมัดเทระ. 2012. การดูแลเยาวชนตามวิถีแห่งศาสนาอิสลามของผู้นำมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อับดุลอาซิซ เจ๊ะมามะ. 2012. ภาวะผู้นำและบทบาทของอิมามในการจัดการศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์สาขาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- อิบรอฮีม ตาเยะ. 2012. บทบาทด้านศาสนา การศึกษาและการบริหารของอิมามในจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์สาขาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บุคลากรกรม

บรอเฮง แวนาแหว. 2017 สัมภาษณ์, วันที่ 20 ตุลาคม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นายมูหามะ แวนาชา

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5720420011

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศึกษาศาสตรบัณฑิต(การสอนอิสลาม)	มหาวิทยาลัยอินโดนีเซีย	2547

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

วิทยากรอิสลามศึกษา โรงเรียนบ้านตาบา ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

มูหามะ แวนาชา และอีสมะแอ-กาเต๊ะ. (2562). บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติด้านอิสลามศึกษาและการศึกษาเพื่อพัฒนา, “The 2nd National and International Conference on Islamic Education and Education for Development” 14-15 มีนาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

